

3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA

Temeljne postavke ovoga plana određuju da se prostornom organizacijom na najbolji mogući način uspostave pravila ponašanja u prostoru Grada Senja koja će poštivati principe održivog razvitka i obazrivog odnosa prema stečenim prostornim vrijednostima. To znači da se koliko je god to moguće, treba udovoljiti potrebama današnjice, kako u pogledu standarda i kvalitete života, tako i željom za razvojem i blagostanjem, a da se ne zaboravi na buduće naraštaje koji imaju isto pravo na prostor. Ovim planom nisu dozvoljene one djelatnosti čovjeka koje bi mogle ugroziti, oštetiti ili obezvrijediti stoljećima stvaran kulturni krajolik.

Zamislao prostornog uređenja Grada Senja temelji se na:

- polazištima prostornog uređenja navedenima u poglavlju 1;
- općim ciljevima prostornog razvitka navedenima u poglavlju 2;
- poštivanju prirodnih, krajobraznih, kulturno - povijesnih i drugih naslijeđenih vrijednosti prostora.

3.1. PRIKAZ PROSTORNOG RAZVOJA NA PODRUČJU GRADA U ODNOSU NA PROSTORNU I GOSPODARSKU STRUKTURU ŽUPANIJE

Ovaj plan preuzima sve prostorne i društveno - gospodarske planske odrednice iz Prostornog plana Ličko-senjske županije, a time i iz Strategije prostornog razvitka Republike Hrvatske, usklađene s Uredbom o zaštićenom obalnom pojasu.

Prvi i osnovni cilj ovog Plana je zaustavljanje negativnih procesa pražnjenja prostora, starenjem stanovništva i preobrazbom naseobinske strukture nepovoljne za pokretanje kotača zamašnjaka općem razvoju. Bez obzira na nepovoljne statističke pokazatelje ovaj Plan pretpostavlja blago povećanje broja stanovnika, znatno povećanje životnoga standarda, zaštitu okoliša i racionalno gospodarenje i korištenje prostorom. Svi ostali ciljevi su dio te opće razvojne strategije.

U planskom se periodu planira mali, ali postupni rast broja domaćinstava, a također i aktivnog stanovništva. U gospodarskoj djelatnosti trebalo bi poticati razvoj malih i srednjih tvrtki i zanatstva. Cilj je stvoriti nova radna mjesta kao i proizvodne i uslužne programe za zapošljavanje na području samog Grada Senja. Gospodarska će djelatnost u svom pristupu poslovanju, tržišnom nastupu i tehnologiji rada morati doživjeti značajne preobrazbe. U postojećim gospodarskim predjelima Grada Senja, kao i novim (planiranim) zonama gospodarskih djelatnosti trebalo bi omogućiti sve uvjete za povećanje broja radnih mjesta.

Jedan od akutnih problema Grada Senja (što je istodobno problem širih razmjera) je iskorištavanje postojećih praznih građevina, zemljišta i nedovoljno iskorištenih proizvodnih i uslužnih kapaciteta. Cilj je razvijanje djelatnosti koje bi angažirale postojeće nekoristene i napuštene prostore i zemljišta.

3.1.1. PLANSKO RAZDOBLJE

Prostorni plan uređenja Grada Senja pripada kategoriji srednjoročnih planova prostornog razvitka i predstavlja projekciju aktivnosti usmjerenih na razvoj u slijedećih 10 -15 godina, odnosno do godine 2020. U okvirima tog razdoblja pojedinačni prostorni zahvati i dinamika etapnog razvitka, se određuju temeljem pozitivnih zakonskih propisa, permanentnim praćenjem stanja u prostoru i određivanjem prioriteta potrebnih za unapređenje stanja u prostoru.

Plan je rezultat kontinuiteta u planiranju na ovom prostoru. On se oslanja i razvija većinu konceptijskih postavki iz postojeće planske dokumentacije (važeće i one izvan snage). Plan također anticipira prostorna rješenja iz planova koji su u tijeku izrade, i su tekli istodobno s njegovom izradom. Bez obzira na «otvorenost» i fleksibilnost u primjeni pojedinih odredbi, Plan je podložan svim promjenama u prostoru koje se pojave kao rezultat nepredvidivih trendovskih kretanja ili izmjenama na makrosustavima i infrastrukturnim mrežama. Plan je moguće kontinuirano ažurirati putem pojedinačnih točkastih izmjena i dopuna, a sve u skladu sa Zakonom propisanom procedurom donošenja.

3.1.2. RAZVOJ I GRAĐENJE

Osim razvoja državne cestovne mreže koja će ovom prostoru ponuditi nove razvojne potencijale, treba graditi i dopunjavati lokalnu prometnu i drugu infrastrukturnu mrežu s ciljem integriranja udaljenih i slabo nastanjenih područja u sustav, te podizati kvalitetu života i u dosada izoliranim područjima Grada Senja. Također je potrebno valorizirati prometne smjerove s aspekta razvoja izletničkog turizma kao alternativne panoramske pravce koje su ujedno u funkciji održavanja prirode i obrane od požara.

Planom je također predloženo trajno rješenje problema opskrbe vodom, električnom energijom i javnom odvodnjom. Prema Strategiji razvoja društvenih djelatnosti za područje Grada Senja treba izraditi planove za zaštitu voda.

Određeni su i parametri za trajno rješenje problema odlaganja (zbrinjavanja) otpada, kao i svi preduvjeti za očuvanje životnoga okoliša. U Županiji Ličko - senjskoj od svih deponija za zbrinjavanje krutog otpada, jedna se nalazi na području grada Senja (ona kod Sv. Jurja) i ne zadovoljava sanitarno higijenske i druge kriterije. Utvrđivanje lokacije za sanitarno odlagalište otpada predstavlja značajan problem, obzirom na prirodne vrijednosti prostora i kraške karakteristike tla.

Planom se potiče razvoj gospodarskih (razvoj proizvodnih, trgovačkih, slobodnih carinskih zona) i društvenih djelatnosti u decentraliziranom sustavu središnjih naselja stvaranju (obrazovna, zdravstvena, kulturna infrastruktura), te pružanju usluga (rekreacije, sporta, zabave i odmora).

Djelatnost šumarstva je od većega gospodarskoga značaja u smislu razvoja, ali valja računati sa značajem šume za lovni i rekreacijski turizam. Treba i dalje unapređivati poljodjelsku proizvodnju i gospodarenje šumama, te stavljanje lovstva i u funkciju razvoja lovnog turizma.

Od poljodjelske proizvodnje daje se prednost: voćarstvu i vrtlarstvu (proizvodnja povrća i cvijeća na otvorenom), a treba također nastaviti davati poticaj stočarstvu (govedarstvo, ovčarstvo i kozlarstvo, svinjogojstvo, konjogojstvo, peradarstvo, pčelarstvo).

Grad Senj bi svoj razvojni koncept trebao graditi na razvitku malih i srednjih tvrtki sa ekološki prihvatljivim proizvodnjama. Prednost se daje industriji baziranoj na drvo prerađivačkoj proizvodnji, proizvodnji hrane (ekološkoj poljoprivredi), unapređenje stočarstva, te turizmu orijentiranom na potencijale prirodnih vrijednosti kojima prostor obiluje - svojevrsnoj simbiozi sezonskog turizma na moru, te seoskog, izletničkog zdravstvenog i ekološkog turizma.

Ovim su Planom izvršene određene promjene u površini i obliku građevnih područja. Postojeća zauzetost prostora izgradnjom danas je iznad gornje granice koju utvrđuje Program prostornog uređenja Republike Hrvatske (točka 6-3), i iznosi 350,03 ha. To je logično jer preporuka o 300 m²/st. ne može biti ista za visoko urbanizirana gradska područja (Zagreb, Rijeka, Split) i za pretežito nenastanjene predjele i raspršenost naselja i zaseoka zatečenu u prostornom obuhvatu Grada Senja.

S planerskog stanovišta nije dopušteno povećanje građevinskog zemljišta obzirom na demografske pokazatelje (stagnaciju) i planirani razvoj gospodarstva. Građevinsko se područje smanjuje u odnosu na ono određeno Prostornim planom Općine Senj (1986.) gdje je to bilo moguće i provesti njegovu kvalitetniju promjenu na način da se područja neprimjerena za izgradnju izbace iz građevinskog zemljišta, a područja pogodna za izgradnju, kao i već započeta područja uključe.

U tom je smislu indikativna situacija do koje je dovelo određivanje neopravdano velikih područja predviđenih za gradnju. Rezultat je raspršena pojedinačna izgradnja stambenih građevina koje se nisu grupirale u nasebinske nakupine i koje su izazvale opterećenja u pogledu komunalne opremljenosti i pristupačnosti.

Neophodno je bilo odrediti kriterije za određivanje minimalne prostorne cjeline koja može figurirati kao područje predviđeno za razvoj i uređenje naselja. Cjelovita površina može obuhvaćati minimalno pet jediničnih stambenih građevina na parcelama koje jedna s drugom graniče, ili koje mogu biti razdvojene neizgrađenom površinom ne većom od 5000 m². Dodatni uvjet je bio infrastrukturna opremljenost (minimalno cestovni priključak koji zadovoljava standard lokalne prometnice).

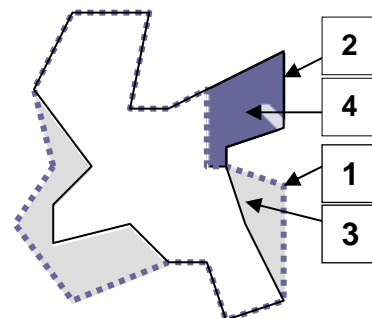
Područje predviđeno za izgradnju, time je znatno smanjeno, tako da ono iznosi 12,1% građevinskog područja iz do sada važećeg Plana.

Za pojedinačnu izgradnju koja se ne našla izvan tako utvrđenih površina, a ovisno o namjeni građevine, vrijede posebne provedbene odredbe.

U narednoj tablici vide se površine smanjenja građevnog područja u odnosu na građevna područja iz 1986. stari plan kao i određena proširenja.

GRAĐEVINSKO PODRUČJE				STRUKTURA PROMJENE		
PPO 1986. g.	PPG 2005. g.	razlika	PPG /PPO	Smanjenje građ. područja iz PPO 1986. g	Angažiranje novih površina za PPG 2005.	razlika
1	2	1 - 2	2/1	3	4	3 - 4
3843,78 ha	518,78 ha	-3325,0 ha	13,5 %	-3403,04 ha	+77,84 ha	-3325,2 ha
		(smanjenje)				(smanjenje)

Tablica 1 :Usporedni prikaz građevnog područja u PPO Senj i PPUG Senja

Kako je vidljivo iz prethodne tablice, građevno područje prema Prostornom planu Općine Senj iz 1986. g iznosilo je ukupno 3943,6 ha. Predlaže se smanjenje građevnog područja za 3424,8 ha i to na onim mjestima gdje je to nužno iz razloga zaštite prostora. Istovremeno, skrbeći za ostvarivanje mogućnosti razvoja ovog prostora, građevno područje je prošireno za 114,0 ha, na mjestima gdje je to opravdano i svrsishodno. Ukupno građevinsko područje u odnosu na dosadašnji PPO Senj je smanjeno za 86,85%.

3.1.3. SUSTAV NASELJA I RAZMJEŠTAJ FUNKCIJA PO NASELJIMA

Prostornim planom područja Grada Senja osigurano je funkcioniranje sustava naselja kao središnjih mjesta sa hijerarhijski organiziranom mrežom društvenih djelatnosti i centralnih funkcija. U tom je sustavu značaj središnjeg mjesta - grada **Senja** kao manjeg regionalnog (manjeg razvojnog) središta, određen i značajem unutar županijskog sustava središnjih naselja kojeg potvrđuje i sam naziv županije. Svoju funkciju Senj će kompletirati zajedno sa **Sv. Jurjem**, naseljem u neposrednoj blizini (malo područno središte) s kojim dijeli određene središnje funkcije i gravitacijski utjecaj.

Zbog velike prostorne raspršenosti, nepovoljna reljefa i funkcionalno fizionomske heterogenosti područja, planom predloženi model razvitka temelji se na decentraliziranom

sustavu naselja. U tom smislu neophodno je osnažiti pojedina područna središta kako bi preuzela funkcije koje zbog većih razdaljina Senj nije u mogućnosti obnašati na tako velikom prostoru svoje ingerencije. **Jablanac**, kao mjesto na ekvidistanci između Senja i Karlobaga posjeduje dostatnu društveno infrastrukturnu osnovu da preuzme tu ulogu: naselje je s izraženom urbanom fizionomijom i profiliranim centralnim funkcijama, na propulzivnom prometnom pravcu i prema otoku Rabu i prema zaleđu (Štirovača - ulaz u NP). Naselja **Stinica** i **Jablanac**, obzirom na njihovu prostornu bliskost (lungomare dužine oko 2 km od uvale Mala Stinica do hotela Ablana) i alterniranje u održavanju pomorskih veza javnog prijevoza putnika, treba tretirati kao naselja s podijeljenim centralitetom. Županijskim planom je naselju Jablanac dodijeljen status važnijeg lokalnog središta, a u određenoj mjeri i sa funkcionalnim (iako ne fizionomskim) kontinuitetom.

Kao drugo značajno područno i veće lokalno (ili manje razvojno) središte u Velebitskom zaleđu prema Planu razvijat će se naselje **Krasno**. Potencijal naselja ogleda se i u današnjoj vrlo vitalnoj gospodarskoj osnovi koja će u budućnosti, razvojem turizma, biti dodatno osnažena.

Sustav središnjih naselja nadopunjava mreža manjih lokalnih središta pozicioniranih u težištima prostornih mikro cjelina:

- **Krivi Put** za područje Vrataruše, Veljuna Primorskog i Podbila;
- **Vratnik** za područja uz Vratničko sedlo;
- **Lukovo, Klada, Starigrad i Prizna** - pojedinačna manja lokalna središta na obali koja posjeduju urbani identitet i sačuvane oblike urbane tradicije života.

3.2. UTVRĐIVANJE GRAĐEVINSKIH PODRUČJA, OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE POVRŠINA

Planirani prostorni i organizacijski ustroj Grada Senja, kako je on predviđen Planom, temeljen je na zatečenom stanju u prostoru i preuzetim već započetim postupcima za intervencije u prostoru: naslijeđene izgradnje, postojećega i planiranoga sustava cestovne i komunalne infrastrukture, visokih kriterija zaštite prirodnih, krajobraznih i kulturno-povijesnih (graditeljskih) vrijednosti, te planerske zamisli uobličavanja kulturnoga krajolika, kojemu osobitu prepoznatljivost daje raspršeni sustav naselja u dojmljivom prirodnom okolišu i veliki areali nenastanjenih prostora u kojima prevladava izvorni prirodni element s naznakama čovjekova prisustva u prostoru.

Gradom Senjom, koji se statistički dijeli na 23 naselja, upravlja se iz njegova središta - Senja, koje se nalazi ekscentrično u odnosu na ukupno administrativno područje i teritorijalno je udaljen od njegovih južnih dijelova. Senj veže na sebe glavninu društvenih i gospodarskih djelatnosti u prostoru. Većina statističkih naselja (sa svojim središtima na obali) rasprostiru se okomito na smjer Velebita, što je rezultat povijesne političko organizacijske matrice. Naselja u unutrašnjosti vezana su za poljodjelsku i stočarsku i prerađivačku djelatnost koja se razvija u okvirima i kultiviranih prostornih bazena s naseljima poljima i pašnjacima.

Teritorij raščlanjen na pojaseve različitih geografskih, reljefnih, prirodnih, povijesno-kulturnih karakteristika, te različito tretiran s aspekta osjetljivosti intervencije (Nacionalni park, Park prirode, zaštićeni obalni pojas) upućuje na izrazito izdiferenciranu situaciju u organizaciji prostora i naglašeno heterogenu strukturu upotrebe prostora.

Osim mreže lokalnih infrastrukturnih sustava koji se diskretno prilagođuju karakteristikama prostora, dva su infrastrukturna koridora (postojeći i planirani) snažne intervencije u prostoru, koje generiraju određena ograničenja, ali i poticaje u razvoju naselja: mreža dalekovoda koja presijeca Velebit (smjer HE Senj 1 - TS Brinje, smjer HE Senj 1 -

Novi Vinodolski), trasa novog autoputa položena na visoravni Vrataruše i Krivoga puta. Osim prometnog autoput treba preuzeti i ulogu infrastrukturnog koridora. S aspekta uštede prostora, racionalnosti istodobne izgradnje i poticajnosti u korištenju rubnih područja (otvaranje radnih i proizvodnih zona), treba istražiti mogućnost paralelnog vođenja sustava vodnog snabdijevanja i odvodnje u sklopu takvog višenamjenskog projekta.

Obzirom na značajne površine pokrivene šumom, te skromne, ali ekološki vrijedne površine za proizvodnju hrane (poljoprivredne i pašnjačke površine), Plan usmjerava prema očuvanju tih površina u izvornoj namjeni. U tom smislu potiče se na obnovu i pošumljavanje degradiranih površina u svrhu održanja gospodarske osnove za eksploataciju i sprečavanje daljnje erozije, te na rekultivaciju zapuštenih poljoprivrednih i pašnjačkih površina.

Turistički razvoj ovoga područja Plan sagledava kroz ostvarenje raznorodnih turističkih programa u kojima se smještajna baza i atrakcijska osnova kombiniraju. Suvremeni trendovi u razvoju turizma okreću se od stacionarnog tipa odmora uz more prema sadržajnim, mobilnijim oblicima turizma, u kojima Velebit pretiče vrijednosti priobalja. U smislu povećanja smještajnih kapaciteta i produženja sezone prednost se daje postojećim kapacitetima, te poticanju izgradnje manjih hotela i jedinica u kućnoj radinosti unutar postojećih naselja. Ruralna područja u tom smislu predstavljaju novi prostorni potencijal razvoju turizma.

Planom se potiče čuvanje svih vrijednih predjela prirode i graditeljskoga naslijeđa, čineći preduvjet za društveno - naseobinski skladan, ekološki prihvatljiv i gospodarski samostalan život stanovnika.

Osnovna namjena i korištenje zemljišta na području Grada Senja utvrđeni su ovim Planom. Predviđene su sljedeće grupe namjena:

1. *Predjeli namijenjeni za razvoj i uređenje naselja (građevno područje),*
2. *Predjeli za izgradnju izvan naselja (građevno područje),*
3. *Predjeli izvan građevnih područja i*
4. *Predjeli ili pojasevi namijenjeni infrastrukturnim sustavima.*

U predjelima namijenjenim za razvoj i uređenje naselja predviđene su namjene stanovanja, te javnih i društvenih sadržaja. U sastavu tih površina moguća je gospodarska i poslovna namjena, turistička namjena, sportska i rekreativna namjena kao i sve one namjene koje se planiraju u urbanim područjima, a nisu u suprotnosti s funkcijom stanovanja. U predjelima za razvoj iskazane su i površine koje ostaju kao neizgrađeni dio građevinskog zemljišta. Te su kategorije namjene utvrđene, a primjena urbanističkih pravila precizno određena u Odredbama za provođenje.

U predjelima za izgradnju izvan naselja kao površine namjenski određene, predviđaju se područja ili zone s izgradnjom gospodarskih (proizvodnih, prerađivačkih i servisnih funkcija), turističkih (hoteli, turistička naselja i kampovi.), ili rekreacijskih namjena (sportovi na vodi, sportski centri i zone za zimske sportove, javne plaže i kupališta).

U područjima predjeli izvan građevnih područja zadržavaju se izvorne kategorije namjena: šume osnovne namjene, poljoprivredno tlo osnovne namjene, ostalo poljoprivredno tlo i šumsko zemljište, a izgradnja je moguća samo u funkciji osnovne namjene prostora (primjerice: zgrade za poljodjelske aktivnosti, planinarski i lovački domovi, vidikovci i sl.) uz zadovoljavanje uvjeta određenih u Odredbama za provođenje ovoga Plana.

U predjelima ili pojasevima namijenjenim infrastrukturnim sustavima predviđena je izgradnja cesta, željezničkih pruga, vijadukata, cestovnih raskrižja u dvije razine, luka različite namjene, dalekovoda, drugih infrastrukturnih vodova i građevina (uređaj za pročišćavanje otpadnih voda, različita komunalna postrojenja, hidroenergetska postrojenja i građevine, vjetroelektane i sl.). Uvjeti izgradnje prometnih i infrastrukturnih sustava navedeni su u Odredbama za provođenje ovoga Plana.

Za sve grupe namjena utvrđeni su predjeli s ograničenjima u korištenju. To su: predjeli zaštite prirodnih i krajobraznih vrijednosti, predjeli zaštite kulturno-povijesnih vrijednosti, pojedinačni zaštićeni ili evidentirani spomenici kulture i obuhvati obvezne izrade prostornih planova (urbanističkih planova uređenja i detaljnih urbanističkih planova), zahvati za koje se prema Pravilniku treba izraditi procjena utjecaja na okoliš, kao i prostori za sanaciju (napuštena odlagališta otpada, napuštena polja za eksploataciju mineralnih sirovina).

3.2.1. UTVRĐIVANJE GRAĐEVINSKIH PODRUČJA

Prostorni plan Općine Senj iz 1986. godine neracionalno je odredio prostorna širenja planirajući velike površine građevinskog zemljišta za proširenja naselja i građenje turističkih zona izvan naselja. Povećanja nisu bila dimenzionirana niti temeljem demografskih pretpostavki (u to je vrijeme pražnjenje prostora već bilo zamjetno), niti temeljem razvojnih očekivanja. Rezultat takvog plana su nekontrolirana sporadična otvaranja građevinskih područja koja su dodatno razrijedila naseobinsku strukturu i povećala raspršenost izgradnje u prostoru. Ovakav postupak nije se temeljio na danas prihvaćenim načelima obzirivog razvitka i zaštite, te je takva predložena proširenja trebalo temeljito preispitati.

Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske određuje bazične kriterije za potrebna prostorna proširenja. Preporuka koju daje strategija o najviše 300 m² po stanovniku, na području Grada Senja može se primijeniti jedino na naselje Senj kao kompaktnu urbanu cjelinu. Sva ostala naselja unutar obuhvata Plana nalaze se u područjima niskog intenziteta korištenja za koje se primjenjuje kriterij zauzetosti prostora od 150 m² po stanovniku.

Prostorni plan Ličko senjske županije u tom smislu određuje maksimalno dozvoljeno povećanje (ponderirano ograničenjima koje propisuje Uredba o Zaštitnom obalnom pojasu) temeljem triju kriterija:

1. kriterij veličine i centraliteta naselja:

Za gradove s više od 1000 stanovnika - središnje naselje (Senj), povećanje može iznositi 25 % izgrađenog dijela s dodatkom proširenja za potrebe razvoja gospodarstva, komunalnih djelatnosti športa i rekreacije; za ostala važnija središta (Jablanac, Sveti Juraj i Krasno) ili manja pomoćna lokalna središta (Vratnik, Krivi Put, Lukovo, Starigrad, Klada i Prizna) povećanje može iznositi 25 % izgrađenog dijela u odnosu na postignutu izgrađenost).

2. kriterij iskorištenosti predviđenih površina za proširenje:

Samo ako su izgrađene strukture zauzele 80 % površina predviđenih za širenje građevinskog zemljišta, povećati se mogu za 20%, ako je ostalo više od 50% neizgrađenog zemljišta, moraju se smanjiti na 70%.

3. kriterij stalnosti stanovanja:

Proširenja su prihvatljiva jedino za ona naselja koja imaju više od 50% stanovništva sa stalnim boravkom u naselju.

Građevinska područja naselja i građevinska područja izvan naselja obuhvaćaju prostore namijenjene građenju građevina nedefiniranih namjena (unutar naselja) ili određenih namjena izvan naseljenih mjesta.

Građenje izvan ovako utvrđenih građevinskih područja obuhvaća:

a) radnje na obnovi i izgradnji građevina u funkciji osnovne namjene prostora (gospodarske, poljoprivredne i stočarske zgrade, građevine u funkciji gospodarenja ili zaštite šuma, planinarski domovi i skloništa ili izgradnje na obali u funkciji prometa morem.

b) radnje na izdvojenim legalno izgrađenim stambenim građevinama, zatečenima u prostorima druge namjene.

c) građenje i montažu komunalnih građevina i instalacija prema standardima koji vrijede za pojedine kategorije cestovne ili komunalne infrastrukture (cestovna i komunalna

infrastruktura elektroenergetski vodovi i uređaji, uređaji odašiljača i veza i sl.), a definiraju se širinom koridora prometnice u ovisnosti o njezinoj prometnoj kategorizaciji, te širini zaštitnog koridora komunalnih vodova, također ovisno o kategoriji voda.

3.2.2. OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE PROSTORA

3.2.2.1. Građevinska područja naselja

Unutar građevinskih područja naselja Planom su određena područja koja se sastoje od izgrađenog i neizgrađenog dijela građevinskog područja.

Izgrađenim dijelom građevnog područja smatraju se sve izgrađene i namjeni privedene parcele / čestice u skladu s planovima koji su važili do stupanja na snagu Prostornog plana Ličko-senjske županije i neizgrađene površine veličine najviše 5000 m² koje se nalaze unutar formirane cjeline naselja, a koje se mogu priključiti na postojeću infrastrukturu i javne površine. Ovim se podrazumijevaju sve uređene parcele bez obzira na njihovu namjenu ili postotak izgrađenosti / uređenosti.

Neizgrađeni dio građevinskog zemljišta su površine predviđene za novu izgradnju i uređenje zemljišta, parcelaciju u svrhu formiranja novih građevinskih parcela / čestica i javnih površina, te preostale neizgrađene površine. Neizgrađeni dio građevinskog područja su i dijelovi neizgrađenih parcela / čestica u čijoj se dubini planom predviđa formiranje novih izgrađenih područja.

Izuzetno su iz obračuna ovakvih površina (bilo kao izgrađenog, ili kao neizgrađenog dijela građevinskog zemljišta) isključene:

- naglašeno velike uređene površine koje su se našle unutar cjelovitog područja naselja (kao što je to na primjer park Nehaj, u Senju),
- velike neuređene cjeline prirodnog pejzaža ili arheoloških područja (na primjer brdo Gradina u Sv. Jurju) koje su kao enklave ostale unutar građevinskog područja naselja.

Uračunavanje ovakvih površina bi značajno poremetilo (županijskim Prostornim planom i Uredbom o zaštitnom obalnom pojasu) postavljene kriterije i maksimalne postotke povećanja građevinskih područja za buduću izgradnju, u odnosu prema postojećim izgrađenim površinama.

Specifičnost naseobinske tipologije na području Grada Senja, još je jedna od odrednica koje su zahtijevale precizno pojmovnom određenju naseljenog mjesta neovisno o statističkoj definiciji, broju i rasporedu stanovnika u prostoru. Naselje je (u tipološkim varijacijama: od gradića, naseljenog mjesta, sela do zaseoka) ona funkcionalna, organizacijska i graditeljska cjelina, skupina najmanje pet povezanih i izgrađenih vlasničkih jedinica / parcela. U planu je ono kao takvo grafički iskazano kao jedinična površina građevinskog područja naselja.

Statistička definicija naselja, s brojem stanovnika prema popisu, teritorijalno je određena obuhvatom od mora do velebitskih bila, i u prigorskom se dijelu Grada Senja ona podudara s povijesnim teritorijalnim ustrojem župa. Struktura naselja, unutar tog područja, naglašeno je disperzna s neravnomjernim rasporedom naseljenosti i vitalnosti pojedinih skupina naselja. U nekim slučajevima je prisutna koncentracija nestambenih funkcija u područnom centru (obično na obali), ali u nekim slučajevima takve koncentracije uopće nema.

Broj stanovnika naselja iskazan je kumulativno za cijeli statistički krug. Njegova brojčana vrijednost predstavlja jednu od planerskih osnova za dimenzioniranje područja širenja. Razvijanje naselja, prema tome ne smije slijediti princip preferencije površinski najvećeg naselja unutar statističkog kruga, nego se određuje dispozicijom u prostoru, i potencijalima razvitka, što je prepušteno planerskim kriterijima procjene.

Značajan dio stanovništva živi u pojedinačnim, izdvojenim kućama koje se ne mogu obračunati kriterijem broja stanovnika po hektaru izgrađenog prostora naselja, naprosto zato jer Planom takva izgradnja nije definirana kao izgrađeno područje. Ipak te neiskazane («fiktivne») površine morale su biti uzete u obzir, jer na njima stanuje stvarno stanovništvo. Rezultat je složena, ali odgovorno štedljiva procjena potrebe za novim prostorom, koja je bilansirajući postojeće površine i površine potrebne za planiranje razvoja, uzela u osnovicu za izračun i ove neiskazane površine.

Razgraničenje će se po namjeni unutar naselja vršiti urbanističkim planom uređenja, a za područja koja nisu predviđena u obuhvatu urbanističkih planova uređenja, temeljem provedbenih odredbi o funkcijama koje mogu biti unutar mješovite (odnosno neodređene) namjene iskazane kao građevinsko područje naselja. U građevinskim područjima naselja mogu se uređivati:

- predjeli za stanovanje,
- predjeli za gospodarske, djelatnosti (bez štetnih utjecaja na okoliš) u naseljima Senj, Krasno i Krivi Put,
- predjeli ugostiteljsko-turističke namjene, u svim naseljima na obali, ali i nekim selima i zaseocima: Klaričevac, Francikovac, Francikovac - Šojati, Škopci, Veliki Stolac, Velike Brisnice, Krasno, Krivi Put, Melnice, Vratnik, Oltari, Dundović Podkuki, Marama, Dundović Podi, Lubenovac i Alan (velebitski),
- predjeli servisnih i uslužnih djelatnosti, ili pojedinačne parcele za građevine društvenog standarda u svim centralnim naseljima u odnosu na stupanj centraliteta,
- prometne građevine i pojasevi,
- predjeli za infrastrukturne i komunalne građevine (bez štetnih utjecaja na okoliš),
- predjeli za parkovne površine, športsko-rekreacijske, površine, dječja igrališta i slične površine.

3.2.2.2. Građevinska područja za gospodarsku izgradnju izvan naselja

U gradu Senju su Planom predviđene površine za gospodarske djelatnosti. Takve radne zone nalaze se u blizini središnjeg naselja i uz planirani autoput koji će, kad bude u funkciji, značajno promijeniti prometne tokove u prostoru. Te dvije gospodarske zone (Klaričevac 51,2 / *zona istraživanja, u prvoj etapi izgrađeno 10 ha* / i Melnice, 10,0 ha) predviđene su za proizvodnju, mali obrt i usluge. Gospodarska zona Burnjak (7,83 ha) predviđena je za premještaj današnjih drveno prerađivačkih pogona s poluotoka Kola u Svetom Jurju. Komunalna zona Starigradski most (1,8 ha) predviđena je kao zona za pretežito servisne i uslužne djelatnosti.

Unutar ovih zona poželjno je osigurati uvjete smještaja svih onih komunalnih djelatnosti koje operiraju na velikom prostoru administrativnog područja Grada, kao što su: održavanje cesta, zaštita od požara, selektivno prikupljanje korisnog otpada i sl.)

3.2.2.3. Građevinska područja za turističku izgradnju izvan naselja

Unutar područja Grada Senja određivanje građevinskih područja za turističku izgradnju izvan naselja primijenjeni su:

- za područje zaštićenog obalnog pojasa - kriteriji Uredbe o zaštićenom obalnom pojasu ugrađeni u Županijski plan Ličko senjske županije (usklađenje s uredbom iz 2005. god.) koji precizno određuju lokalitet, površinu, kapacitet i vrstu turističko ugostiteljske namjene,
- za područje izvan zaštićenog obalnog pojasa - opći kriteriji za formiranje takvih područja iz Prostornog plana Ličko senjske županije, a prema planerskoj procjeni izrađivača Prostornog plana uređenja Grada Senja.

Građevinska područja turističko-ugostiteljska namjene u ZOP-u

Lokalitet	vrsta	površina	kapacitet	izgr. / neizgr.
Bunica	T3	0,5 ha	90 korisnika	izgrađeno
Spasovac	T1,T3	2,89 ha	180 korisnika	dijelom izgrađeno
Ujča	T3	0,33 ha	100 korisnika	izgrađeno
Kalić	T2	3,67 ha	100 korisnika	dijelom izgrađeno
Sv. Juraj - Jablanova	T1,T2	5,0 ha	300 korisnika	neizgrađeno
Sv. Juraj - Rača	T1, T3	2,0 ha	134 korisnika	izgrađeno
Lukovo	-	-	-	nema prostora
Krivača - Mala Stnica	T3	1,35 ha	100 korisnika	neizgrađeno
Krivača - Stinica	T1	0,84 ha	150 korisnika	neizgrađeno
Jablanac - Panos	T3	1,0 ha	100 korisnika	neizgrađeno

Građevinska područja turističko-ugostiteljska namjene izvan ZOP-a

Lokalitet	vrsta	površina	kapacitet	izgr. / neizgr.
Vratnik	T1	1.0 ha	50 korisnika	dijelom izgrađeno
Krasno (zimski centar)	T1,T2	5,07 ha	300 korisnika	neizgrađeno
Krasno (Grla)	T3	1,57 ha	100 korisnika	neizgrađeno
Krasno(Gospa Krasnarska)	T1	0,86 ha	60 korisnika	izgrađeno
Klaričevac	T2	0,25 ha	20 korisnika	neizgrađeno
Francikovac	T2	0,90 ha	50 korisnika	neizgrađeno
Francikovac - Šojati	T2	1,02 ha	60 korisnika	neizgrađeno
Škopci	T2	1,66 ha	80 korisnika	neizgrađeno
Liskovac	T1	0,6 ha	30 korisnika	izgrađeno

Turistička namjena nalaže obvezu izrade detaljnog plana uređenja za cjelovito područje namjene, uključujući funkcionalno pripadajući prostor od naselja prema moru i dio akvatorija ukoliko on sadrži programe njegova korištenja (kupališta, sidrišta i privezišta za vlastite potrebe). Unutar površine određene kao građevinsko područje za ugostiteljsko turističku namjenu, treba ostati barem 40 % neizgrađene javno dostupne površine, za zelenilo, javna parkirališta, sportske terene i sl. Ako naselje dio rekreacijskih sadržaja ima u neizgrađivom području uz more, onda se taj postotak može smanjiti na 30 %. Za površine turističke namjene veće od 5 ha obvezna je procjena utjecaja na okoliš.

Naselje Stinica (*«Pionirovo naselje»*), planirano kao turističko, ovim je Planom označeno kao područje naselja. Određenje sadašnje namjene ove površine temelji se na činjenici da je vlasništvo razmrvljeno, i da osim smještaja, naselje ne posjeduje nikakve prateće turističke sadržaje, a niti ima stalno zaposlenih u turizmu. Plan zato osigurava uvjete sanacije naselja, kanalizirajući prostornim kriterijima procese njegove postupne afirmacije: ili kao stambenog područja sa svom društvenom infrastrukturom koja je potrebna (unutar takvog naselja razvijat će se i turističke aktivnosti kao suplementarne), ili kao budućeg naselja mješovitog karaktera (s turističkim jedinicama), oplemenjenog i dopunjenog pratećim sadržajima. Mješovitost sustava jamči vraćanje vitalnosti prostoru.

U oba slučaja treba ulagati u opremu prostora pratećim sadržajima javne namjene i dopunskim sadržajima rekreacije i zabave, za što se predviđa širenje građevinskog područja naselja (do 20%), za razvojne potrebe, a ne za nove smještajne jedinice.

3.2.2.4. Građevinska područja za sportsko-rekreacijsku namjenu izvan naselja

Športsko rekreacijske površine u Gradu Senju, kao izdvojene površine planirane su na atraktivnih prirodnim lokalitetima izvan naselja ili u njihovoj relativnoj blizini. U tom smislu se na području Grada Senja planiraju dvije veće sportsko rekreacijske površine: jedna za sportove na vodi - poluotok Kola kod Sv. Jurja, površine 2,24 ha, i druga za zimske sportove

u Vukelićima kod Krasna 123,24 ha. Manja sportska zona predviđena je kao proširenje postojećih teniskih igrališta u Stinici (0,97 ha), te uz naselje Vrataruša (0,66 ha)

Osim ovih većih površina koje će se izgrađivati sportskim građevinama i opremiti sportskim terenima i površinama, kao sportske i rekreacijske površine iskazana su uređena kupališta na kojima se po Pravilniku o javnim plažama dozvoljava gradnja građevina i postavljanje naprava u funkciji osnovne namjene.

3.2.2.5. Građevinska područja za groblja

Stara i nova groblja na području Grada Senja su prema službenom popisu:

1. Gradsko groblje - Senj - Sv. Vid

2. Mjesna groblja - Sv. Juraj, Jablanac, Krivi put, Krasno, Klada, Starigrad, Prizna, Starčević Pod, Vrzići, Lukovo Senjsko, Velike Brisnice (Starigrad Gornji), Starčević Pod, Gornji Starigrad, Sveti Ivan-Gornja Prizna, staro i novo groblje kod škole, Senjska Draga Sv. Križ, Vratnik-sjeverno od crkve staro groblje i novo južno, Sveti Juraj ima staro groblje (kod crkve Sveti Filip Jakov) i novo uz potok Kolan.

Neke od ovih površina su u sastavu, a neke izdvojene izvan građevinskih područja naselja. U oba slučaja su Planom iskazane kao površine građevinskih područja za groblja.

Ukupna površina gradskih i mjesnih groblja u Gradu Senju iznosi oko 5,95 ha. Procjene za proširenjem, obzirom na demografske pokazatelje nisu zahtjevne, i ne iznose više od 20% za slijedećih 30 godina. Najveće je groblje u gradu Senju (gradsko groblje), a njegove su mogućnosti proširenja ograničene nepovoljnom topografijom. Proširenje se predviđa unutar područja naselja za kojeg je propisana obveza izrade UPU-a. Ove površine obuhvaćaju svu izgradnju koja je u osnovnoj (i jedinoj) namjeni površine: grobljanske crkve, kapele, mrtvačnice, te pomoćne građevine.

3.2.2.6. Šumske površine

Područje Grada Senja obiluje šumskim površinama, a šume predstavljaju značajnu osnovu razvoja. Kao dobro od opće vrijednosti šume i šumska zemljišta su prirodno naslijeđe i prirodno bogatstvo, te uživaju posebnu zaštitu, obvezu čuvanja, unapređivanja i obogaćivanja (povećanja šumskog fonda). Značaj šuma nije samo u izravnoj gospodarskoj koristi, već i u posrednim koristima: pročišćavanje onečišćenoga zraka; usklađivanje režima i stanja voda; zaštita od erozije, bujica i poplava, zaštita od buke; pogodnost za rekreaciju i zdravstveni turizam. Ekološka vrijednost šume danas višestruko premašuje njezinu sirovinsku vrijednost.

Šumske površine su u Planu kategorizirane kao **šume gospodarske namjene, zaštitne šume i šume posebne namjene**. Izgradnja na šumskim zemljištima nije moguća, osim gradnje građevina u osnovnoj funkciji namjene prostora, građenje tehničke infrastrukture u skladu s važećim zakonima i propisima, te s ostalom važećom prostorno-planskom dokumentacijom i s odredbama ovoga Plana.

Šume su podložne retrogradnim procesima uništenja na različite načine: klimatskim devijacijama, kiselim kišama, krčenjem i sječom. Cilj je ne samo sačuvati sadašnju površinu šuma, nego uz pošumljavanje povećati površinu, a pravilnim gospodarenjem degradirane šume sanirati. Osim o gospodarskom, valja skrbiti i o estetskom i rekreacijskom uređenju šuma. Ne treba zaboraviti ni na inženjersku i zaštitnu ulogu šuma (zaštita tla od erozije).

Gospodarenje šumama mora se obavljati na temelju Zakona o šumama, Zakona o prostornom uređenju, te na temelju Šumskogospodarske osnove za Republiku Hrvatsku, sastavljene u skladu s Helsinškom konferencijom o zaštiti i uporabi europskih šuma (1993.). Osnova gospodarenja predviđa da se godišnji *etat* (ukupna godišnja sječa), temelji na načelu

trajnosti i obnovljivosti šumskoga resursa. Treba jačati ekološke činitelje održivoga gospodarenja šumama i pridržavati se sljedećeg:

- Izbjegavati gole sječe šuma na velikim površinama. Svaku uništenu šumsku površinu treba obnoviti pošumljavanjem. Za prostore pogodne za pošumljavanje koristiti terene s nagibima većim od 30 % (sprečavanje erozivnih procesa);
- Gospodariti šumskim fondom na principu održivosti i obnovljivosti, prirodnosti i autohtonosti, te neprekidnog povećanja vrijednosti šuma;
- Prilikom prenamjene šume u drugu namjenu, naručitelj treba snositi troškove nove sadnje na nepošumljenom zemljištu;
- Izbjegavati promjenu šumskih vrsta. Samo izuzetno i stručno argumentirano, takva zamjena je moguća i može biti opravdana;
- Neprekidno pratiti promjene stanja šuma te ih kartirati. Nužno je izraditi studiju o šumama (s ciljem da se ustanove stvarne šumske površine, vrednuju postojeće šume, odrede smjernice za unapređenje i odrede zemljišta povoljna i nužna za pošumljavanje).

3.2.2.7. Poljodjelske površine

Prema *Programu prostornoga uređenja Republike Hrvatske* poljodjelsko zemljište je dobro od općega (državnoga), prioritetnog i strateškog značenja razvitka, pa je stoga osobito zaštićeno. Temeljni je cilj poticanje razvoja suvremenog, djelotvornog i konkurentnog poljodjelstva, proizvodnja poljodjelskih proizvoda, na način koji štiti prirodne potencijale tla. Osobito valja koristiti prednosti nezagađenoga tla i mogućnosti proizvodnje ekološki čistih poljodjelskih proizvoda, osobito u svrhu razvitka turizma i boljega gospodarskoga napretka kraja. Plan stoga potiče proizvodnju tzv. zdrave hrane za što postoje svi preduvjeti, uzgoj tradicijskih sorta voća, povrća i žitarica.

Poljodjelskim zemljištem smatra se:

- obradivo zemljište: oranice, vrtovi, voćnjaci, livade i pašnjaci;
- neizgrađeno građevno zemljište;
- drugo zemljište koje se može privesti poljodjelskoj proizvodnji.

Poljodjelske površine su u Planu kategorizirane kao tlo druge i treće kategorije boniteta. (Prve kategorije u ovom području nema). Osnovnu namjenu površina treba zadržati, a na njoj je dozvoljeno graditi jedino građevine u osnovnoj funkciji poljodjelske aktivnosti. Poljodjelsko zemljište treba štiti od onečišćenja bilo koje vrste, poglavito radi proizvodnje zdrave hrane i mogućega turističkoga razvitka. Korištenje, zaštita i raspolaganje poljodjelskim zemljištem određeno je *Zakonom o poljoprivrednom zemljištu*.

Zaštitu i očuvanje poljodjelskoga zemljišta treba provoditi uvažavajući sljedeće opće naputke:

- poljodjelsko zemljište treba koristiti razborito izbjegavajući korištenje vrsnoga zemljišta za nepoljodjelske svrhe;
- privoditi svrsi do sada neobrađena i zapuštena poljodjelska zemljišta;
- zbog rastuće potražnje za tlom, moraju se pronaći učinkoviti načini korištenja i zaštite tla, koristiti prirodne prirodna gnojiva i poticati «zdrave» načine uzgoja;
- pojačati mjere u području šumarstva, vodnoga gospodarstva, energetike i dr., koje posredno negativno utječu na tlo;
- sanirati erozijom degradirana poljodjelska zemljišta; sprečavati daljnju eroziju;
- zaustaviti zapuštanje malih seoskih gospodarstava i poticati povećanje zemljišnoga posjeda.

Vrijedno bi bilo izraditi studiju o poljodjelskom zemljištu na prostoru Grada Senja s ciljem da se stručno i znanstveno utvrde obilježja, vrijednosti i mogućnosti pojedinih tala za

pojedine kulture (vinogradarstvo, voćarstvo, povrtlarstvo i dr.) i pri tom izraditi pedološku kartu. Time bi se ustanovili predjeli koji razvitkom poljodjelstva potiču opći razvoj. Potrebno je uvesti novi princip u utvrđivanju kakvoće (boniteta) tla uz uvažavanje svih čimbenika vezanih uz plodnost i zaštitu tla.

3.2.2.8. Ostalo šumsko i poljoprivredno tlo

Osim ovih šuma osnovne namjene (za koje nije predviđena prenamjena), te poljoprivrednih površina osnovne namjene (za koje također nije predviđena prenamjena), šume, poljoprivredno tlo, kamenjar i degradirane površine nalaze se kao nediferencirane površine, Planom definirane kao «*ostalo šumsko i poljoprivredno tlo*».

Ove površine objedinjuju mozaik različitih manje vrijednih površina koje su nastale dugotrajnom nebrigom za prostor (povećanje šumskih površina u statusu šikara ili posljedice zapuštenosti poljodjelskih površina: livada, voćnjaka i vinograda). Prema potrebi ali i stručnoj prosudbi o stupnju degradiranosti, na ovim površinama se može pretpostaviti prenamjena u površine za širenje naselja, pretvaranje u poljoprivredne površine ili pošumljavanje.

3.2.2.9. Vodene površine

Vodene površine koje pripadaju području Grada Senja, budući da nema stalnih vodotoka, jezera ili akumulacija, odnose se isključivo na akvatorij mora. One su u prometnoj, rekreacijskoj (turističkoj) ili gospodarskoj upotrebi.

Prometne vodene površine - luke javne namjene

Površine luka određene su kao obalni i morski dio prostora unutar kojega se obavljaju prometne aktivnosti uključujući sve prateće djelatnosti koje su u funkciji osnovne namjene. To znači da se izgradnja na tim površinama omogućuje koncesijskim ugovorom, a ona podrazumijeva: utvrđivanje obale, izgradnju inženjerskih konstrukcija za osiguranje lučkog prostora od nevremena, izgradnju putničko terminalnih građevina, kolnih pristupa za trajektne luke, javnih parkirališta, upravnih, servisnih i pomoćnih građevina i naprava za održavanje plovila i sl. Unutar javnih luka dio akvatorija može biti određen za privezište čamaca lokalnog stanovništva.

Kako su luke glavninom svojih površina unutar javnog pomorskog dobra, koncesionarima je dana na upravljanje zona u kojoj su sadržani svi prerogativi javnosti pristupa i korištenja. Kopnene i vodene površine u funkciji javne luke nisu Planom razgraničene, jer je obalnu liniju potrebno prethodno utvrditi.

Luke su ujedno i prostori gradova i naselja s najurbanijim karakteristikama, pa je oblikovanju prostora prilikom tehničkog zahvata potrebno posvetiti posebnu pažnju i ambijentalnoj vrijednosti prostora. To su istovremeno frekventna gradska šetališta, promenade i otvoreni gradski trgovi na kojima se najviše boravi.

Rekreacijske vodene površine - sportske luke i luke nautičkog turizma

Na cijelom području Županije nije do danas izgrađena niti jedna luka nautičkog turizma. Ovaj je prostor bijela zona nautičkog turizma. Potreba da se na ovom prostoru interpoliraju luke između udaljenih luka nautičkog turizma na sjeveru i jugu, javlja se prvi put u Županijskom planu Ličko senjske županije, s nešto skromnijim kapacitetima, koji su opravdani maritimnim ograničenjima i karakterom obale koja nije razvedena i nema otoka uz nju.

Vodene površine u funkciji rekreacije su u Prostornom planu uređenja Grada Senja određene kao luke nautičkog turizma i sportske luke u pravilu se nalaze unutar područja

naselja, u akvatoriju izgrađene javne luke, uz novu organizaciju korištenja akvatorija ili njegovim proširenjem.. Njihovi su kapaciteti određeni Prostornim planom Ličko senjske županije usklađenim s Uredbom o zaštitnom obalnom pojasu.

Vodene površine za luke posebne namjene (luke nautičkog turizma)

Lokalitet	Površina akv. / ter.	Kapacitet	izgr. / neizgr.
Senj	1,8 ha	do 200 vezova u moru	neizgrađeno
Krivača (Stinica)	4,4 ha	do 200 vezova u moru	izgr. / neizgr.
Lukovo	1,2 ha	do 50 vezova u moru	neizgrađeno
Starigrad	0,5 ha	do 50 vezova u moru	izgr. / neizgr.
Sv. Juraj (i Jablanova)	4,8 ha	do 50 vezova u moru	izgr. / neizgr.

Osim ovih luka Plan određuje lokacije za sportske (Senj i Sv. Juraj) i ribarske luke (Senj, Sv. Juraj i Jablanac) koje čine dio organizacijske cjeline lučkog prostora. Ribarske luke moraju u svom obalnom i kopnenom dijelu imati uređen prostor za iskrcaj i promet ribe i školjkaša, te za izgradnju sabirnih kapaciteta za prihvata ulova.

Plan određuje potencijalne lokacije za privezišta i sidrišta kao građevine i intervencije na obalnoj liniji od lokalnog značaja. Izgradnja privezišta je moguća jedino u područjima naselja, a sidrišta samo pod uvjetom da je njihov smještaj objavljen u pomorskim publikacijama. Prirodno obličje obale (arhipelag, zaljev, zaton, fjord, rukavac, draga, uvala, uvalica, ždrilo, ždrilac, tjesnac, kanal, sidrište, ušće, delta) mora ostati neizgrađeno.

Postojeće privezište za smještaj do 10 plovila izvan luka javne namjene u Gradu Senju nalazi se u uvali, Žrnovnica, a planirana sidrišta u Gradu Senju su: uvale Vlaška I, Ždralova, Vlaška II, Vela Ivanča i Bočarije Vele.

Gospodarske - marikulture površine

Prostorni plan Općine Senj (1986.) predviđao je manje kapacitete za uzgoj kvalitetnije ribe u priobalnom području između Jablanca i Prizne (uvala: Vela Ivanča, Trsine, Tvrduš I, Vlaka, Burnjača, Bilančevica, Svatska, Bočarije Vele, Tvrduš II). U uvali Vela Ivanča (1,5 km južno od Starigrada) vršena su ispitivanja podobnosti za uzgoj školjaka.

Obzirom na koncepcije razvoja marikulture, koje u posljednje vrijeme preferira kavezni uzgoj u akvatoriju većih dubina, obalne lokacije predviđane dosadašnjim planom nisu za to podobne. Ovakvu namjenu prostora u načelu plan ne predviđa, a niti određuje lokacije.

Svaki mogući zahtjev za koncesiju u pomorskom pojasu mora prije realizacije biti u skladu s važećim zakonskim propisima, te mora biti provjeren studijama koje bi pokazale: podobnost obzirom na prirodne uvjete pojedinog lokaliteta, financijsku isplativost projekta, kompatibilnost s drugim namjenama (posebice turističkom i rekreacijskom), te ekološku održivost sustava, obzirom na negativna iskustva koja su se pokazala posebice kod kaveznog uzgoja tuna.

3.2.3. ISKAZ POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA

		Oznaka	Ukupno ha	% od P Grada	stan/ha * ha/stan
1.0	ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA				
1.1	Građevinska područja ukupno izgrađeni dio	GP	518,41 (405,65)	0,79 (0,61)	15,68 (20,05) * 0,064
	građ. područja - obalno područje (izgrađeni dio obalnog područja)		299,88 (225,51)	0,45 (0,34)	27,12 36,06
	građ. područja - ostalo (izgrađeni dio - ostalo)		218,90 (180,14)	0,33 (0,27)	37,15 45,14
1.2	Izgrađene strukture izvan građevnog područja	ukupno	193,60	0,29	42,00
	Industrija	I	28,51	0,04	285,23
	Turizam	T	29,93	0,05	271,70
	Komunalna namjena	K	1,79	0,0	4543,02
	Sport i rekreacija	R	133,37	0,20	0,16
1.3	Poljoprivredne površine ukupno	P	4618,51	7,00	* 0,57
		P2	1073,13	1,63	* 0,13
		P3	3545,38	5,37	* 0,44
1.4	Šumske površine ukupno	Š	40365,52	61,18	* 4,96
	Gospodarske	Š1	20740,24	31,44	* 2,55
	Zaštitne	Š2	11169,91	16,93	* 1,37
	Posebne namjene	Š3	8455,37	12,82	* 1,04
1.5	Ostale poljoprivredne i šumske površine	PŠ	19633,48	29,84	* 2,42
1.6	Ostale površine		448,58	0,68	* 0,06
	Infrastrukturni koridori i površine	IS	442,82	0,67	* 0,05
	Groblja	G	5,76	0,01	* 0,0
	Grad ukupno		65778,1	100,00	* 8,11
2.0	ZAŠTIĆENE CJELINE				
2.1	Zaštićena prirodna baština ukupno		52976	80,29	* 6,51
	Nacionalni park *		10937	16,58	* 1,34
	Park prirode (dio izvan Nacionalnog parka)**		41440,54	62,81	* 5,10
2.2	Zaštićena graditeljska baština ukupno		277,45	0,42	* 0,03
	arheološka područja		1,52	0,0	* 0,0
	povijesne graditeljske cjeline		275,93	0,42	* 0,03
	Grad ukupno		53643,65	81,31	* 6,60
3.0	KORIŠTENJE RESURSA				
3.1	More i morska obala				
	obalno područje		6910,85 ha	10,17	* 0,85
	obala		83,7 km		

* iskazana površina obuhvaća i zaštićene prirodne vrijednosti unutar Nacionalnog parka Sjeverni Velebit : strogi rezervat Hajdučki i Rožanski kukovi (1220ha), posebni rezervati Visibaba (80ha), Zavižan-Balinovac-Zavižanska kosa (118ha), i spomenik parkovne arhitekture Botanički vrt na Velebitu (50,28ha)

** iskazana površina obuhvaća i zaštićene prirodne vrijednosti unutar Parka prirode Velebit: spomenik prirode Zavrtnica (45,9ha), posebni rezervat Štirovača (118,5ha)

Tablica 3: Prostorni pokazatelji za namjenu površina i zaštićenih cjelina na području Grada Senja

3.3. PRIKAZ GOSPODARSKIH I DRUŠTVENIH DJELATNOSTI

Gospodarske i društvene aktivnosti planirane na području Grada Senja predstavljaju osnovu društveno ekonomskog razvoja, i poticaj reverzibilnim procesima demografskog oporavka. Gospodarske aktivnosti treba poticati u onim dijelovima prostor gdje postoji radno aktivno stanovništvo i potencijal zapošljavanja obzirom na postojeću i pretpostavljenu strukturu naobrazbe. U tom se smislu ističu tri područja koncentracije gospodarskih i društvenih djelatnosti:

- uz ili unutar građevinskih područja naselja, poglavito grada Senja kao subregionalnog centra,
- uz budući autoput Križišće – Žuta Lokva, kojeg Plan vidi kao propulzivnog nosioca koridorskog razvoja i koji će dati impuls razvoju zapostavljenih područja u pozadini sjevernih predjela Grada Senja (područje Vrataruša),
- područje Krasna koji je i u periodu opće gospodarske stagnacije pokazao vitalnost i očuvao gospodarsku bazu za budući razvoj.

Očekuje se značajan razvoj turizma kao visokoproduktivne djelatnost koja prolazi danas kroz preobrazbe interesnih osnova turističke potrošnje, mijenjanje potrošačkih navika, želja i očekivanja koja više nisu orijentirana prvenstveno prema sezonskom turizmu uz more nego prema kombinacijama i najraličitijim prostornim atrakcijama.

Društvene djelatnosti razvijat će se na pretpostavkama pune afirmacije sustava centralnih mjesta i zaustavljanja procesa depopulacije.

3.3.1. GOSPODARSKE DJELATNOSTI

Gospodarske djelatnosti na području Grada Senja treba razvijati oslanjajući se na tradiciju. U tom smislu se u prvom planu ističe eksploatacija prirodnih bogatstava kao što su iskorištavanje šuma i drvno prerađivačka industrija. Naglasak svakako treba ubuduće stavljati na preradu, a ograničiti eksploataciju sirovinске baze, pogotovo njezin izvoz. Treba ulagati u istraživanje novih resursa izvorske vode, koja uz uvjet stroge kontrole izdašnosti, postaje značajan proizvod. Poljodjelska proizvodnja, premda oskudna po prostornim potencijalima vrlo je perspektivna, jer baštini ekološki vrijedno područje, interesantno za proizvodnju zdrave hrane i njezinu preradu. Stočarstvo s tradicijom, proizvodnja sira i mliječnih prerađevina ima i dalje perspektivu razvoja. Razvoj prometne mreže čini također jednu od temeljnica gospodarskog razvoja. Treba pružati koncesijske uvjete za poboljšanje javnog prijevoza, od kojih je u drugoj polovici prošlog stoljeća posebno bio zapostavljen lokalni promet morem.

Treba preispitati opstanak ili reorganizirati slabo i nisko akumulativne djelatnosti kao što je tekstilna industrija, ili metaloprerađivačka industrija.

Grad mora pomoći i potaknuti razvitak ulažući u izgradnju i opremanje novih poduzetničkih zona unutar naselja ili u izdvojenim građevinskim zonama za gospodarsku namjenu izvan naseljenih mjesta (poduzetničke zone Klaričevac, Vratnik, Senj, Sv. Juraj, Krasno). Zbog nedostatka kritične mase pojedinačnih inicijativa i nedostatka ulagačke osnove, Grad mora dati inicijativu i početni investicijski kapital u oblikovanju proizvodnih inkubatora (zona za malo poduzetništvo) ili prodaju (najam) parcela poduzetnicima. Poticanjem samozapošljavanja u poduzetništvu, preusmjeravanjem naobrazbe prema

poduzetničkim zanimanjima, usklađivanjem školskih programa s potrebama tržišta rada, pomaganje u obrazovanju deficitarnih zanimanja (doškoloavanje ili prekvalifikacija) u prvoj će se etapi razvoja prebroditi trenutni zastoji u razvoju.

U slijedećim razvojnim etapama treba poticati ugradnju novih tehnologija u proizvodnju (prehrambena prerađivačka i drveno prerađivačka industrija), koje osim poboljšanja proizvodnje garantiraju i potrebne visoke standarde zaštite okoliša. Također se stimulira osnivanje tvrtki za prikupljanje, skladištenje i recikliranje korisnog otpada te distribuciju i plasman proizvoda nastalih iz reciklirane sirovine. Gospodarenje komunalnim otpadom treba shvatiti kao poticajnu aktivnost koja se (osim kroz ekološku rentu) može kapitalizirati i kao dodana vrijednost, a ne samo kao problem lokalne zajednice kako se riješiti otpada i kako ga zbrinuti.

Potencijalni nositelji gospodarskog rasta mogu biti tvrtke i obrtnici kojih je broj u stalnom porastu. S razvojem gospodarstva treba istovremeno razvijati i plasman proizvoda na izvornom području jer on čini kompatibilan sustav s turističkim proizvodom i sudjeluje u oblikovanju "brenda" i prepoznatljivosti prostora.

Hrvatske šume, Elektroprivreda i Vodoprivreda su državne tvrtke koje stanovništvu garantiraju siguran posao, međutim, ne mogu se smatrati nositeljima razvoja Grada Senja.

3.3.2. TURIZAM

Građevinska područja za turističko ugostiteljsku izgradnju na području Grada Senja dimenzionirana su sukladno pretpostavkama razvoja turizma u tom dijelu područja Ličko senjske županije, i temeljem novih programa turističkog proizvoda koji se koncepcijski mijenja u odnosu na programe koje je Država razvijala u drugoj polovici 20. stoljeća. Turistička ponuda okreće se danas alternativnim oblicima ponude i smještaja koji nisu bazirani isključivo na programu pansionske potrošnje i u tom smislu postaje visoko akumutivna djelatnost. Prostor Grada Senja može iz svojih prirodnih potencijala izlučiti tri turistička paketa ponude, međusobno povezana i u interakciji:

- Prvi je paket osmišljeni program boravka uz more, sezonski jače orijentiran na ljetne mjeseci i kupanje, ali uz tendenciju produženja sezone i povećanje vanpansionske ponude. Ovaj program nije zbog specifičnosti klime, podneblja i karakteristika mora i obale niti do sada bio razvijen, pa je u velikoj mjeri prostor ostao očuvan od devastacija većih razmjera (kakve su uočljive u drugim dijelovima hrvatske obale).

- Drugi je paket vezan uz zimske turističke sadržaje za koje postoje povoljne pretpostavke razvoja u pozadini, na osojnim stranama Velebita, pogotovo uz naselje Krasno. Pretpostavka bolje prometne povezanosti i na državnoj i na lokalnoj razini, te afirmiranje «mladog» Nacionalnog parka Sjeverni Velebit, pridonijet će ovome.

- Treći je paket sezonski rastezljiva eksploatacija ekoloških, prirodnih, ambijentalnih, gastronomskih, edukativnih, zdravstvenih, atrakcijskih i drugih kvaliteta prostora, koje održivi razvitak i načela zaštite prirode i graditeljske baštine sve više stavljaju u prvi plan. Turistički potrošači (pogotovo mlađe i mobilnije osobe) sve se više danas okreću ovakvim oblicima turizma.

Atrakcijska baza i smještajni kapaciteti moraju se prožimati i nadopunjavati. U tom smislu kapacitete se, uz standardni hotelski smještaj, treba dopunjavati manjim obiteljskim hotelima, pansionima, apartmanskim naseljima, kampovima, prenočištima, planinarskim domovima, seoskih domaćinstvima, gdje se gostu nudi nestandardna usluga i osobni kontakt s domaćinom. Uz ove kapacitete, kućna radinost u naseljima ima značajni udio u formiranju ukupnim smještajnim kapacitetima.

3.3.3. LOVSTVO

U općini Senj postoje tri lovišta. Svako od njih je lovno-ekonomska cjelina i obitavalište za razvoj divljači. Na ovom području zastupljena je ova divljač: srne, zečevi, fazani, kamenjarke, divlji kunići, divlje svinje, medvjedi i ostalo. Lovište "Sjeverni Velebit" osnovano je kao lovno-privredna jedinica. Njime gospodari i upravlja šumsko gospodarstvo "Senj". Područje lovišta se proteže od kote Šatorina i Težakovo do Vratnika, a leži na koti između 700 i 1.100 m nadmorske visine, te predstavlja planinsko lovište.

U razvoju lovnog gospodarstva treba uskladiti interese sportskih lovačkih organizacija i lovačkih društava, koje lovstvo razvijaju kao sportsku aktivnost, s gospodarskim aktivnostima šumskih gospodarstava koje lovne površine eksploatiraju kroz lovni turizam, nastojeći sav planirani odstrel ostvariti. Obnavljanje i održavanje mora biti zajednički interes. Za divljač koja ima veliki radijus kretanja (obični jelen, mrki medvjed, divlja svinja i neke druge životinje) treba revidirati granice postojećih lovišta kao lovno gospodarskih i prirodnih cjelina ili pak gospodarenje tim vrstama divljači obuhvatiti jedinstvenim mjerama gospodarenja. Zapreka normalizaciji brojnog stanja divljači predstavlja arondirana lovišta, slabo gospodarenje i krivolov.

Treba istaći i potrebu daljnjeg naseljavanja divokoza na Velebitu, posebno na Srednjem i Južnom Velebitu, kao i ojačavanja postojeće novonastale kolonije na Sjevernom Velebitu. Ris je vrsta koja se nagoni naselila preko Gorskog kotara na područje Velebita. Zbog zaštite ostalih vrsta, a posebno divokoza, potrebno je populaciju risa držati pod kontrolom. Gospodarski je za lovište kojim upravlja Senjski "Sjeverni Velebit" posebno interesantna srneća divljač, divokoze, tetrijeb gluhan i medvjed.

3.3.4. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Plan određuje mrežu građevina društvenih djelatnosti za upravu i pravosuđe, odgoj i obrazovanje, kulturu, zdravstvo i socijalnu skrb, vjerske zajednice, udruge i političke stranke. Na temelju ispitivanja koje su vršene prilikom izrade Prostornog plana Ličko senjske županije ustanovljeno je da:

uprava i pravosuđe

Na području Grada Senja, što znači u središtu naselja Senj, zadovoljava prostornom kapacitetom i ne predviđa se njezino širenje. Eventualni nedostatak prostora treba riješiti unutrašnjim prostornim rezervama.

predškolski odgoj, osnovno i srednje školstvo

Predškolske ustanove postoje u Senju, a Plan predviđa nove ustanove predškolskog odgoja u Svetom Jurju i Krasnu, kao izdvojene građevine ili u sklopu drugih građevina javne namjene.

Osnovne škole zadovoljavaju lokacijom osim škole u Krivom Putu. Za nju treba osigurati novu lokaciju na građevinskoj parceli veličine 2500 m².

Za sve područne škole, za koje se ukaže potreba mogu se koristiti postojeće napuštene školske zgrade ili prikladan drugi prostor ako ima u svom sastavu dio slobodnih površina za vanjske sadržaje škole.

Za srednju školu u Senju treba osigurati lokaciju unutar grada, što će se odrediti urbanističkim planom uređenja prema standardu od 25 - 30 m² po učeniku. Uz srednju školu u gradu Senju treba predvidjeti smještaj za jednu grupu od 25 - 30 učenika.

Znanstvene institucije na području Grada Senja locirane su u subregionalnom središtu - Senju. Prostorne uvjete za razvoj znanstveno - istraživačkih djelatnosti moguće je tražiti unutar urbanog područja (promicanje vrijednosti urbanih tradicija) ili u području Nacionalnog parka ili Parka prirode Velebit (pri bazama za istraživanja na terenu: krš pitke vode, biosfera), što će utvrditi prostorni planovi područja posebne namjene.

kultura

Otvorena učilišta kao namjenski polivalentan prostor Plan locira u subregionalnom centru Senj, s gravitacijskim radijusom koji pokriva cjelokupno područje Grada (oko 10 000 stanovnika). Mogući sadržaji su učilište (tečajevi, doškovanje), knjižnica i čitaonice, galerija, kino (opremljeno kao scenski prostor za gostovanja profesionalnih kazališta ili amaterske predstave). Postojeći prostori su u tom smislu nedostadni te poboljšanja uvjeta za rad treba tražiti u proširenjima i dogradnjama u okvirima postojećih parcela. Moguće je planirati i područnu ispostavu Otvorenog ili pučkog učilišta Senj u Krasnu i Svetom Jurju (knjižnice i čitaonice) u okviru raspoloživih prostornih kapaciteta.

Muzej koji se nalazi u Senju pokriva svojim djelokrugom cjelokupni prostor Grad Senja. Za manje muzejske prostore (muzejske zbirke, lapidariji, zavičajne zbirke, etno zbirke,) treba osiguravati raspoložive prostore u zaštićenim povijesnim cjelinama (urbanim i ruralnim), ili formiranje arheoloških parkova u otvorenom prostorima naselja ili na istraženim lokalitetima. Pod tim se podrazumijeva i prezentacija bogate podmorske arheologije ovog područja, osnivanjem arheoloških parkova pod morem.

zdravstvene institucije

Prostorna organizacija primarne zdravstvene zaštite, prema odredbama županijskog plana organizirana je prostorno disperzno, djelovanjem unutar domova zdravlja koji već postoje u ovom području i područnih ambulanti u svim naseljima, te u okviru turističkih područja planiranih ovim planom.

Postojeći Dom zdravlja u Senju, zadovoljava lokacijom, a povećanje kapaciteta ili standarda treba tražiti u okviru raspoloživog prostora. Treba osigurati Planom izgradnju ambulanta u Krasnu i Stinici / Jablancu u okviru površina za širenje naselja.

Stacionar županijske bolnice u Gospiću koji se nalazi u Senju ne zadovoljava površinom i standardom, te ga treba povećati dogradnjom s primjenom normativa od 50 m²/bolničkom ležaju.

Oblici sekundarne zdravstvene zaštite planirani su na određenim područjima kao površine za turističku izgradnju izvan naselja:

- lječilišni, zdravstveni turizam u Spasovcu,
- medicinsko - rehabilitacijski (zračne banje) u sklopu postojećih ili proširenih kapaciteta motela Vratnik na vratničkom prijevoju.

socijalna skrb

Predviđena je izgradnja institucije socijalne skrbi, prvenstveno za stare i nemoćne, na području naselja Senj,. Lokacija (uz Alej) je utvrđena izmjenama i dopunama GUP-a Senj (iz 2004. godine) u okviru izgrađenog područja naselja.

3.4. UVJETI KORIŠTENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA

Ovim planom te posebnim propisima određene su mjere zaštite prirodnih vrijednosti i posebnosti, kulturno povijesnih dobara, a određena su i područja za primjenu posebnih ograničenja u korištenju. Iz ovoga proizlaze obveze primjene posebnih uvjeta korištenja prostora i njegove zaštite. Svaka općina, grad ili lokalna sredina može odrediti potencijalne predjele i pojedinačne lokalitete za stavljanje pod zakonsku zaštitu i način raspolaganja

takovim prostorima. Stoga je Prostornim planom uređenja Grada Senja izvršena inventarizacija koja je potvrdila područja predviđena za zaštitu, te naglasila i izdvojila druge vrijedne dijelove kao što su:

- posebno osjetljive i ugrožene cjeline, prirodni predjeli ili (šumska područja, vodotoci, izvori, specifični biotopi),
- pojedinačne prirodine (rijetki ili stari primjerci ili skupine stabala i sl.)
- predjeli ili objekti koji u sebi sadrže značajke identiteta dotične sredine (ruralni krajolik, ambijentalne cjeline),
- tradicionalna izgradnja, specifičan način obrade tla i druga obilježja.

Granice i lokacije dijelova prirode označene u ovom Prostornom planu, s obzirom na njegovo mjerilo, očitavaju se i tumače kao plansko-usmjeravajući podatak. Za zaštićene dijelove prirode točne granice opisane su u odlukama o proglašenju zaštićenog dijela prirode, a za osobito vrijedne, predložene ovim planom, granice će se uskladiti u postupku proglašenja i upisa u upisnik zaštićenih dijelova prirode. Pri izradi prostornih planova područja posebnih obilježja, te drugih detaljnijih prostornih planova mogu se predložiti za zaštitu i drugi dijelovi prirode koji nisu navedeni u ovom Prostornom planu.

Za dijelove prirode koji su zaštićeni temeljem Zakona o zaštiti prirode, ili su ovim Planom svrstani u određenu kategoriju zaštite, mjere zaštite propisane su zakonom, odlukom o zaštiti svakog pojedinog dijela prirode, prostornim planovima područja posebnih obilježja i odredbama ovog Plana.

Odlukom Međunarodnog koordinacijskog savjeta Programa "Čovjek i biosfera" (MAB), međunarodne agencije UNESCO, planina Velebit je u studenom 1977. godine proglašena biogenetskim rezervatom (rezervatom biosfere) u okviru europske i svjetske mreže biogenetskih rezervata, a na temelju postupka koji je pokrenut u listopadu 1975. Ovo je obvezujuća činjenica koja svrstava Velebit među značajnih objekata s međunarodnom kategorijom zaštite prirode i čovjekove okoline. Unutar biogenetskog rezervata Velebit izdvojeno je 13 zona ili jezgri.

Temeljem općih načela zaštite, jednakim mjerama treba pristupiti prirodnim i antropogenim, ljudskom rukom dosegnutim prostornim vrijednostima, Plan određuje ove smjernice za intervencije u prostorima koji su obilježeni kao prirodna ili kulturna dobra:

zaštita pejzažno - prostornih karakteristika

- očuvanje karakteristika lokacije naselja,
- očuvanje vizura,
- očuvanje kultiviranog krajolika kao ravnopravnog faktora u formiranju pejzažnih karakteristika,
- zabrana izgradnje novih objekata na atraktivnim lokacijama.

zaštita ruralne strukture

- ograničenje izgradnje na manje skupine, a ne u kontinuiranim potezima i većim aglomeracijama,
- rekonstrukcija karakterističnih starih skupina,
- funkcionalno dopunjavanje parcele,
- upotreba autohtone vegetacije na okućnici.

očuvanje arhitektonskih karakteristika tradicijske arhitekture

- rekonstrukcija zaštićenih najvrjednijih objekata
- sanacija i adaptacija starih objekata, mogućnost prenamjene u skladu s izvornim obilježjima prostora i očuvanje tradicijskih funkcionalnih značajki,
- upotreba karakterističnih materijala: kamen, drvo, šindra, kupa kanalice.

Ova opća načela moraju istovremeno osigurati kreativnu slobodu interpretacije nove arhitektonske forme i suvremena funkcionalna rješenja. Procjena uklopljenosti ne smije robovati klišeima mimikrije ili sterilne upotrebe pseudostilskih obrazaca.

3.4.1. ZAŠTIĆENE PRIRODNE VRIJEDNOSTI

U Prostornom planu, radi zaštite prirode, unapređivanja okoliša, očuvanja identiteta, osiguravanja dodatnog kvalitativnog korektiva u definiranju intervencija u prostoru, utvrđeni su zaštićeni i osobito vrijedni dijelovi prirode. Način uređivanja i korištenja zaštićenih dijelova prirode i to nacionalnih parkova, parkova prirode, strogih rezervata, posebnih rezervata, park šuma, značajnih krajobraza, spomenika prirode, spomenika parkovne arhitekture, te pojedinih biljnih i životinjskih svojti upisanih u Registar (Upisnik) što se vodi pri nadležnom tijelu određen je zakonom i posebnim propisima. Prostornim planom izdvojeni su osobito vrijedni dijelovi prirode, koji će se eventualno, po provedenom postupku proglašenja, upisati u Upisnik zaštićenih prirodnih vrijednosti ili će se, ukoliko ne zadovoljavaju kriterijima za upis, trajno štiti mjerama propisanim Odredbama za provođenje PPUG Senj.

Ovim su Planom evidentirani najvrjedniji predjeli prirodnoga i krajobraznoga naslijeđa, preuzete su ili određene granice zaštite čime su stvoreni planerski preduvjeti za njihovu djelotvornu zaštitu. Prirodne i krajobrazne vrijednosti mogu se štiti mjerama propisanim za već ranije zaštićene prostore.

Planom se predlažu usklađenja granica zaštite (za već zaštićena područja), s prostornim obuhvatom temeljnih karakteristika koji su razlogom zaštite, a u skladu sa Zakonom propisanim postupcima.

Prirodne vrijednosti prostora koje pripada Gradu Senju su vrlo visoke. Natpolovični dio teritorija nalazi se u Parku prirode Velebit, a njegov sjeverni dio je proglašen Nacionalnim parkom «Sjeverni Velebit». Obzirom na najvišu nacionalnu razinu interesa, za ove dvije zone obvezna je izrada prostornog plana područja posebne namjene koje donosi Hrvatski državni sabor i koji su u hijerarhiji planova nadređeni Prostornom planu uređenja Grada Senja.

Kako ovi planovi nisu doneseni, Generalni plan anticipira sve one vrijednosti koje su u smislu zaštite prostora (i koristi od zaštite) već registrirane ili evidentirane u studijama i pripremama za izradu ovih planova.

Registrirane prirodne vrijednosti Grada Senja su:

strogi rezervat prirode:

Hajdučki i Rožanski Kukovi

Između velebitskih prirodnih zanimljivosti posebno mjesto pripada Hajdučkim i Rožanskim kukovima. Nalaze se u sjevernom Velebitu, južno od Velebitskog botaničkog vrta. Zbog posebne prirodne vrijednosti, Kukovi su godine 1969. godine su zakonom zaštićeni kao strogi prirodni rezervat, a zauzimaju površinu od 1220 ha. Visina najvišeg kuka u Rožanskim kukovima iznosi 1685 m, a u Hajdučkim 1655 m. Te dvije skupine kukova dijele prijevoj Lumenska vrata (visina 1475 m).

Mjere zaštite:

Za sve graditeljske zahvate, ili rekonstrukcije postojećih, zakonski izgrađenih građevina unutar prostora zaštite potrebno je ishoditi suglasnost nadležnog Ministarstva. U strogom rezervatu zabranjene su gospodarske i druge djelatnosti.

nacionalni park:

NACIONALNI PARK «SJEVERNI VELEBIT»

Na Velebitu se unutar područja Parka prirode Velebit nalazi jedan Nacionalni park površine 10937 ha. Proglašen je parkom 1999. godine odlukom Hrvatskog državnog sabora.

Unutar granica parka zaštićene su ili evidentirane brojne prirodne vrijednosti, među kojima treba posebno istaknuti Botanički vrt ispod Zavižana, te Hajdučke i Rožanske kukove. Iznad Jablanca nalazi se očuvana prašuma Štirovača, koja je Financijskim zakonom iz davne 1928./29. godine bila proglašena nacionalnim parkom, ali ta odredba nije provedena u djelo.

Mjere zaštite:

Za Nacionalni park Sjeverni Velebit zakonom je propisana obveza izrade prostornog plana područja posebne namjene.

Nosilac izrade Prostornog plana koji je u tijeku je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva - zavod za prostorno planiranje i Zavod za prostorno planiranje, razvoj i zaštitu okoliša Ličko-senjske županije. Modaliteti zaštite pojedinih zaštićenih ili evidentiranih prirodnih podcjelina unutar Nacionalnog parka bit će određeni provedbenim mjerama Plana posebne namjene. Do tada važe mjere zaštite propisane ovim planom koji je ugradio sve elemente iz studija i pripremnih podloga za izradu dokumenata prostornog uređenja područja posebnih namjena.

Nacionalni park ima znanstvenu, odgojno-obrazovnu i rekreativnu namjenu. Obzirom na značaj i važnost njegovih prirodnih vrijednosti, područje i podliježe najvišem stupnju mjera zaštite i najnižem stupnju dopustivih rekreativnih sadržaja.

park prirode:

PARK PRIRODE VELEBIT

Sabor Socijalističke Republike Hrvatske donio je Zakon o proglašenju Velebita parkom prirode (Narodne novine br. 24/1981. od 16. lipnja 1981.), kao prostrano prirodno i dijelom kultivirano područje s naglašenim ekološkim, estetskim, turističkim i rekreativnim vrijednostima s približnom površinom od cca 52815 ha.

Društvenim dogovorom od 15.03.1983. osnovan je Savjet parka prirode Velebit, koji je 08.09.1984. zaključio da se pristupi izradi Prostornog plana parka prirode Velebit. Program rada za izradu Prostornog plana parka prirode Velebit, koji prihvaća Savjet parka prirode Velebit 01.12.1986. Aktivnosti na izradi Prostornog plana Parka prirode Velebit su u tijeku.

Mjere zaštite:

Za Park prirode Velebit zakonom je propisana obveza izrade prostornog plana područja posebne namjene.

Izrada Prostornog plana parka prirode Velebit je započeta. Na temelju Odluke o izradi Prostornog plana parka prirode Velebit napravljena je I. faza - Osnovna koncepcija plana. Republički zavod za zaštitu prirode Hrvatske bio je nositelj izrade Prostornog plana parka prirode Velebit. Izrada brojnih sektorskih studija - monografskih prikaza povjerena je brojnim stručnjacima i stručnim institucijama.

Mjere zaštite parkova prirode određuju se temeljem Prostornih planova područja posebne namjene. Kako još nije donesen ovaj plan zaštita se provodi temeljem ovog plana koji je ugradio sve elemente iz studija i pripremnih podloga za izradu dokumenata prostornog uređenja područja posebnih namjena.

posebni rezervat :

(floristički, mikološki, šumske i dr. vegetacije, zoološki/ornitološki, ihtiološki i dr./, geološki, paleontološki, hidrogeološki, hidrološki, rezervat u moru i dr.)

1. Šumski predjel Štirovača na Srednjem Velebitu,
2. Visibaba (floristički),
3. Zavižan - Balinovac - Zavižanska Kosa (floristički).

Mjere zaštite:

U posebnom rezervatu nisu dopuštene radnje i djelatnosti koje mogu narušiti svojstva zbog kojih je proglašen rezervatom (branje i uništavanje biljaka, uznemiravanje, hvatanje i ubijanje životinja, uvođenje novih bioloških svojti, melioracijski zahvati, razni oblici gospodarskog i ostalog korištenja i slično). U posebnom rezervatu dopušteni su zahvati, radnje i djelatnosti kojima se održavaju ili poboljšavaju uvjeti važni za očuvanje svojstava zbog kojih je proglašen rezervatom.

spomenici prirode:

Spomenik prirode Zavrtnica (45,9 ha)

Zaljev Zavrtnica južno od Jablanca, specifična je formacija, izgledom je vrlo sličan fjordu, te zaštićen je kao spomenik prirode. Kopneni prostor zaštite iznosi 45,9 ha.

Mjere zaštite:

Na spomeniku prirode i u njegovoj neposrednoj blizini koja čini sastavni dio zaštićenog područja nisu dopuštene radnje koje ugrožavaju njegova obilježja i vrijednosti.

spomenici parkovne arhitekture:

1. Botanički vrt na Velebitu (50,28)

Zakon o zaštiti prirode (NN 30/94) definira spomenike parkovne arhitekture kao artificijelne prostore koji imaju stilsko kreativnu, kulturno povijesnu ili znanstvenu vrijednost i odlikuju se ljepotom i skladom kompozicije. Temeljni kriteriji za zaštitu i utvrđivanje spomeničkih vrijednosti pojedinog objekta parkovne arhitekture su: očuvanost objekta, povijesno - stilska prepoznatljivost, cjelovitost i izvornost povijesnog prostora vrta, perivoja, drvoreda ili kojeg drugog oblika parkovnog oblikovanja.

Mjere zaštite:

Na spomeniku parkovne arhitekture i prostoru u njegovoj neposrednoj blizini koji čini sastavni dio zaštićenog područja nisu dopušteni zahvati ni radnje kojima bi se mogle promijeniti ili narušiti vrijednosti zbog kojih je zaštićen.

ZAŠTITA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI PPUG-a Senja

Planom se evidentiraju slijedeći prirodne vrijednosti:

- kao posebni rezervat:

Borov Vrh, Nadžak Bilo (ornitološki), Oštro, Rončićev Dolac, obitavališta velikog tetrijeba – vršno područje Senjskog bila, Štirovača – šire područje, Štirovača – Vlažne livade i Prizna – Šuma Pandžinac.

- kao spomenik prirode:

Lukina Jama, Strogir - Turska Vrata i Živi bunari - kameni most,

- kao značajni krajobraz:

Senjska Draga – Francikovac,

- kao spomenik parkovne arhitekture:
Alej – Senj i Nehaj - Senj.

Ovim se planom štite vizure s ovih lokaliteta i predjela:

1. Nehaj - brdo Trbušnjak s pogledom na Planinski (Morlački ili Podgorski) kanal
2. V. Veljun s pogledom na Senjska Draga, Senjsko bilo, Stara Jozefinska cesta, zaselak Sv. Križ,
3. Orlovo gnijezdo iznad Senja s vizurom na širu okolicu Senja,
4. Hrmotine iznad Sv. Jurja s pogledom na kvarnerski zaljev,
5. Glavica Redine kod Francikovca s pogledom na Senjsku Dragu, Senj, Ošlje Polje i Francikovac,
6. Lukovo s pogledom na kanal,
7. Ažić Lokva s pogledom na Kvarnerske otoke i gornje bilo Velebita,
8. Golubić grad iznad Starigrada s pogledom na kanal.

Zaštićeni su i pojedini dijelovi Senjske Drage gdje se nalaze najljepše borove kulture podignute na ovom području. Uz zaštitni karakter one imaju i estetsku i rekreativnu funkciju, te prema tome predstavljaju prvorazrednu turističku atrakciju. S obzirom na razne biološko-šumarske zanimljivosti kao što su autohtone borove kulture, najniže spuštanje bukve do blizine mora, mjestimično elemente flora silikatnog tla i drugo, Senjska Draga je i s naučnog stanovišta vrlo interesantna. Pokraj Jablanca nalazi se vrlo lijep zaljev Zavratnica koji je zaštićen kao spomenik prirode.

Mjere zaštite:

U predjelima *značajnog krajobraza* nisu dozvoljene djelatnosti i zahvati kojima bi se narušila obilježja i vrijednosti zbog kojih je provedena zaštita. Treba obilježiti ulaze u predio obavještajnom pločom *značajnog krajobraza*. Na prikladan način označiti zanimljiva i prepoznatljiva mjesta, potoke, zaštićene biljne vrste, mjesta za ribolov i dr. U zaštićenim dolinama nije moguća nikakva izgradnja, niti ona koja je inače moguća izvan građevnoga područja (primjerice: poljodjelske zgrade, planinarski i lovački domovi, građevine u svrhu rekreacije, zdravstva i sl.).

opće mjere zaštite krajobraznih vrijednosti:

Ovim planom određuju se sljedeće mjere za očuvanje krajobraznih vrijednosti obuhvata područja grada Senja:

- očuvati kontinentalne ambijentalno vrijedne krajolike - krajobrazne jedinice: značajnija kraška polja, visoke šumovite planine, brdski / planinski vijenci, vršni pojas Velebita, područja prelaznih obilježja,
- očuvati obalne ambijentalno vrijedne krajolike posebno područje Lukovih greda, uvale Zavratnicu i Žrnovnicu, podvelebitski obalni pojas - krajobrazna jedinica Primorska strana Velebita, te unutar njih osobito dijelove s visokim stupnjem prirodnosti i karakteristično tradicionalnom kulturnom baštinom,
- u karakterističnim krajobraznim jedinicama treba posebno pažljivo planirati svaki zahvat očuvanjem karakterističnih tipologija gradnje i pažljivim odmjeravanjem planiranih građevinskih područja naselja,
- sanirati krajolike degradirane eksploatacijom mineralnih sirovina, neodgovarajućih gospodarskih intervencija i bespravne gradnje,

- osobitu skrb i zaštitu posvetiti obali, moru i podmorju kao ekološki posebno vrijednim područjima, zabranjuje se odlaganje bilo kakvog materijala u more te nasipanje i zatrpavanje obale, kao i radovi na stvaranju mula, privezišta i sl.

3.4.2. ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA

Zaštita graditeljske baštine u Prostornom planu Grada Senja temelji se na konzervatorskim smjernicama koje daju elemente za inventarizaciju prostora i evidenciju onih njegovih dijelova bitnih za razumijevanje povijesnog razvitka i kulturno-povijesnih vrijednosti. Prostorni Plan određuje zaštitu tih dijelova u izvornom ambijentu u skladu s principima aktivne integralne zaštite.

Cilj Plana je utvrđivanje osnovnih prostorno razvojnih parametara očuvanja kulturne baštine i utvrđivanje smjernica za korištenje prostora, intervencije u prostoru i pojedinačne zahvate na konkretnim spomenicima. Zaštita se provodi prema usvojenim načelima integralne zaštite prostora, objekta s njegovim okolišem, ali i očuvanja autentičnosti kroz obnovu njihove izvorne strukture. Zaštita ovisi o društvenim prilikama i situaciji, vlasničkim odnosima, financijskim sredstvima i drugim faktorima. Treba dati prioritet obnovi kulturne baštine u gradskoj sredini, ali ne zapostavljati revitalizaciju seoskih cjelina koje se danas najmanje uređuju, a predstavljaju bazu za razvoj seoskog turizma i poljodjelstva vezanog uz takvu djelatnost. Stručne konzervatorske i službe lokalne uprave (županijske i gradske) trebaju razraditi model pomoći vlasnicima i korisnicima spomenika kulture, nuditi stručnu, financijsku i upravnu pomoć, ekipirati se za kontinuirano praćenje i analizu rezultata zaštite i obnove kulturne baštine.

Paralelno s tim treba razvijati svijest o važnosti i vrijednosti baštine kroz edukaciju, povećanjem estetskih kriterija, razvijanjem kritičke misli u smislu isticanja dobrih primjera te kritiziranja loših. Određenu ulogu u tomu imaju mediji, te bi kroz lokalni tisak radio postaje i izložbe trebalo stalno isticati i propagirati ideje očuvanja kulturne baštine i okoliša. Treba poticati donacije, ali isto tako organizirati male akcije uređenja u koje se uključuje čitava javnost, pogotovo školska djeca kroz različite programe upoznavanja s baštinom.

Kulturna dobra - spomenici graditeljske baštine, predstavljaju značajan ali još nedovoljno istražen i vrednovan potencijal koji bi, kako u urbanom tako i u ruralnom prostoru, koji bi trebalo znatno bolje identificirati i valorizirati, te kroz sintagmu «održivog razvoja» iznaći pravu mjeru njihova života i uloge u oblicima gospodarsko-kulturnog života.

3.4.2.1. Zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti s popisom kulturnih dobara

Velebitsko podgorje, obalni dio područja Grada Senja poznato je po vrijednom kulturno-povijesnom nasljeđu, istraživanom, iako nedovoljno s obzirom na utvrđeni broj pojedinačnih lokaliteta, posebice arheoloških nalaza na kopnu i podmorju. Još je skromnije istraživana baština u području planinskog dijela Velebita, u prvom je redu radi nepravedno zapostavljenih iako vrijednog elemenata bogatog kulturno-povijesnog nasljeđa.

Stupanj istraženosti povijesnog nasljeđa kao i oblik zaštite utvrđen je na temelju:

- rješenja o registraciji spomenika kulture ili evidencije od strane Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Rijeci,
- prostorno planske dokumentacije koja sadržava obrađeno povijesno nasljeđe,
- publicirane građe,
- terenskih istraživanja.

Na području Grada Senja u Registar nepokretnih kulturnih dobara upisano je 20 kulturnih dobara, od toga 1 povijesna graditeljska cjelina, arheološke i hidro arheološke zone, lokaliteti na kopnu i moru 7 i 12 povijesnih građevina (crkve, palače, kule, povijesni spomenici) i 1 kulturno dobro u statusu preventivne zaštite.

Na području obuhvata plana evidentiranih i registriranih kulturnih dobara, evidentiranih kulturnih dobara prema podacima Uprave za zaštitu kulturne baštine, Evidentirano je i oko 474 nedovoljno istraženih povijesnih ruralnih, poluurubanih cjelina, arheoloških lokaliteta i povijesnih građevina koje posjeduju svojstva nepokretnih kulturnih dobara, te pojmova, pojava, toponima, iz nematerijalne baštine (registrirano **-R-**, evidencijski broj odgovara oznaci na kartografskom prikazu, svrstano po naseljima):

Arheološki prapovijesni lokaliteti: evidentiranih 32
Prapovijesne nekropole: evidentiranih 5
Antičke luke, pristaništa: registriranih 2, evidentiranih 4
Hidro-arheološki lokaliteti: registrirano 2, evidentiranih 13
Arheološki lokaliteti/nalazi - antičko doba: registrirano 3, evidentiranih 11
Arheološki lokaliteti/nalazi – zidne slike u slobodnom prostoru: evidentiranih 6
Arheološke zone lokaliteti – evidentiranih 5
Gradsko naselje – povijesna jezgra: registrirana – 1, evidentiranih 7
Ruralna područja – etno-zone: evidentiranih 15
Seoska naselja: evidentiranih 13 (sa zaselcima)
Fortifikacije – utvrde/zidine : registriranih 4, evidentirano 1
Povijesne građevine: registrirane 3, evidentirano 11
Sakralna baština - sakralni kompleksi-samostani: evidentiranih 7
Sakralne građevine – crkve, kapele: registriranih 2, evidentiranih 36
Povijesni sklop – građevina: registriranih 3, evidentiranih 19
Školske zgrade: evidentirano 19
Povijesne građevine gospodarske funkcije: evidentiranih 10
Urbana oprema (javna plastika, npr.): evidentirano 11
Javni povijesni prostori: evidentiranih 16 u zaštićenoj povijesnoj jezgri Senja, evidentirano 2 u Jablancu
Memorijalni spomenici – antička groblja: evidentiranih 22
Groblja i grobovi: evidentiranih 34
Memorijalni spomenici / NOB-e spomenici, obilježja: evidentiranih 16
Nematerijalna baština: evidentirano 47 pojava i toponimi
Tradicijska baština / stočarski – visinski stanovi: evidentirano 26
Livade, košalice, pašnjaci: evidentirane 14
Mostovi: evidentirano 2
Gospodarski objekti / tehnička kultura: evidentirano 4
Tehnička pomagala / gospodarska funkcija / konstrukcije: evidentirano 7
Kultura suhozida: evidentirano 7 značajnih zona
Bunari, lokve: evidentirano 25
Krajolici / vizure: evidentirano 24
Izvori vode, vrulje, potoci: evidentirano 9
Muzejske ustanove: evidentirano 5
Povijesne komunikacije, stari putovi: evidentirano 20
Znamenite plemenitaške porodice: evidentirano 10
Znamenite povijesne ličnosti: evidentirano 19

Kulturna dobra iskazana po statističkim naseljima:

---

01 Alan:

Nema evidentiranih kulturnih dobara

---

02 Biljevine:

02_1, Nekići

povijesna (ruralna) graditeljske cjelina

02_2, gradina Rončeva Glava

prapovijesni lokalitet

02_3, Rončević Dolac / Nekići / Šimunovići / Samardžije / Ljuboška Kosa / Hrmatine

etnološko područje

02_4, Tuževac / Biljevine / Lopci

(bez stalnih stanovnika), etnološko područje

---

03 Crni Kal:

03_1, kapela Sv. Ivana Krstitelja

03_2, lokalitet Lasićka pećina

prapovijesni lokalitet

---

04 Jablanac:

04_1, Šubićev kaštel

(iznad mjesta) - ruševine srednjovjekovnog utvrđenog grada, 1251. godine je dao sagraditi ban Stjepan Šubić.

04_2, grobljanska crkva sv. Nikole (-PR-)

(na povišenim hridima sa sjeverne strane Jablanca) spominje se od 1179. godine kao malena romanička crkva sv. Nikole. Današnji oblik potječe iz XVI. / XVII. st: gotika, kasnije barokizirana. Pretpostavlja se da je današnje groblje održano u kontinuitetu od XII. st.

04_3, župna crkva Sv. Josipa

Barokizirana gotička crkva iz XVII. ili XVIII. stoljeća, obnovljena 1888. godine.

04_4, crkva Sv. Mihovila, Jakuši

04_5, jezgra Jablanca, Ablana

povijesna (urbana) graditeljska cjelina - U pisanim dokumentima prvi put se spominje 1179. godine kao župsko središte Ablana. U XIII. stoljeću ima već status slobodnog kraljevskog grada. Jablanačka župa protezala se od Žrnovnice, do Karlobaga. Krajem XIII. stoljeća gospodarima Jablanca postaju knezovi Frankopani. Nakon prodora Turaka u XVI. stoljeću spaljen, a već 1639. godine naseljavaju ga doseljenici iz Dalmacije. Poviše mjesta nalaze se ruševine srednjovjekovnog utvrđenog grada, koji je 1251. godine dao sagraditi ban Stjepan Šubić. Popjedinačni spomenici unutar cjeline: Župna crkva sv. Josipa, crkva/ kapele sv. Nikola na groblju, sv. Mihovil u Jakuši, srednjovjekovna okrugla kula, ostaci bedema - temelji zgrada, prethistorijsko nalazište - Klačenica, ruševine srednjovjekovnog grada. Prije II. svjetskog rata izgrađen je povrh mjesta na kamenoj litici (20 m) planinarski dom koji nosi ime «*Miroslav Hirtz*».

04_6, Biškupnica, franjevački samostan (porušen)

- 04_7, **dvojna gradina Klačenica**
(istočno iznad Jablanca, 120 m) - ostaci velike ilirske gradine iz brončanog doba. Brdo Klačenica se smatra najvažnijim prehistorijskim naseljem pod Velebitom.
- 04_8, **nekropola Klačenica**
Veća nekropola iz brončanog i željeznog doba. Obilje areheološkog materijala pruža podatke o načinu životu i običajima Ilira. Rimskom okupacijom, stara se gradinska naselja napušta.
- 04_9, **Zavratnica, [R]**
antički podmorski lokalitet
- 04_10, **Vranjak, gradina**
prapovijesni lokalitet
- 04_11, **Crikvina, Mirovo, Sv. Marije** (ruševine)
Toponim «*Crikvina*» vezan za središnji prostor Mirova, upućuje na postojanje sakralnog objekta, a po kazivanju tu je nekada bilo i groblje
- 04_12, **japodsko autohtono stanište, Štirovača**
prapovijesni lokalitet
- 04_13, **Dušikrava**
povijesna (ruralna) graditeljska cjelina - Iznad sela uspon ide prema prema Štirovači.
- 04_14, **Gornji Bileni / Baričevića Pod / Rupčiči**
(na cesti Jablanac Alan ili uz nj) - etnološko područje
- 04_15, **Mirovo / Baričević Dolac**
(predjel u srednjem Velebitu) etnološko područje
Veliki planinski pašnjak uz koji sa sjeverne strane, od mora vodi uočljiva «*vlak*», utrti put za izvlačenje trupaca, nazvana po carici Mariji Tereziji.

---

05 Klada:

- 05_1, **crkva sv. Nikole**
- 05_2, **vikus s pristaništem**
antički lokalitet
- 05_3, **spilja Separovača**
prapovijesni lokalitet
- 05_4, **gradina**
prapovijesni lokalitet
- 05_5, **Gornja Klada / Gornji Legci / Donji Legci**
etnološko područje, - Gornja Klada – omanje selo iznad magistrale. Recentni sakralni objekt Majka Božja Skapularska, (XX. st.) Preko pastirskih (napuštenih) stanova Babrovača (oko 900 m) **grobovi kod Babrovače**, i Žive vodice, između ograda zaselaka Vukušići i Dragičevići, vodi put prema Velikom Zavižanu. Uz put stočarski stanovi (Modrća i Babića), okruženi oranicama, napušteni i u ruševnom stanju, Paljež, stari sezonski stanovi.
- 05_6 **Uvala Velika draga, [R]**
(ispod prapovijesne gradine), antički podmorski lokalitet

---

06 Krasno:

- 06_1, **Gomila u polju** - prapovijest
(stari grobovi u Krasnarskom polju s južne strane kapelice sv. Jakova) - prehistorijski grobovi, gomilice (tumuli?!), koji su pripadali stanovnicima obližnje ilirske gradine na brdu Lisac. Potrebna arheološka istraživanja.
- 06_2, **župna crkva Sv. Antuna Padovanskog**
(uz stari put za Devčiče, Kutarevo, Otočac) kasnobarokna s poligonalnim svetištem, sagrađena u XVIII. stoljeću

Do XX. stoljeća mrtvi su se pokapali jugoistočno od crkve u vrtačama i obroncima glavice Lisca. I danas vidljivi ostaci grobova: jedno se nalazi uz stari put prema zaseoku Dujmešići i Devčići, bilo je ograđeno i prema predaji tu se nalazila «grčka» crkva. Novo groblje godine 1925. uređeno je novo groblje sjeverno od škole.

- 06_3, **gradina Lisac**,
(u Krasnarskom polju na staroj cesti koje iz Jurjeva polazi prema Otočcu) autohtono japodsko stanište - prapovijest, upućuje na veze koje sežu duboko u prošlost.
- 06_4, **hodočasnička crkva sv. Marije**
(crkva sv. Marije - Gospe od Krasna, iznad zaselka Devčići), hodočasničko središte Crkva je sagrađena 1641. godine, po svemu sudeći na temeljima starijeg sakralnog objekta. Obnovljena je 1890. godine. Gradnjom hotelskog zdanja je narušen i devastiran neposredan okoliš svetišta.
- 06_5, **staro groblje uz crkvu sv. Marije**
stari grobovi uz svetište Majke Božje od Krasna, u planini pod Crkvenim vrškom na Njivici zapadno od hodočasničke crkve
- 06_6, **Crkvina, Jezera (ruševine)**
(najprostranija visoka kraška ravan Sjevernog Velebita), u blizini centralne lokve su **ruševine objekta**, koje narod naziva «Crkvina». Pretpostavlja se da su je podigli žitelji Krasna i Podgorja u ranom srednjem vijeku. Tu je sjecište hodočasničkog *Jezerskog puta* za Gospu od Krasna. Okolne (stočarske) staze svjedoče o intenzivnom nekadašnjem kretanju stočara. Diljem čitavih Jezera mogu se uočiti ostaci napuštenih nastambi nekadašnjih naselja izgrađenih tehnikom suhozida.
- 06_7, **Krasno Polje, Anići, Kula**
(povijesna ruralna cjelina) - Naselje raštrkanog tipa smješteno u slikovitoj Krasanskoj dolini. Organizacijska struktura naselja raspršena je u nekoliko većih zasebnih cjelina zaselaka: Anići, Modrići, Devčići, Samardžije. U selu se nalazi zgrada šumarije, koja je najstarija na prostoru Republike Hrvatske (utemeljena 1766. godine). Tragovi rimske kulture svjedoče o ranom ulasku ovog područja u okrilje starih civilizacija. Prvi pisani spomen iz 1219. godine. Početkom XVIII. stoljeća Krasno nastavaju Bunjevci iz Svetoga Jurja i Senjske planine.

---

07 Krivi Put:

Nema evidentiranih kulturnih dobara

---

08 Lukovo:

- 08_1, **gradina Brinovača**
prehistorijski lokalitet
- 08_2, **Lukovačke Grede, -R-**
podmorski lokalitet
- 08_3, **Lukovačke Grede, zidne slike**
(sjeverno od Lukova, na priobalnoj hridi) - slikarije, brodovi i ljudski likovi. *Prijedlog zaštite kulturnog krajolika i arheološkog područja – arheološki park in situ.*
- 08_4, **gradina Klisa (Klis)**
(Iznad uvala Smiljevača i Zala ispunjene nasipom koji su nanijele bujice za velikih kiša) - prehistorijski lokalitet željeznodobnog naselja – Na pojedinim dijelovima uvale su ispresijecane suhozidima, a sa zapadne strane se nalazi izvor pitke vode značajan za stanovnike Klise. Na terasnim dijelovima uzvisine prema moru, uočavaju se ostaci žbuke u suhozidu ranijih nastambi – gradine koja je u sredini dodatno utvrđena.
- 08_5, **spilja Štrapovača**
(polupećina - oko 150 m okrenuta prema zapadu visoko nad dragom Istočno od Klise), s ostacima neke vrste rampe (podzida) izgrađenih od velikih blokova kamena.

Materijalni ostaci svjedoče o važnosti pećine za stanovnike naselja u prapovijesti.
Prijedlog zaštite – arheološki park in situ.

- 08_6, **gradina Glavičica**
(iznad mjesta) - prethistorijski lokalitet, istaknuta gradina željeznog doba
- 08_7, **staro groblje uz crkvu Sv. Luke**
početkom XVIII. stoljeća Bunjevci nastavaju Lukovo i grade 1722. malu crkvu posvećenu sv. Luki, koja se zbog dotrajalosti ruši, a gradi se nova 1842. u blizini, posvećena istom svecu. Oko crkve uređuje se groblje, koja je i danas u funkciji.
- 08_8, **župna crkva Sv. Luke Evandelist**
sagrađena 1843. Župa ustanovljena 1809. godine
- 08_9, **poklončić Sv. Nikole**
- 08_10, **poklončić Sv. Antuna**
- 08_11, **Lukovo, središte, porat**
granaselje južno od Svetog Jurja,
- 08_12, **tunare, poluotok Malta** R
U ribarskoj kući na poluotoku Malti – gdje se u prošlosti naplaćivala «maltarina» svim brodovima koji su ovuda prolazili, nalazi se mala zbirka. Zavičajna zbirka, etnografski i arheološki materijal, pridružena Senjskom gradskom muzeju.
- 08_13, **ostaci fortifikacija**
iznad naselja Lukovo
- 08_14, **gradina Gredina**
(na istaknutom brežuljku koji dominira dolinom) – kulturni nalazi eneolitskog, kasno brončanog i željeznog doba.
- 08_15, **Tomić Draga / Dragičević Dolac / Babić Dolac / Rogić Dolina**
etnološko područje
-

09 Melnice:

- 09_1, **gradina Mali Goljak**
pretpovijesni lokalitet
- 09_2, **gradina Cvitovac**
pretpovijesni lokalitet
-

10 Mrzli Dol:

Nema evidentiranih kulturnih dobara

---

11 Podbilo:

- 11_1, **župna crkva Blažene Djevice Marije Snježne**
sagrađena prije 1794., župna crkva Krivoga Puta i okolnih planinskih zaselaka. Krajem XIX. stoljeća utemeljeno je današnje groblje u Dolcu (Popova dolina) gdje se pokapaju vjernici župe Krivi Put.
- 11_2 **Podbilo**
etnološko područje – zaseoci Podbila
-

12 Prizna:

- 12_1, **gradina i rimsko-bizantski castrum**
(na poluotoku, južno od uvale) prethistorijska željeznodobna gradina i rimsko - bizantski kastrum s ostacima kasnije arhitekture (vjerojatno srednjovjekovne), neistraženi lokalitet
- 12_2, **fortifikacijski trajektorij / emporij**
- 12_3, **kasnogotička kapela sv. Ivana**

(sjeverozapadno od luke pokraj mora) mali kasnogotički objekt, kasnije pregrađivan - «stope sv. Ivana».

- 12_4, **kapela sv. Ante**
kasnogotički objekt pregrađen početkom XX. stoljeća
- 12_5, **Mala Javorina - antičko pristanište**
podmorski lokalitet
- 12_6, **ilirsko žarno polje Podić**
(između Jablanca i Gornje Prizne - Svetog Ivana, iznad Magistrale) Podatak čine vjerodostojnim ubikacija više starih naselja na podrčju Kalića, Jurčića i Podića.
- 12_7, **Župna crkva sv. Ivana Krstitelja**
Crkva je izgrađena u XIX. stoljeću, obnovljena 1969. godine.
- 12_8, **groblje uz crkvu sv. Ivana**
(Gornja Prizna - današnje groblje, u funkciji od 1925. godine), ispod Magistrale unutar suhozida nalazi se stara gotička crkva iz XV. st. Oko nje se nalazi staro groblje, koje je 1925. postalo premalo za potrebe ukopa stanovnika župe Prizne.
- 12_9, **Guste zidine**
prapovijesni lokalitet
- 12_10, **Karaula ostaci fortifikacije**
- 12_11, **gomila pod Sinokošom**
prapovijesni lokalitet
- 12_12, **crkvica sv. Jelene Cesarice**
(na početku lokaliteta Mirište uz Matijevića kut sa stanovima Matijevića)
- 12_13, **Starčevića Podi / Marama**
(etnološko područje) Dva velika kraška polja u kršu na tzv. Primorskoj terasi, mjestimice terasasto poredane. Među ogradama, pastirski stanovi i kolibe, stočarske kapelice, nešto njiva i žive vode. Marama - oveći zaselak unutar kojeg se ističe kompleks kuća Mandekić, cijelim putem otvoreni vidici prema Pagu.
- 12_14, **Vrata / Jurčić Dolac / Starčević Dolac / Mirište**
etnološko područje
- 12_15, **zidne slikarije Bili Brigovi**
(2 km južno od Prizne) prikaz ljudskog lika sa trozubom

---

13 Senj:

- 13_1, **SENIA - antičko naselje s lukom -R-**
U antičko doba luka za trgovinu s unutrašnjosti. u statusu municipija. Antička Senia se razvila uz luku sve do padina Kuka. Etnički kozmopolitizam (italci, orjentalci - vrijeme kasne antike).
- 13_2, **luka antičke Senie**
Portus Senites - unutar povijesne cjeline grada Senja, pretpostavlja se neprekinuti kontinuitet naseljavanja tog područja, te potreban nastavak daljnjih arheoloških sondiranja i istraživanja.
- 13_3, **lokalitet gradsko kupalište -R-**
(podmorski lokalitete izvan naseljenog mjesta) - hidro arheološko nalazište, ulomci keramike i amforama
- 13_4, **sjeverno od gradske luke, -R-**
podmorski lokalitet
- 13_5, **ranorimski grobovi**
(na Malim vratima, u susjednom vrtu uz DIP - bivši Oliveri, prema arheološkim nalazima) Ta nekropola bila je locirana u jugozpadnom dijelu gradske periferije «Lopica» pripadaju vremenu I. i II. st. poslije Krista, i iz II. i III. st. poslije Krista). To je najveće groblje žitelja antičke Senije.
- 13_6, **SENJ - urbana cjelina -R-**

Unutar stare jezgre Senja i njezinih gradskih zidina zadržala se do danas njegova srednjovjekovna urbana struktura uskih krivudavih ulica s proširenjem na sjecištu glavnih prometnih arterija – s tri trga: trg za vjersko središte – katedralu, trg ispred kaštela, središte obrane i trg uz gradska vrata, središte trgovine. Senj i danas ima bitne karakteristike srednjovjekovnog grada. Svoju je urbanu fizionomiju poprimio vrlo rano te ga daljnja stoljeća mjenjaju samo u detaljima.

Kao tipično srednjovjekovno središte, Senj se vrlo rano utvrđuje. Cijeli obrambeni sustav – zidne, kule i kaštel, vremenom se mijenjaju tek u detaljima, a zidine se počinju rušiti nakon što su se u XVIII. stoljeću posljednji put popravljale. Senj je u II. svjetskom ratu teško bombardiran (1943.), kada je stradala i crkva, a ostao je samo toranj i brojni nadgrobni spomenici.

Viuzualni odnos grada prema neposrednom i širem okolišu širenjem je i rastom neprimjerno narušen. Devetnaesto stoljeće dovršilo je što je bilo započeto već ranije otvaranjem Senja prema obali i luci, uređenjem pristaništa i interpolacijom magazinskih objekata u liniji obalnih bedema grada.

Urbana obilježja Senja čine:

- urbana aglomeracija čiji počeci najvjerojatnije potječu od prethistorijske ilirske naseobine i kasnije rimske Seniae,
- uža gradska aglomeracija (jezgra) bila je rano opkoljena fortifikacijama od kojih su sačuvane zidine i nekoliko kula na sjevernoj i istočnoj strani naselja,
- dijeceza u starokršćansko doba, iz V. stoljeća poslije Krista, povijesni podatak da je u gradu Seniji postojala biskupija,
- unutar bedema formiralo se zbijeno gradsko tkivo s karakterističnom fizionomijom primorskog gradića,
- arheološka nalazišta u naselju,
- brojna hidroarheološka nalazišta, s ulomcima keramike, amforama, potopljenim brodovima (od antike do srednjega vijeka).

Urbanu cjelinu upotpunjuju brojna pojedinačna kulturna dobra materijalne i nematerijalne baštine, očuvana ali i nestala dobra: senjska katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije, samostan sv. Franje iz XIII. stoljeća, (uništen za vrijeme II. svjet. rata), zavjetna crkva Navještenja Blažene djevice Marije na Artu, crkva sv. Martina B. na Mundarićevcu, Kapela sv. Vid na groblju.

Unutar stare povijesne jezgre nalazi se i nekoliko povijesnih lokacija na kojima su bile ove sakralne građevine s grobljima:

Crkva sv. Ivana Krstitelja -(danas zgrada «*Uskok*») Prvi spomen gotičke crkve je u senjskom Statutu iz 1388. godine, u središtu grada uz najvažnije gradske ulice i trgove koji su povezivali Velika i Mala vrata sa Cimiterom – Starim trgom. U XIX. stoljeću prenamjena je u trgovačko-poslovni prostor. Vjerojatno se unutar ograđenog crkvenog prostora nalazilo malo gradsko groblje;

Crkva Velike Gospojine i groblje (srušena 1942. godine) - Hram uspenja Presvete Bogorodice - Malobrojni žitelji pravoslavne vjeroispovijesti grade na južnoj starni iznad ceste i starog Vukasovićeve mosta godine 1788. jednobrodnu crkvu Velike Gospojine. Uokolo crkve bilo je uređeno groblje;

Crkva sv. Duha (ex crkva, sada profana namjena) - Prvi spomen iz godine 1389. u ispravi pape Urbana VI. Građena od X-XIX. Locira se u prostor stare Štele – tvornice duhana – Doma zdravlja. Na trgu Cilnici izgrađena je nova crkva sv. Duha i gostinjac (kuće Palman, Zudenigo, Šprjac);

Samostan i crkva sv. Nikole i groblje - uz obalne gradske zidine i glavna tzv. «Brodarska vrata» (spominju se u XIV. stoljeću);

Najznačajnije povijesno naselje na ovom području je urbana cjelina grada Senja. Prostornim planom Ličko-senjske županije valorizirana kao kulturno dobro

regionalnog značenja i kao takva upisana je u Registar kulturnih dobara. Detaljnija valorizacija ove povijesne jezgre provest će se u postupku utvrđivanja svojstva kulturnoga dobra i pri izradi konzervatorske dokumentacije za zaštićenu urbanu cjelinu povijesno središte grada Senja Urbanističkim planom uređenja grada.

- 13_7, **antičke nekropole na brdu Nehaj**
predrimsko i rano rimsko doba, Potrebna detaljna arheološka istraživanja oko Kalvarije i zapadno od tvrđave Nehaj.
- 13_8, **zavjetna crkva Navještenja Bl. Djevice Marije od Arta i groblje -R-**
(s jugozapadne strane grada, na prostoru parka Art) Srednjovjekovna zavjetna crkva, u XVIII. stoljeću barokizirana. Prvi spomen iz 1489. godine. Najstariji spomenik renesansna nadgrobna ploča pl. Domenike. Ploča uz spomeničke vrijednosti, ima izniman etnografski značaj.
- 13_9, **tvrđava Nehaj -R-**
(u vizuri Senja, dominirajuća građevina, simbol grada Senja) Sagrađio ju je 1558. godine senjski kapetan Ivan Lenković na brdu kako bi pojačao obranu grada od Turaka i Mlečana. Za njenu gradnju, koristio je porušene crkve i samostane izvan gradskih zidina. U nju su ugrađene i druge senjske starine - "Senjska glagoljaška ploča" iz XII.stoljeća, identična Bašćanskoj. U prizemlju tvrđave Nehaj, pronađena starokršćanska crkvića sv. Jurja u temeljima.
- 13_10, **nekropola uz Čopićevo naselje**
(Kasnoantička nekropola na redove) Nekropola se datira u IV. do VI. st. poslije Krista. i pripada stanovnicima antičke Senije.
- 13_11, **kasnoantička nekropola na Šteli**
(manja nekropola na Šteli, zapadni dio pa do gradskih bedema)
- 13_12, **područje Trbušnjak - Nehaj**
indicirani srednjovjekovni nalazi
- 13_13, **gradina Kuk**
(prapovijesno antička zona iznad Senja) bila je naseljena u pretpovijesti, svakako kroz željezno doba a možda već u brončano doba, dok je spilja na zapadnoj padini gradine mogla poslužiti prastanovnicima kamenog doba.
- 13_14, **crkva sv. Vida**
Današnja crkva sagrađena je 1849. godine u blizini ruševina srednjovjekovne crkve sv. Vida, podignute prije XVI. st. i povezane se s kultom staroslavenskog Svantevida. Groblje sv. Vida osnovano je tridesetih godina XIX. stoljeća u podnožju Trbušnjaka, uz korito reguliranog senjskog potoka i Jozefinske ceste.

prijedlog: zaštita memorijalnog kompleksa groblja sv. Vida u Senju, klasicističko-secionističko funeralno nasljeđe

Prema izgledu, prostornosti i broju spomenika zavređuje spomeničku kategoriju, bez obzira što je njegov uža oklica izrazito narušena, a u unutar samoga groblja su se događale devastacije i rušenja, prekopavanje starih povijesnih grobova i spomen obilježja.

- 13_15, **prvotna crkva sv. Vida**
(izvan gabarita današnjeg groblja) Ostaci i ruševine ruševina stare crkve. Cijeli kompleks treba arheološki istražiti.
- 13_16, **Franjevački samostan i crkva sv. Franje (porušeno)**
Velebna renesansno-barokna crkva na istočnoj strani trga Cilnice (danas prostor SO Senja). Položaj nekadašnjeg samostana unutar ili izvan zidina nije točno utvrđen, iako se vjerodostojnijom smatrala lokacija na predjelu Sveti Petar. Recentnije mišljenje stavlja ga na prostor zvan «popovski vrtal», između korita Potoka i obronaka brda Nehaj, ali i na prostor današnjeg nogometnog igrališta «Štela» i osnovne škole. (Uskočko spomen groblje - projekt izgradnje uskočkog mauzoleja iz sedamdesetih godina prošlog stoljeća).

- 13_17, **Crkva sv. Martina B.** na Mundarićevcu
crkva je iz XIV. stoljeća, a u njoj svečev kip s glagoljskim natpisom iz 1330. godine
- 13_18, **antički grobovi na Cimiteru**
(povijesna jezgra Senja, sa zapadne i sjeverne strane katedrale sv. Marije) Kasnoantičko groblje vjernika prve kršćanske zajednice kasnoantičke Senije, (Senjska katedrala je svojim istočnim dijelom nalegla na poganski hram **Magnae Matris**, te na nešto mlađi ranokršćanski sloj prijelaza iz VI. u VII. st.).
- 13_19, **antički grobovi** na Šetalištu Silvija St. Kranjčevića
(uz kuću Tuzami-Oliveri), rimski period.
- 13_20, **gradske zidine s kulama (Leonova, Šabac, Lipica) -R-**
Kao tipično srednjovjekovno središte, Senj se vrlo rano utvrđuje. Senjske zidine se po prvi put spominju godine 1297. Cijeli obrambeni sustav – zidne, kule i kaštel, vremenom se mijenjaju tek u detaljima, a zidine se počinju rušiti nakon što su se 1747. posljednji put popravljale.
- 13_21, **crkva Uznesenja Bl. Djevice Marije**, katedrala negdašnje senjske biskupije **-R-**
romanička katedrala, kasnije barokizirana sa sačuvanim romaničkim slijepim arkadama na pročelju, nastala od X-XVIII. st., te XX. st. Ima skulpturu iz XI. st., vezanu uz spomenik i pokretni inventar. Izgrađena oko 1169. godine na prostoru starijeg sakralnog objekta (IV.-V. st), na trgu Cimiter (sa zapadne, južne i istočne strane katedrale nalaze se stari grobovi Senjana). Unutar katedrale u kriptama se vršio pokop do 1868. g. U okolici su nađeni pokopi koji potječu iz rimskog doba.
- 13_22, **kapela sv. Ambroza**
iz XVIII. Stoljeća
- 13_23, **benediktinska opatija sv. Jurja** (srušena)
(izvan naseljenog mjesta) crkva iz XIII. st.
- 13_24, **kasnoantičko groblje** zapadno od kule Šabac,
obilježava ga pojava više tipova grobova, različite orijentacije iz vremenskog razdoblja od IV. do kraja VI. stoljeća poslije Krista.
- 13_25, **grobovi oko Vatrogasnog doma**
(nalaze se sa sjeveroistočne strane Stare ceste na prostoru vrta Gržanića), dio su jedne od antičkih nekropola koja se prostirala s istočne strane Stare ceste.
- 13_26, **grobovi na padinama Kuka**
(nalaz ranorimskih žarnih grobova dovodi se u vezu sa starim ilirskim naseljem na istočnim obroncima Kuka, a novo rimsko razvilo se zapadnije)
- 13_27, **grobovi iz Stolačkog naselja**
Prema nalazima radi se o separatnom groblju, možda kolonista orijentalaca.

---

14 Senjska Draga:

- 14_1, **Benediktinski samostan i crkva sv. Križa** (porušena)
- 14_3, **crkva sv. Domenika** (porušena)
U šumi nedaleko zaseoka Gornji Lopci, na lokaciji Krčevine, nalazila se crkva sv. Domenika ili «*Svete Nediljice*». Sagrađena vjerojatno u XIV. ili XV. stoljeću. Propala za vrijeme turskih ratova.
- 14_2, **crkva sv. Križa**
Jugoistočno uz Jozefinsku cestu, sagrađena je oko 1640. godine današnja crkva sv. Križa, uz nju župni stan. Oko crkve je groblje. Na lokalitetu su pronađeni rimski grobovi i antički nadgrobni spomenik (ispisan grčkim pismom) koji spominje Marka Klaudija iz Nikomedije. Ovuda je vjerojatno prolazila trasa rimske ceste za Senj, a tu je mogla biti antička postaja, kao u Senju i Vratniku.
- 14_4, **kapelica sv. Mihovila**,
U Senjskoj Dragi u predjelu Majorija, iza klasicističkog Ferdinandova vrela (1837.), major Kajetan Knežević je uredio gornicu po vlastitoj želji, gdje je pokopan 1848.

Prijedlog: zaštita čitavog krajolika i klasicističkog kompleksa

Ova prostorna cjelina zaslužuje veću skrb, primjerenije održavnaje i prezentiranje.

---

15 Starigrad:

15_1, **gradina Golubić grad**

(iznad današnjeg mjesta), arheološki nalazi prehistorijsko i rimsko doba. Sa zapadne strane Gradine na obroncima nalaze se ostaci starih zidova, ali i žarnih rimskih grobova.

15_2, **ostaci frankopanske utvrde na brdu Gradina**

graditeljski sklop kasnoga srednjega vijeka (vjerojatno iz XIV. stoljeća). Danas su vidljive samo ruševine.

15_3, **grobljanska kapela sv. Jakova**

15_4, **župna crkva sv. Jakova Apostola**

(uz more), Sagrađena 1899., obnovljena 1970. Godine. Stara crkvice sv. Jakova oko koje je u ograđenom prostoru od davnine uređeno malo groblje župe sv. Jakova. Uz groblje omanja kapelica, župna kuća – «*plovanija*».

Prijedlog za zaštitu: ne samo groblja, već i šireg okoliša zbog izvanrednog položaja!

15_5, **kapela Sv. Jelene**

15_6, **jezgra Starigrada**

povijesna (urbana) graditeljska cjelina - Starigrad Senjski / Podvelebitski, Donji Starigrad bilježi kontinuitet naseljenosti od prehistorijskog doba (ilirsko vrijeme), te rimskog. Na tim temeljima Hrvati podižu srednjovjekovni grad «*Stari*» (znak starine). U srednjem vijeku je u posjedu knezova Frankopona koji na dominantnoj glavici podižu svoju utvrdu (od XVI. stoljeća u sastavu Senjske kapetanije). Iz tog su vremena i ostaci današnje župne crkve sv. Jakova Apostola, U XVII. stoljeću naseljavaju ga Bunjevci, ali uz more pokraj starog porta.

15_7, **uvala Grbačka, -R-**

podmorski lokalitet

15_8, **uvala Dražica, pristanište**

antičko hidroarheološko nalazište - brodolom, ležište amfora

15_9, **zidne slikarije**

15_10, **crkva sv. Ante**

gornji Starigrad, na putu od magistrale prema Donjem Starigradu

---

16 Stinica:

16_1, **zidne slikarije, Čakljevac**

morske stijene kod Čakljeva

16_2, **antičko naselje Ortopla s lukom**

žarni grobovi

16_3, **Punta Pulver**

(u zaštićenom zaljevu s istočne strane) - prapovijesni lokalitet, ostaci jedne od najznačajnijih rimskodobnih luka i naselja

16_4, **srednjovjekovni kastrum Murula -R-**

Stara Ortopla se u IX. stoljeću spominje kao kastrum i grad Murula. Nekropola iz tog vremena nije još otkrivena, ali se pretpostavlja njezina lokacija negdje iznad zaljeva. Srednjovjekovno utvrđenje, ostaci bedema s kulama, temelji zgrada i grobovi; razoreni su vjerojatno za provale Tatara u XIII. stoljeću.

16_5, **kastrum Stara Straža**

rani srednji vijek

16_6, **uvala Mala Stinica -R-**

podmorski lokalitet

16_7, **nekropola u uvali Mala Stinica**

- antika
- 16_8, **uvala Krivača -R-**
podmorski lokalitet
- 16_9, **kasnoantički refugij Panos**
(uvala Biškupnica), Panos – jablanački zaselak na rubu kamene visoravni (Panos – grč. Luč, baklja), u staro doba su se na obalama palile vatre za orijentaciju brodova noću.
- 16_10, **plemenska međa Ortoplina i Becosa**
fortifikacijski trakt sačuvani ostaci tzv. Jablaničkog limesa, katastarska limitacija između ondašnjih ilirskih plemena Ortoplina i Becusa iz vremena «*praesesa*» Dolabeie, I. st. poslije Krista.
- 16_11 **Dundović Podi / Kramarkovac / Mirilište**
etnološko područje
-

17 Stolac:

- 17_1, **Rončević Dolac**
povijesna (ruralna) graditeljska cjelina
- 17_2, **Mali Stolac / Veliki Stolac / Žukalj**
etnološko područje
-

18 Sveti Juraj:

- 18_1, **japodska gradina na brdu Gradina**
(u južnom dijelu naselja), - Na lokalitetu Gradina bilo je i rimsko žarno goblje, iz I. - II. stoljeće poslije Krista. Cijeli lokalitet valjalo bi arheološki istražiti.
- 18_2, **antička Lopsica, naselje i luka**
rimski municipij - razvio se iz pretpovijesne zajednice Lopsa kao luka i ishodište za puteve razmjene roba preko Velebita.
- 18_3, **otočić Lisac, gradina**
tragovi utvrda i suhozida, nalazi pretpovijesne i antičke keramike
- 18_4, **fortifikacija na brdu Gradina**
gradski bedemi iz XVII. st.
- 18_5, **ilirski nekropola** prapovijest
- 18_6, **Dražica, nekropola**
(u predjelu Dražica, između osnovne škole, Torenta i magistrale), Ostaci ilirskog groblja iz starog željeznog doba, koji pripadaju žiteljima prethistorijskim stanovnicima ilirske Lopsike, ondašnjeg japodskog gradinskog naselja koje se nalazilo na lokalitetu «*Gradina*». Prema zatečenim grobnim priložima, nekropola pripada razdoblju od X. do VI. st. prije Krista.
- 18_7, **Sv. Juraj, lučica -R-**
antički podmorski lokalitet
- 18_8, **antičko pristanište, ostaci kamenih nasipa -R-**
antički lokalitet
- 18_9, **punta Kol: gromila, zidne slikarije**
Punta od broda, na stijeni slikani brodovi
- 18_10, **Jablanova, pristanište -R-**
antički podmorski lokalitet
- 18_11, **Sv. Juraj, povijesna jezgra (Lopsica, Lisac, Jurjevo)**
povijesna (urbana) graditeljska cjelina
Luka i naselje na obali Velebitskog kanala, leži uz magistralu, pred prijelazom u ličko zaleđe preko prijevoja Oltari. Od ukupno pet imena iz ranog razdoblja antike, četiri pripadaju domaćoj onomastici, dok je samo jedno možda italskog porijekla.

Na mjestu današnjeg Svetog Juraj je bilo prehistorijsko naselje. U rimsko doba imalo je status municipija pod imenom Lopsica. U srednjem vijeku je ribarsko i stočarsko naselje - srednjovjekovni Lisac Grad. Sredinom XVII. Stoljeća, naseljavanjem Bunjevaca obnavljaju se ruševine starih kuća i crkva sv. Filipa i Jakova. Nedugo zatim podignuta je župna crkva sv. Jurja, prije kraja XVII. stoljeća, koja je zbog trošnosti porušena i na njenim temeljima sagrađena današnja, 1856. g. Brojni pojedinačni spomenici upotpunjuju vrijednost urbane cjeline: prehistorijska i rimska nalazišta s grobovima, Župna crkva sv. Jurja Mučenika, kapela sv. Ivana, kapela sv. Nikole, gotička crkva na groblju, ostaci bedema iz XVII. stoljeća.

- 18_12, **lokalitet Otinja**
(na k.č. 305/115), prapovijest
- 18_13, **Dubrava, groblje s urnama**
antički lokalitet
- 18_14, **župna crkva Sv. Jurja Mučenika**
srednjovjekovna župna crkva sv. Jurja, koja je zbog trošnosti porušena i na njenim temeljima sagrađena današnja, godine 1856
- 18_15, **kapela Sv. Nikole**
manji presvođeni objekt u luci
- 18_16, **cistercitska crkva Sv. Filipa i Jakova** (ruševina)
(romaničko-gotička crkva na južnoj strani Svetog Jurja) iz XIII/XIV. stoljeća. Uz kapelu je bio samostan sv. Jurja što su ga templari 1184. godine dobili s gradom Senjom, a po kojoj je naselje dobilo današnje ime.)
- 18_17, **groblje (Cimiter) uz crkvu Sv. Filipa i Jakova**
(groblje je bilo oko crkve sv. Filipa i Jakova) Prvi spomen groblja potječe iz 1707., a pokapanje prestaje 1945. godine).
- 18_18, **pavliniski samostan Sv. Spasa** (porušeno)
(Spasovac, zaselak u istoimenoj uvali), Samostan i crkva sv. Spasa su sagrađeni oko 1364. godine, a njegov razvitak kroz XV. stoljeće ilustriraju brojne darovnice knezova Frankopana. Napušten je u prvim desetljećima XVI. stoljeća za vrijeme turskih upada u ove krajeve. Tragovi samostana mogu danas donekle predočiti njegovu povijesnu sliku u izmijenjenoj funkciji objekta koji je nikao na tom mjestu.
- 18_19, **groblje uz samostan Sv. Spasa**
Strao groblje vjerojatno se nalazilo na prostoru od crkvice prema moru.
- 18_20, **Spasovac**, -R-
ostaci rimskog naselja i pristanište
- 18_21, **uvala Vlaška** -R-
registrirani podmorski arheološki lokalitet
- 18_22, **Kalić, sjeverozapadno od «cestarove kuće»**
podmorski lokalitet
- 18_23, **Kalić, uvala ispod motela** -R-
podmorski arheološki lokalitet
- 18_24, **gradina Kalić**
(prapovijesna lokalitet iznad mjesta) Uz gradinu nalazi grobova bez priloga, koji možda pripadaju stanovnicima prehistorijskog naselja.
- 18_25, **gradina Torina**
(iznad Zakose), prapovijesni lokalitet
- 18_26, **gradina Lijaševica**
prapovijesni lokalitet
- 18_27, **dvojna gradina Jablanova**
prapovijesni lokalitet
- 18_28, **gradina Rača**
(iznad bujičnog kanjona Rača) prapovijesni lokalitet
- 18_29, **gradina Čelinka**

- 18_30, (Žrnovnica - Zaglava) ostaci prehistorijskog naselja – gardine.
gromila Čelinka
(Žrnovnica - Zaglava) prehistorijski tumul – kamena gomila, grob
- 18_31, **gromila Samograd**
(iznad Žrnovnice i magistrale) prapovijesni lokalitet
- 18_32, **gradina Duboka**
prapovijesni lokalitet
- 18_33, **lokalitet Zagon**
(iznad uvale Duboka, Dumboka) prapovijesni lokalitet
- 18_34, **Bilopolje**
povijesna (ruralna) graditeljska cjelina
-

19 Velike Brisnice:

- 19_1, **groblje na Torinama**
na mjestu Torine 1925. godine uređeno je groblje za žitelje Brisnica
- 19_2, **kapelica Srca Isusova**
- 19_3, **Velike Brisnice sa zaselcima**
povijesna (ruralna) graditeljska cjelina
ugašla sela Velike i Male Brisnice, visinsko naselje bez stalnih stanovnika, Tradicijske kuće građene su na padinama kako bi se ravnicama ispred sela bolje iskoristila za obradive površine. Brisnice su iza Krasnog polja drugo po veličini visinsko naselje.
- 19_4 **Velike Brisnice**
etnološko područje - iznad sela na Strmcu su stočarski stanovi
-

20 Veljun Primorski:

- 20_1, **benediktinska opatija Sv. Dujam** (porušena)
(s istočne strane zaseoka Francikovac) ruševine koje mještani smatraju ostacima starog samostana (benediktinske opatije) i crkve sv. Dujma, gdje se vjerojatno i pokapalo.
-

21 Volarice:

- 21_1, **gradina Krstače**
prapovijesni lokalitet
- 21_2, **Matešić Podi / Volarice / Orije / Razbojište / Krstače / Pandore / Glavaši**
slabo naseljeno etnološko područje
Gornje i Donje Volarice (zaselci Pandore, Razbojište, Volarička Draga) Ruševine crkve sv. Jelene, mjesna crkva sv. Jakova, grobljanska kapela sv. Franje; Kamenice iznad magistrale, (zaselci Babići i Bulji, patronimički naziv ukazuje na nastanak odvajanjem pojedinih rodova od matičnog naselja) s planinskim stanovima Babića i Modrića, Skorupovac, Skorupov Dolac.
- 21_3 **Turinski Krč**
(raspršeni zaselci Turinskog Krča) - graditeljska (ruralna) cjelina, Uglavnom napuštene kuće s tri stalno naseljene obitelji.
-

22 Vrataruša:

- 22_1, **pavlini glagoljaški samostan sv. Jelena** (porušen)
(oko 4 km sjeverno od Senja ispod ceste u uvali kraj mora) Samostan s crkvom sv. Jelene. Izgrađen je sredinom XIV. Stoljeća.
- 22_2, **groblje uz samostan i crkvu Sv. Jelene**

Uobičajeno ta to doba, redovnici i stanovnici okolnih zaselaka, pokapani su u crkvi ili oko nje sve do ukinuća pavlinskog reda godine 1785.

- 22_3, **gradina Kokerna**
prapovijesni lokalitet
- 22_4, **gradina Mišja Glavica**
prapovijesni lokalitet
- 22_5, **gradina Oštra Glavica**
prapovijesni lokalitet
- 22_6, **gradina Gornja Glavica**
prapovijesni lokalitet
- 22_7, **gradina Donja Glavica**
prapovijesni lokalitet
- 22_8, **Špalji**
povijesna (ruralna) graditeljska cjelina
- 22_9, **Pijavica**
povijesna (ruralna) graditeljska cjelina
- 22_10, **Vrataruša**
povijesna (ruralna) graditeljska cjelina
- 22_11, **Klenova Kosa / Krive Drage / Kose / Batina / Bunica**
etnološko područje
- 22_12 **Špalji / Sv. Jelena / Pijavica / obronci Špaljeve Kose**
etnološko područje
-

23 Vratnik:

- 23_1, **rimski postaja, Vratnik**
antika
- 23_2, **trag rimske ceste** antika
(u blizini rasadnika kod župne crkve Sv. Mihovila pod Vratnikom), Pravec pružanja antičke ceste bio je odrednica i kasnijim prometnim komunikacijama: srednjovjekovni put, Struppijeva Jozefinska cesta (1775 -1779. godine), jasno vidljiva i danas. Uz ovu cestu uočljivi su površinski nalazi iz antičkog razdoblja.
- 23_3, **župna crkva Sv. Mihovila Arhandjela**
(zapadni rub polja) srednjovjekovna župna crkva sv. Mihovila (sa župnim dvorom) obnovljena je 1776. godine. Oko 100 metara istočnije smješten je seoski bunar s ušćuvanim kamenim vijencem. Vjerojatno na mjestu starije istoimene crkve koja je u vrijeme ratovanja s Turcima nestala.
- 23_4, **staro groblje uz crkvu Sv. Mihovila**
Sa sjeverne strane crkve, lokve i stare ceste koja je vodila prema starom Brinju, nalazilo se staro vratničko groblje. Današnje groblje žitelji župe Vrtanik-Melnice-Stolac uredili su južno od crkve i mjesta na obroncima Nekića krča, krajem XIX. stoljeća (oko 1885.). župa ustanovljena 1807. godine
- 23_5, **japodsko autohtono stanište**
pretpovijesni lokalitet
- 23_6 **Vratnik / Stubalj - Vratničko polje,**
etnološko područje - Pravilna je i uočljiva parcelacija zemljišta, koje je s obzirom na kršoviti teren u priobalju mogla poslužiti rimskom stanovništvu Senije kao ekonomska baza za uzgoj žitarica. Tu su prisutni i tragovi melioracije terena, a i sama shema postojeće izgradnje, (locirane na ranijim gospodarskim kompleksima), ukazuje na smišljenu organizaciju poljoprivrednog kompleksa, kakova se uobičava i u antičko doba.
-

Osim popisom obuhvaćenih kulturnih dobara svrstanih po kategorijama kulturnu baštinu čine i **stara mjesta ukopa**, te brojna pojedinačna grobišta razasuta u velebitskom prostoru, tipična za ovo područje.

Prema karti iz 1870. **kameni međaši** nalazili su se na slijedećim pozicijama u prostoru, a u funkciji razgraničenja/međaša:

1. iznad mora i istočno od Abatova
2. na Fortici, iznad kuće Grižina
3. u ogradnom zidu privatnog vrta obitelji Biondić
4. istočno do groblja, od ruševina stare kapele sv. Vida
5. zapadno od gradskog rezervoara i ceste
6. u predjelu Frankine drage ili brda Kuk
7. iznad vrta Lenci na Štrmcu
8. na vrhu brda Kozjak
9. na padinama glavice Bilićevac
10. uz cestu a iznad Druge drage.

Stočarski stanovi, izgrađivani kao sezonski i privremeni objekti nisu, ovisno o vrsti građe, tako dugovječni u odnosu na njihovu izvornost, odnosno arhaiku u pojavnosti (kao kulturnog elementa izrazito duga kontinuiteta). Obilježava ih prije svega, skromnost, u građevnim rješenjima i oblicima, korištenje prirodnog materijala i izvanredno skladno ukapanje u okvir prirodnog okoliša. Kako su Pri izboru lokacije vodilo se računa o dobroj zavjetrini, mjestu blizu eventualno izvora vode, pristupnog puta i dobroj preglednosti neposredne okoline. Obično se koristi i konfiguracija terena te su one jednim dijelom vezane uz stijenu ili se djelomice ukopaju u zemlju. Izbor kosog zemljišta omogućuje dobar pregled i kontrolu nad okolicom, otvara veći priklon suncu, a u nuždi služi i dobroj obrani. Padeži – ljetni, sezonski stanovi smješteni pretežito na ravnom terenu, uz rub šume i livade, u blizini vode ili snježnice iz koje se vadio snijeg. Najveći padeži su Bilenski, Borovački i Jovanović padež, Babrovača, (blizina Štirovače, 1060 m n.m.).

Izuzetnu graditeljsku vrijednost predstavljaju u ovom prostoru sačuvani, ili u fragmentima sačuvani povijesni **putovi, ceste i staze**:

- **Josefinska cesta** preko Senjske drage i Vratnika povezuje Senj s unutrašnjošću. Prema nalogu cara Josipa II građena je 1776.-1779. godine. Počinjala je u Karlovcu te se preko Kapele, Brinja i Vratnika spuštala do Senja. Kako je cesta bila prestrma doživjela je znatne korekcije već krajem XVIII. stoljeća pod vodstvom podmaršala Filipa Vukasovića (graditelja Lujzianske ceste),
- **Mollinarijeva** (stara cesta) Šegote-Stinica, sa Balenskim mostom.
- **Premužićeva** staza na Velebitu, trasirana planinarska staza koja od Zavižana vodi do Baških Oštarija. Osim graditeljske, ova staza posjeduje i kulturološke značajke po kojima zavređuje da bude zaštićena kao kulturno dobro.
- **Antička via Exercitatis** - od Senja prema Vratniku
- **prapovijesna komunikacija** od Senja preko Bisernjakovice prema zaleđu
- **hodočasnički put** Krasno - Velebit,
- **Konjska staza** Sveti Juraj - Jablanac iz 1830. g
- **velebitski tradicijski put** Jablanac - Štirovača - Kosinj,
- **stare staze** preko padine Budima, zapadno od Zavižana preko Balinske drage prema moru.

Izuzetnu vrijednost u ovom prostoru predstavlja **suhozidna arhitektura** koju treba izrazito čuvati od devastacije i danas česte krađe materijala za građenje. Suhozid koji se oslanja na ilirsku i paleomediteransku civilizaciju. Značajni predjeli s dobro očuvanim

strukturama prisutni su u zaselcima Velebitskih stanova: posebno na područja Mliništa, Mirova, Hrnotina, Gornjih Biljevina, Gornjih Selina, Gornjih i Donjih Volarica i prostor iznad Stinice, Jablanca i Lukova. Stara ilirska naselja kao što su Dvojna gradina Klačnica, zadržali su ostatke zidina i koridora koji su bili uz povijesne komunikacije od kojih je najznačajnija stari put od Zavižana do Gornje Klade, te japodska limitacija Panos.

3.4.2.2. Mjere zaštita povijesnih naselja

Prostornim planom uređenja Grada Senja kao i užih područja treba omogućiti da kulturna dobra budu zaštićena prema svim kriterijima konzervatorske struke te da njihov značaj i integritet ničim ne bude ugrožen. Prostornim planovima užih područja za naselja sa zaštićenim povijesnim urbanim, urbano-ruralnim i ruralnim cjelinama potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri zadržati i revitalizirati povijesnu matricu jezgre naselja, a izmjenu strukture i tipologije postojećih objekata (zbog gubitka prostornog identiteta) funkcionalnim povezivanjem u veće prostorne sklopove.

Planom se uspostavlja zona stroge zaštite povijesnog središta za urbana naselja: Senj, Sveti Juraj, Jablanac, Lukovo, Starigrad, te za ruralno naselje Krasno (u obuhvatu njegove stambene i poljoprivredne parcelacije).

mjere zaštite povijesnih urbanih graditeljskih cjelina

Zaštitu urbanističke povijesne cjeline treba provesti s dva aspekta, prema zoni zaštite uže povijesne jezgre i posebnog režima zaštite u kontaktnim zonama, bile one izgrađene ili imaju karakter krajobraznih kontaktnih zona. Zonu zaštite povijesne cjeline formiraju i potezi koji imaju urbanističko-ambijentalnu i arhitektonsku vrijednost, a vezani su uz povijesni funkcionalni integritet područja. Unutar zone se nalaze i neintegrirane zgrade i potezi. Propozicije prema kojima treba uređivati ove zaštićene zone su sljedeće:

1. Potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri zadržati i revitalizirati matricu povijesne jezgre naselja, a izgradnju u neizgrađenim dijelovima jezgre realizirati interpolacijama na načelima tipološke rekonstrukcije. Pod tipološkom rekonstrukcijom podrazumijeva se izgradnja koja je unutarnjom organizacijom prostora, komunikacijom s javnim površinama, gabaritima i namjenom usklađena s postojećim okolnim povijesnim objektima, ne narušavajući siluetu i osnovne vizure, te komunikacijske tokove unutar povijesne jezgre.

2. Neizgrađene dijelove povijesnih jezgri, koji se nisu znatnije transformirali, ili su korišteni kao gradske zelene površine, potrebno je uređivati kao javne zelene površine s mogućnošću minimalnih intervencija, ugradnjom objekata javnog značaja. Izuzetno se može dozvoliti izgradnja dijela gore navedenih neizgrađenih prostora radi rekompozicije i prostornog usklađenja volumena i silueta sklopova izgrađenih neskladno ambijentu povijesne jezgre, ali tek temeljem detaljnih istraživanja uz postupak provedbe javnih urbanističko-arhitektonskih natječaja.

3. Zadržavanje stanovanja unutar povijesne jezgre od ključne je važnosti za daljnje njezino funkcioniranje i cjelodnevnu / cjelogodišnju vitalnost, te je stoga (a zbog očekivanog djelovanja tržišta nekretnina u smislu prenamjene stambenog u poslovne prostore), u interpoliranim novim objektima težiti stambenoj namjeni, dok je poslovni prostor opće namjene (trgovina, servisi, obrt, ugostiteljstvo ili usluge) potrebno limitirati na prizemlja postojećih i novih objekata. Izuzetak od ovog pravila odnosi se samo na objekte javne namjene (uprava), te na hotele, financijske ustanove, ustanove kulture, prosvjete i znanosti, kao i na sakralne građevine i komplekse.

4. Režim prometa unutar povijesne jezgre potrebno je prilagoditi mjerilu povijesne jezgre te karakteru i obimu poslovnih djelatnosti, osiguravajući pritom posebne režime prometa u mirovanju za stanovnike povijesne jezgre s obvezom da se osigura dovoljan broj

parkirnih mjesta. Prednost u organizaciji prometa dati pješačkom kretanju, a prometne površine oblikovanjem i upotrebom materijala plohe, tretirati kao primarno pješačke.

5. U obuhvatu jezgre koji graniči s morem potrebno je osigurati izgradnju i uređenje obale na način koji je sukladan urbanom ambijentu, a tako nastale površine koristiti isključivo kao javne površine. Za upravljanje graditeljskim nasljeđem u povijesnim urbanim jezgrama potrebno je osnivati specijalizirane ustanove, zaklade ili fondacije koje se financiraju temeljem propisa o zaštiti kulturnih dobara.

mjere zaštite povijesnih poluurbanih i ruralnih graditeljskih cjelina

Vrednovanje naselja ili dijelova naselja na području Grada Senja posljedica je veće ili manje očuvanosti povijesnoga prostornoga i graditeljskoga ustroja. Svako od zabilježenih naselja sa značajkama kulturnog dobra treba temeljito istražiti glede građevne strukture (stambenih i gospodarskih zgrada) i prostorne organizacije koju tvori mreža putova i pripadajuća parcelacija. Tradicijsko graditeljstvo (stambeno i gospodarsko) treba dokumentirati opisom i arhitektonskim crtežom, te odrediti uvjete i načine zaštite i obnove, kako bi se prilagodilo današnjim uvjetima življenja.

Proširenje građevnoga područja postojećih naselja treba planirati na način kojim se zadržava cjelovitost slike povijesnoga naselja. U većini slučajeva to znači da je neprihvatljivo širenje građevnih područja u smjeru prilaznih cesta, s kojih se usmjeravaju glavni pogledi na povijesnu jezgru. Prilikom planiranja širenja građevnih područja najvrednijih cjelina i skupina (zaselaka) treba očuvati obilježje naseobinskog tipa (zbijen zaselak ili izduženo selo) i svrhe (selo sa sadržajima lokalnoga središta ili zaselak). Također je važno čuvanje krajobraznoga okruženja, poljodjelskih površina i šuma jer cjelovitu sliku naselja, osim građevinske strukture, čini i pripadajući krajolik.

Kontaktne područja zaštite obuhvaćaju prostore koji okružuju naselje i omogućuju zaštitu i očuvanje pogleda i naslijeđenoga obrisa naselja. Velik broj naselja je zbog svojeg smještaja i razigranosti oblička terena izložen vizurama - obalna naselja posebice ekspoziciji s mora. U namjeri da se sačuva vizualna sagledivost te naslijeđeni obris i obujam naselja, u kontaktnom području zaštite novoj izgradnji treba posvetiti posebnu pažnju.

U svrhu što djelotvornije zaštite obnove i oživljavanja vrijednih seoskih naselja ili dijelova naselja navode se mjere koje je potrebno provoditi, osobito u sklopu postupaka izdavanja lokacijskih i građevnih dozvola:

1. sačuvati poglede na seoske naseobinske skupine i sačuvati obilježja tradicijskoga smještaja naselja u prostoru.

2. sačuvati tradicijsku organizaciju seoskoga prostora s manjim naseobinskim (graditeljskim) skupinama. Ne dozvoliti neprekinutu izgradnju uz cestu te ujednačeno i pravilno parceliranje građevnih čestica (zadržati oblike tradicijskih parcela koliko god je moguće). Obnavljati zajedničke seoske prostore kao što su okupljališta, javne zgrade od povijesnoga i ambijentalnog značaja, sakralna obilježja, grupe drveća; njegovati ograde tradicijskog tipa.

3. Postojeća područja s recentnom izgradnjom rekonstruirati kao manje cjeline koristeći prirodne i oblikovne činitelje krajolika: nove zgrade grupirati, a pojedine grupe povezivati vrtovima i voćnjacima u duhu očuvanja tradicijske organizacije izgrađenoga krajolika.

4. Prilikom građevnih adaptacija i dogradnji starih zgrada treba poštivati izvorna tradicijska obilježja, a novi dio skladno vezati sa starim. U slučaju izgradnje nove zidane kuće uz staru nužno je novogradnju smjestiti tako da se sačuva i stara kuća i da obje kuće imaju makar maleno dvorište; moguće je staru kuću zadržati kao pomoćnu zgradu ili ju prilagoditi i opremiti u svrhu seoskog turizma.

5. Nove zgrade, koje se ugrađuju u dio naselja spomeničkih vrijednosti, treba uskladiti s mjerilom zatečenih zgrada i naseobinskih ambijenata (kuće moraju biti prizemnice

s mogućim potkrovljem, izduženoga tlorisa ili u obliku slova L, dvostrešnoga krovišta te s tradicijskim materijalima i tradicijskim pokrovom.

3.4.2.3. Mjere zaštite pojedinačnih kulturnih dobara

arheološke i hidroarheološke zone

Na arheološkim područjima, a za sve zahvate (pripremna iskapanja, provođenje infrastrukture, građenje) treba osigurati arheološki nadzor. Prije početka radova obvezno je arheološko istraživanje lokaliteta.

Unutar područja s arheološkim lokalitetima koje je evidentirano na temelju pojedinačnih nalaza prilikom izvođenja građevnih radova potrebno je upozoriti izvoditelje radova na mogućnost nalaza i pojačani oprez. Na ustanovljenim ostacima arheološke materijalne baštine ne dozvoljava se nova izgradnja. U slučaju da se kod izvođenja građevnih radova pojave nalazi, izvoditelj je dužan odmah privremeno obustaviti radove i obavijestiti nadležni konzervatorski odjel.

Unutar izgrađenih područja naselja preporuča se detaljno istraživanje arheoloških zona do sterilnog sloja, te sukladno rezultatima valorizacije, prezentacija nalaza in situ koja može utjecati na izvedbene projekte planiranih građevina.

Izvan izgrađenih područja kao i u podmorju, preporuča se detaljno istraživanje i konzervacija nalaza uz mogućnost korištenja metode anastiloze a u ekstremnim i temeljito dokumentiranim slučajevima i parcijalne dislokacije, s time da se prethodno detaljno utvrdi obuhvat pojedinih izdvojenih arheoloških nalaza te režimi zaštite, a sve pod nadzorom nadležnog Konzervatorskog odjela Uprave za zaštitu kulturne baštine.

Arheološke i hidroarheološke zone određene u Planu potrebno je detaljnije istražiti. Zaštita i mjere zaštite podzemnih prostora donijet će se temeljem konzervatorske studije sukladno rezultatima arheoloških istraživanja i nakon provedenih detaljnijih istraživanja.

U područjima kojim se ovim planom, kao i prostornim planovima užih područja, predviđa izgradnja objekata, a prostor nije izgrađen i priveden namjeni temeljem dosadašnjih prostornih planova, obvezuje se nositelj zahvata da tijekom izrade istražnih radova koji prethode procjeni utjecaja na okoliš osigura arheološko istraživanje rezultat kojeg mora biti detaljno pozicioniranje arheoloških nalaza u prostoru i njihova valorizacija. Tako istraženi prostori obvezno se prezentiraju in situ, a projektu konzervacije i prezentacije nalaza moraju se prilagoditi planovi i projekti izgradnje objekata te uređivanja zemljišta.

povijesni sklopovi i građevine, memorijalna baština

Sve povijesne građevine i graditeljske sklopove, treba sačuvati i obnoviti u skladu s pravilima konzervatorske struke i na temelju uvjeta nadležne službe zaštite. Važno je da se građevine obnavljaju s okolišem te da se ne dozvoli izgradnja neprimjerenih novogradnji koje bi narušile ambijent.

Osim utvrđivanja načina zaštite u određenim područjima, predviđene su mjere i nude se smjernice za zahvate na pojedinačnim građevinama kako bi se one zaštitile od daljnega propadanja i uništavanja i kako bi se što lakše uključile u suvremeni život. Od općih zahvata obnove predviđaju se metode: konzervacija, rekonstrukcija, restauracija, revitalizacija (oživljavanje), adaptacija (građevna prilagodba), sanacija (popravak), prenamjena i dr. Koja će se metoda primijeniti, ili nekoliko metoda istovremeno, ovisi o nizu čimbenika. Odabir metode ponajprije će ovisiti o vrijednosti spomenika i stupnju njegove sačuvanosti.

Sustavi **fortifikacija** moraju se očuvati i održavati u naslijeđenom obliku, te nisu dozvoljene nikakve intervencije kojima se mijenja svojstvo kulturnog dobra. Pojedinačni dijelovi fortifikacija mogu se, u izuzetnim slučajevima, rekonstruirati po načelu anastilozne (ako je istražen materijal in situ dovoljan za primjenu navedene metode), ili tipološke rekonstrukcije (ako se temeljem povijesno-prostornih istraživanja može nedvojbeno utvrditi oblik i detalji fortifikacije), ali po odobrenim konzervatorskim smjernicama i dozvolama nadležnog Konzervatorskog odjela Uprave za zaštitu kulturne baštine. Navedene smjernice za prostorno uređenje fortifikacija odnose se na dijelove struktura urbanih ili ruralnih cjelina koje su izrasle na nekadašnjim fortifikacijama, a za koje se može nedvojbeno utvrditi da oblikom i volumenom podražavaju oblik fortifikacije na kojem su nastale. Dijelovi fortifikacija ili fortifikacijskih objekata (kule, bastioni, galerije, cisterne, skladišta) mogu se privesti namjeni (metoda revitalizacije) temeljem gore navedenih metoda rekonstrukcije ne oštećujući izvorne dijelove konstrukcije fortifikacija.

Sakralni i civilni kompleksi uređuju se isključivo temeljem detaljne planske dokumentacije i projekata. Sakralni i civilni kompleksi mogu mijenjati namjenu (metoda revitalizacije) tek temeljem izvršene konzervacije koja može uključivati metodu anastilozne, restauracije i tipološke rekonstrukcije ukoliko se takve metode potvrde kao poželjne u postizanju integriteta kulturnog dobra.

etnološka područja

Etno-zone se uređuju se stvaranjem mreže naselja u kojima se planskim pristupom revitaliziraju lokalne tradicije. Kako je očuvanje tradicijskih / etnoloških vrijednosti neposredno vezano uz očuvanje vitaliteta naselja, potrebno je kroz djelovanje ustanova, zaklada ili fondacija promovirati elemente duhovnosti u kulturnom stvaralaštvu stanovnika etno-zona, a razvoj gospodarskih djelatnosti vezati za radne običaje stanovnika (poljoprivredna proizvodnja, obrt, turizam na seljačkim domaćinstvima).

Unutar prostora etno-zona potrebno je uspostaviti posebne mehanizme nadzora građenja van građevinskih područja, a osobito na poljodjelskom tlu. Kultivirani agrarni krajolik potrebno je očuvati od daljnje izgradnje u najvećoj mogućoj mjeri, te usmjeravati izgradnju objekata interpolacijama unutar izgrađene strukture naselja koju tvore osim kuća i prateći sustavi građenja (terase, suhozidi, međe). Mjere pošumljavanja u agrarnom krajoliku neautohtonim vrstama dopuštaju se samo u neposrednoj provedbi mjera zaštite od erozije.

3.4.2.4. Upravni postupak pri zaštiti

Kulturna dobra pravno su zaštićena rješenjima o registraciji (trajna zaštita) i rješenjima o preventivnoj zaštiti (zaštita na određeni vremenski period). Prilikom reambulacije terena evidentiran je određeni broj kulturnih dobara od kojih se za neke može primijeniti jedan od postupaka u provođenju njihove svrsishodne i cjelovite zaštite:

- predložiti za upis u nacionalni registar,
- zaštititi na lokalnoj razini (mjerama koje će provoditi lokalna uprava).

Odredbe za uspostavu i provođenje mjera zaštite i obnove kulturne baštine proizlaze iz zakonskih propisa i standarda, i temelje se na Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Propisanim mjerama utvrđuju se obvezatni upravni postupci, te načini i oblici graditeljskih i drugih zahvata na:

- pojedinačnim spomeničkim građevinama,
- građevnim sklopovima,
- arheološkim lokalitetima,
- parcelama na kojima se spomeničke građevine nalaze,

- predjelima (zonama) zaštite naselja, kultiviranog krajolika, ili drugim predjelima s utvrđenim spomeničkim svojstvima.

Posebnom konzervatorskom postupku osobito podliježu slijedeći zahvati na elementima kulturne baštine: popravak i održavanje postojećih građevina, nadogradnje, prigradnje, preoblikovanja i građevne prilagodbe (adaptacije), rušenja i uklanjanja građevina ili njihovih dijelova, novogradnje na zaštićenim parcelama ili unutar zaštićenih predjela, svrhovite (funkcionalne) prenamjene postojećih građevina, izvođenje radova na arheološkim lokalitetima i sl.

U skladu s važećim zakonima i propisima za sve navedene zahvate na građevinama, sklopovima, predjelima (zonama) i lokalitetima za koje je ovim Planom utvrđena obveza zaštite, kod nadležne ustanove za zaštitu spomenika (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine - Konzervatorski odjel u Gospiću u osnivanju – nadležnost Konzervatorski odjelu Rijeci), potrebno je ishoditi zakonom propisane suglasnosti:

- posebne uvjete (u postupku izdavanja lokacijske dozvole)
- prethodno odobrenje (u postupku izdavanja građevinske dozvole)
- nadzor u svim fazama radova (na koje se odnose posebni uvjeti i prethodna odobrenja) provodi nadležna Uprava za zaštitu kulturne baštine.

Kulturna dobra kod kojih su utvrđena spomenička svojstva i na koje se obvezatno primjenjuju sve spomeničke odredbe, smatraju se one koje su u ovom Planu popisane kao:

- zaštićene – registrirane, (R,) i
- preventivno zaštićene, evidentirane ili predložene za registraciju (E) (PR).

Pri tome nije presudan trenutni formalno-pravni status građevine u dokumentaciji nadležnoj službi zaštite, jer će se upravna procedura zaštite kontinuirano provoditi temeljem odredbi iz ovog Plana i Zakona.

3.4.3. ISKAZ POKAZATELJA ZAŠTITE PRIRODNIH I GRADITELJSKIH DOBARA

	Oznaka	Ukupno ha	% od P Grada	stan/ha * ha/stan
1.0 ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA				
1.1 Građevinska područja ukupno izgrađeni dio	GP	518,41 (405,65)	0,79 (0,61)	15,68 (20,05) * 0,064
građ. područja - obalno područje (izgrađeni dio obalnog područja)		299,88 (225,51)	0,45 (0,34)	27,12 36,06
građ. područja - ostalo (izgrađeni dio - ostalo)		218,90 (180,14)	0,33 (0,27)	37,15 45,14
1.2 Izgrađene strukture izvan građevnog područja	ukupno	193,60	0,29	42,00
Industrija	I	28,51	0,04	285,23
Turizam	T	29,93	0,05	271,70
Komunalna namjena	K	1,79	0,0	4543,02
Sport i rekreacija	R	133,37	0,20	0,16
1.3 Poljoprivredne površine ukupno	P	4618,51	7,00	* 0,57
	P2	1073,13	1,63	* 0,13
	P3	3545,38	5,37	* 0,44
1.4 Šumske površine ukupno	Š	40365,52	61,18	* 4,96
Gospodarske	Š1	20740,24	31,44	* 2,55
Zaštitne	Š2	11169,91	16,93	* 1,37
Posebne namjene	Š3	8455,37	12,82	* 1,04
1.5 Ostale poljoprivredne i šumske površine	PŠ	19633,48	29,84	* 2,42
1.6 Ostale površine		448,58	0,68	* 0,06
Infrastrukturni koridori i površine	IS	442,82	0,67	* 0,05
Groblja	G	5,76	0,01	* 0,0
Grad ukupno		65778,1	100,00	* 8,11
2.0 ZAŠTIĆENE CJELINE				
2.1 Zaštićena prirodna baština ukupno		52976	80,29	* 6,51
Nacionalni park *		10937	16,58	* 1,34
Park prirode (dio izvan Nacionalnog parka)**		41440,54	62,81	* 5,10
2.2 Zaštićena graditeljska baština ukupno		277,45	0,42	* 0,03
arheološka područja		1,52	0,0	* 0,0
povijesne graditeljske cjeline		275,93	0,42	* 0,03
Grad ukupno		53643,65	81,31	* 6,60
3.0 KORIŠTENJE RESURSA				
3.1 More i morska obala				
obalno područje		6910,85 ha	10,17	* 0,85
obala		83,7 km		

* iskazana površina obuhvaća i zaštićene prirodne vrijednosti unutar Nacionalnog parka Sjeverni Velebit : strogi rezervat Hajdučki i Rožanski kukovi (1220ha), posebni rezervati Visibaba (80ha), Zavižan-Balinovac-Zavižanska kosa (118ha), i spomenik parkovne arhitekture Botanički vrt na Velebitu (50,28ha)

** iskazana površina obuhvaća i zaštićene prirodne vrijednosti unutar Parka prirode Velebit: spomenik prirode Zavratnica (45,9ha), posebni rezervat Štirovača (118,5ha)

Tablica 3: Prostorni pokazatelji za namjenu površina i zaštićenih cjelina na području Grada Senja

3.5. RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA

3.5.1. PROMET

3.5.1.1. Cestovni promet

Prostornim planom Grada Senja predviđeno je ukupno poboljšanje stanja kolne prometne infrastrukture. Planom se predviđa:

- izgradnja novih cesta ili dijelova trase postojećih cesta,
- sanacija pojedinih dionica,
- realizacija zaobilaznice za grad Senj i Sv. Juraj,
- prilagodba cestovnih karakteristika propisima i prometno tehničkim standardima za određenu kategoriju ceste,
- prekategorizacija.

Planom se predviđa sanacija svih dionica koje ne zadovoljavaju prometne standarde za tu kategoriju ceste. Pritom se trebaju uzeti u obzir terenske specifičnosti prostora i vođenje prometnica na način priličan brdskim uvjetima, izvedbu tehničkih rješenja prilagođenu visokom standardu zaštite prostora i ambijentalnih vrijednosti kako u Parku prirode, tako i u sjevernom dijelu područja Grada Senja, koji također posjeduje značajne pejzažne vrijednosti.

Državna razina značaja

Značaj prostora sa prometnog stanovišta određen je planiranim smjerom Jadransko-Jonske autoceste koja će proći sjevernim dijelom područja Grada Senja i blizina interregionalnog čvora Žuta Lokva u kojem se državni i međudržavni promet raspoređuje u tri pravca. Trasa autoceste na pravcu Rijeka - Žuta Lokva prolazi rubom visoravni uz naselja Vrataruša i Veljun Primorski približavajući se naselju Senj na oko 2 km zračne linije. Na dijelu kojim autocesta prolazi kroz administrativno područje Grada planiran je izlaz Senj s priključkom koji se većim dijelom nalazi unutar koridora postojeće lokalne ceste Senj - Krivi Put (L59001). Izlaz Žuta Lokva - priključak na državnu cestu D023 - važan je za promet koji će se odvijati na teritoriju Grada Senja, nalazi se na području Općine Brinje, uz samu granicu s Gradom Senjom.

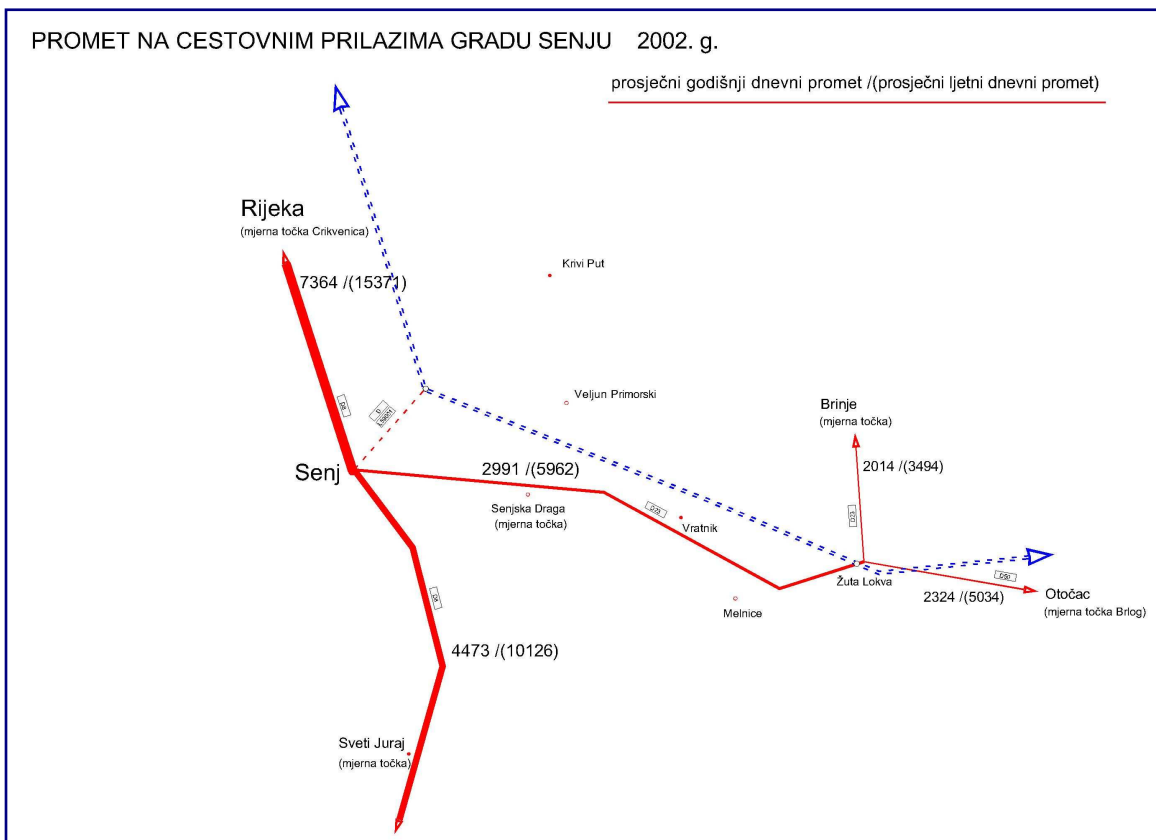
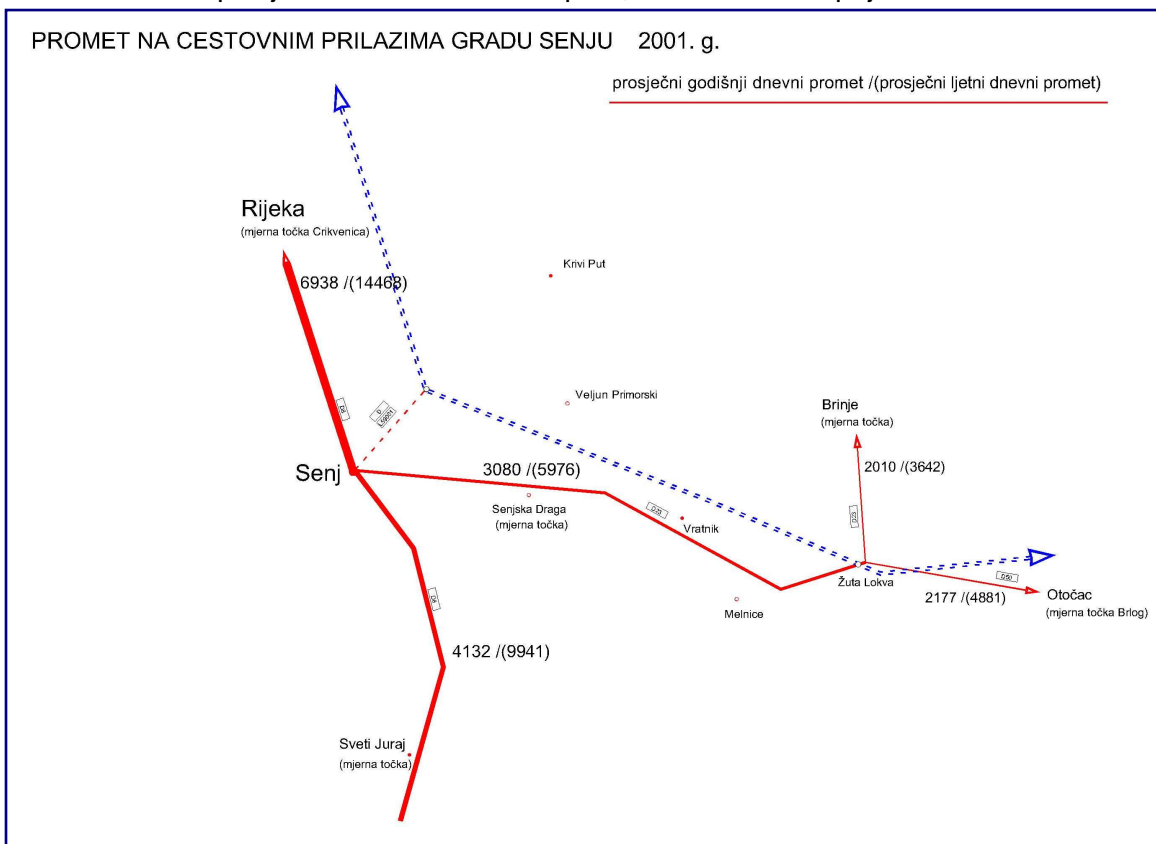
Planirani autoput će u velikoj mjeri rasteretiti državnu cestu D8 u dionici od Senja do Novog Vinodolskog, te dijelom i prometnicu kroz Senjsku Dragu (državna cesta D23). Dionica državne ceste D8 južno od Senja, do trajektnih pristaništa Prizna i Jablanac (i planiranog u Stinici), zadržat će dio cestovnog prometa usmjerenog prema Rabu i Pagu.

Novi prometni čvor i priključak Senja na Jadranski autoput dobra je prostorna baza za razvoj radnih: proizvodnih, uslužnih, veletrgovačkih, obrtničkih i servisnih djelatnosti koje iz razloga zaštite urbanog prostora treba udaljavati od grada.

Kao alternativa cesti s režimom naplate i dalje u funkciji državne ceste D 8 kao značajan magistralni smjer i poprečna veza na D 23 prema Karlovcu i unutrašnjosti. Planom se predviđa sanacija svih dionica koje ne zadovoljavaju prometne standarde za tu kategoriju ceste, te realizacija zaobilaznice za grad Senj i Sv. Juraj.

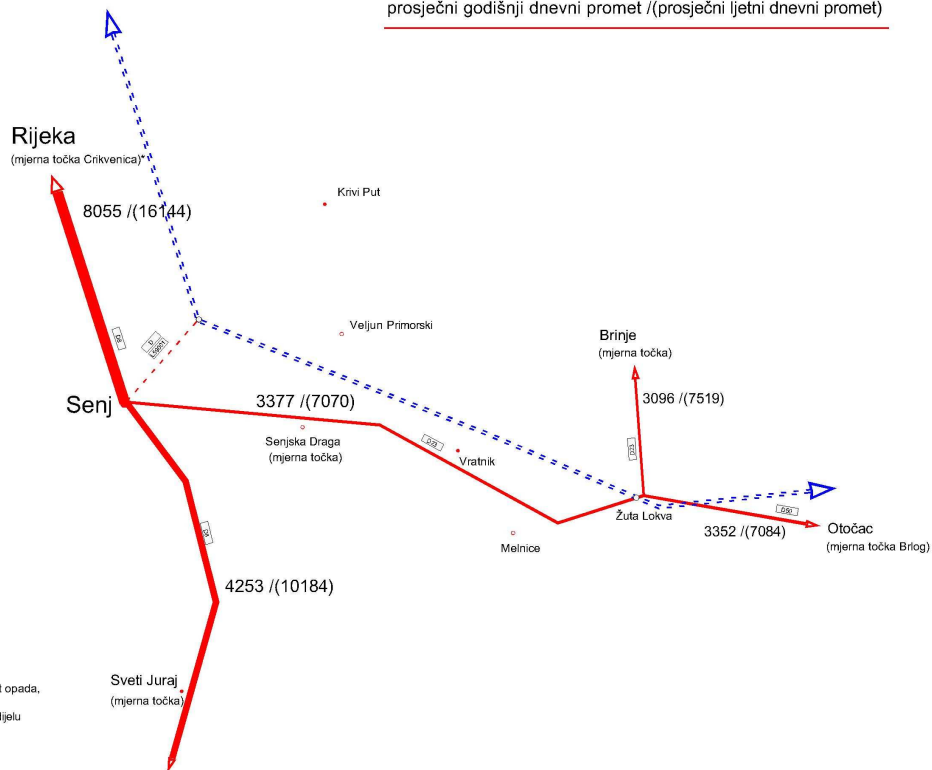
Uz ovo prometno rješenje mijenjaju se i zahtjevi za regulacijom tranzitnog prometa unutar ili uz naselje Senj. Značaj zaobilaznice planirane bivšim prostornim planom Općine u pozadini naselja Senj i u nastavku tunelom ispod Trbušnjaka, umanjuje se, a time se i planirana mreža novih prometnica korigira i reorganizira više u svrhu zadovoljenja potreba lokalnog i gradskog prometa. Sjeverni krak zaobilaznice Senja uz rasterećenje obalnog

prometa magistralom, istovremeno omogućuje širenje poteza stambene izgradnje uz padinu. Ona se veže na priključnu cestu čvora autoputa, te u nastavku spaja s cestom D 23.

PROMET NA CESTOVNIM PRILAZIMA GRADU SENJU 2003. g.

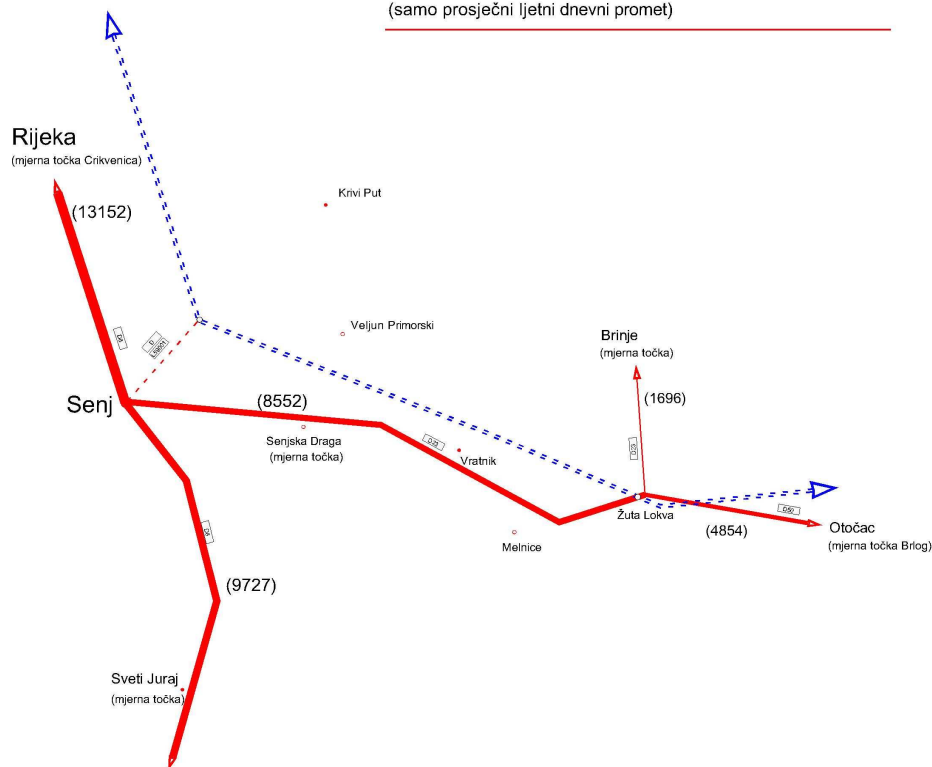
prosječni godišnji dnevni promet / (prosječni ljetni dnevni promet)

* - nakon Novog Vinodolskog promet opada, pa gustoća prometa izmjerena u Crikvenici ne odgovara onoj na dijelu ceste dalje prema Senju

PROMET NA CESTOVNIM PRILAZIMA GRADU SENJU 2004. g.

(samo prosječni ljetni dnevni promet)

Rješenje zaobilaznice grada Senja je izuzetno zahtjevno zbog nepovoljne topografije. Novi moment – realizacija dijela Jadransko jonskog autoputa na dionici koja prolazi područjem Grada Senja utjecat će na prometno rješenje u kojem se problem obilaska, priključka na autoput te spojeve na državne ceste D 8 i D 23 treba rješavati integralno i po mogućnosti u etapama.

PPUG Senja osigurava prostor za tri alternativna rješenja preusmjeravanja tranzitnog prometa iz užeg područja naselja i spojeva dvaju državnih cesta (D23 i D8):

- četverokrako raskrižje u nivou na mjestu današnjeg trokrakog,
- nadvožnjak sa priključcima na D23 unutar istog koridora
- nadvožnjak u pozadini naselja sa priključcima u koridoru postojećeg raskršća.

Alternativna rješenja su kompatibilna i pružaju mogućnost etapne realizacije dionica.

Dio državne ceste D8 koji prolazi uz lučko područje grada Senja i obalom poluotoka Nehaj do raskršća uz Trbušnjak preuzima funkciju gradske lokalne prometnice.

Obalni dio državne ceste u nastavku Planom se zadržava u koridoru postojećih trasa, osim kod Svetog Jurja gdje se predviđa izgradnja obilaznice mjesta. Njezin položaj treba preciznije istražiti u sklopu priprema za izradu Urbanističkog plana uređenja naselja Sveti Juraj.

Ostale državne ceste koje od magistrale vode do trajektnih pristaništa Prizna i Jablanac zadržavaju se u današnjim trasama s nužnim tehničkim poboljšanjima unutar postojećih prometnih koridora. Pristup planiranom novom trajektnom pristaništu Stinica planiran je trasom lokalne ceste L59047 koja time dobiva državni značaj (prekategorizacija i poboljšanje tehničkih elemenata).

Plan predviđa izgradnju nove dionice državne ceste prema planiranom novom trajektnom pristaništu između Jablanca i Stinice.

Regionalna razina značaja

Plan predviđa modernizaciju (asfaltirane, proširenje i korekciju dionica) županijske ceste Ž 5182 Jablanac – Štirovača, i dijela Ž 5126 od Štirovače prema Gospiću.

Plan također predviđa preregistraciju lokalne ceste L 59001 u županijsku cestu koja će Krivi put kao područni centar i gravitirajuća naselja vezati na autoput, na radnu zonu i grad Senj.

Postojeće ceste županijskog značaja u Prostornom planu uređenja Grada Senja pružaju se poprečnim smjerovima koji povezuju obalnu zonu i Velebitsko zaleđe:

- Sveti Juraj - Oltari - Krasno - Otočac,
- Jablanac / Stinica - Štirovača,

te uzdužnim smjerom u zaleđu: Krasno - Štirovača - Gospić.

U sjevernom dijelu područja Grada Senja (predio Vrataruše), postojeća županijska cesta (Ž 5110) Prokike - Krivi Put - Klenovica, prolazi longitudinalno unutarnjim rubom visoravni Vrataruša. Planom se predviđa povezivanje ove ceste sa Senjom (prekategorizacija lokalne ceste L59001 u županijsku). Ujedno je to spojna cesta s priključkom na izlaz Senj na planirani autoput.

Velikim dijelom svojih trasa ove prometnice ne zadovoljavaju prometne standarde kategorizacije kojoj pripadaju. Kako se poglavito radi o prometnicama unutar brdskih i planinskih područja njihovi tehnički standardi mogu se prilagoditi lokalnim terenskim ograničenjima, ali su ipak nužne korekcije na određenim dionicama i poboljšanja tehničkih elemenata ceste.

Plan predviđa modernizaciju (asfaltirane, proširenje i korekciju dionica) županijske ceste Ž 5182 Jablanac – Štirovača, i dijela Ž 5126 od Štirovače prema Gospiću.

Lokalna razina značaja

Postojeća lokalna mreža je zbog slabe izgrađenosti prostora nerazvedena. Većina naselja se nalazi uz državne i županijske ceste ili je neznatno od njih udaljena. Postojeću mrežu lokalnih cesta treba kompletirati prometnicama prema naseljenim područjima u obalnom pojasu:

- D8 - Starigrad,
- D8 - Klada,
- D8 - Josinovac.

Plan predviđa dopunu mreže lokalnih cesta. Prioritet treba dati povezivanju Krasna na državnu cestu D 23, preko ili uz naselja Crni Kal, Vrzići i Melnice. Obzirom na turistički značaj Krasna na ulazu u NP «Sjeverni Velebit», prioritet u uspostavi dobre prometne povezanosti treba dati smjeru kojim će se naselju moći pristupiti i s državne ceste D 23, lokalnom cestom L 59013. U tom smislu treba ispitati trase postojećih šumskih cesta na prostoru između naselja Vrzići i spoja na županijsku cestu Krasno - Otočac (Ž5140). Ovaj planirani smjer lokalne prometnice dijelom prolazi teritorijem Grada Otočca.

Ostale važnije nerazvrstane ceste

Ostale nerazvrstane ceste u Gradu Senju predstavljaju dugačku mrežu putova u funkciji šumskih, požarnih ili putova posebne namjene. Neke od ovih cesta se prostornim planom Grada Senja tretiraju kao višenamjenske ceste u funkciji razvoja izletničkog turizma, servisnih ili gospodarskih (šumskih), također kao putova u funkciji opsluživanja i održavanja prirodnih vrijednota unutar Parka prirode Velebit. Trase dijelom egzistiraju kao šumske ceste.

Planom se predviđa izgradnja panoramske, turističke ceste (povezivanjem više dionica postojećih šumskih cesta) u alternativni pravac uzduž velebitskog masiva, okrenut prema morskoj strani. Za razvoj turizma važna je uspostava kontinuirane panoramske ceste koja prolazi podvelebitskom stepenicom, a povezuje Stolac, Biljevine, Oltare, Brisnice, Dundoviće i nastavlja se smjerom velebitskog masiva prema općini Karlobag. Ovaj put je u nekim dionicama i danas kolno prohodan. Ova cesta ne treba zadovoljavati suvremene cestovne standarde i može egzistirati kao bijela cesta uskog kolnog profila s mjestimičnim proširenjima za mimoilaženje ili zaustavljanje na atraktivnim mjestima s vidikovcima.

Put je u nekim dionicama i danas kolno prohodan. Ova cesta, tehnički prilagođena brdskim uvjetima vožnje, pružala bi se smjerom Vrataruša - Veljun Primorski - Stolac - Biljevine - Volarice - Velike Brisnice (zapadni ulaz u NP «Sjeverni Velebit») - Dundovići (južni ulaz u NP) i nastavlja se smjerom velebitskog masiva prema općini Karlobag. Cesta mora zadovoljiti zahtjeve uklapanja u zaštićeni prostor (Nacionalni park, Park prirode, druge kategorije zaštite prirode i krajobraza), kao bijela cesta uskog profila s mjestimičnim proširenjima za mimoilaženje ili zaustavljanje na atraktivnim mjestima s vidikovcima.

3.5.1.2. Javni prijevoz

Javni gradski prijevoz između naselja potrebno je razvijati i osiguranjem frekventnijih veza između Senja i naselja u podvelebitskom primorju (Sveti Juraj, Lukovo, Klada,

Starigrad, Jablanac i Prizna), te brze i češće veze Senja i Krasna. Stanovništvo se koristi rijetkim međugradskim linijama koje prometuju magistralom na putu prema većim susjednim naseljima i otocima.

Organizacija javnog prijevoza preduvjet je funkcionalnog ustroja mreže središnjih naselja na području Grada Senja. Nedovoljan kritični broj putnika koji bi opravdao uspostavu linija još je uvijek značajna prepreka u realizaciji mreže javnog prijevoza.

Kako je međusobno povezivanje podvelebitskih naselja neprikladno i sporo, jer se odvija preko loših prometnica koje ova naselja spajaju s magistralom, treba snažno poticati uspostavu lokalne veze morskim putem.

Autobusni kolodvor za međugradski prijevoz u Senju ne zadovoljava s prometno organizacijskog stanovišta, a ne zadovoljava ni njegov standard pratećih sadržaja. Položaj kolodvora je samo prihvatljiv s aspekta blizine i uklopljenosti u urbano središte naselja. Generalnim urbanističkim planom grada Senja lokacija novog kolodvora izmještena je u pozadinu, ali zbog skučenosti treba ispitati lokaciju ili predložiti novu urbanističkim planom uređenja grada.

3.5.1.3. Pješački i biciklistički promet

Biciklističkom prometu i sigurnosti biciklista treba posvećivati veliku pažnju jer se taj vid kretanja smatra značajnim dijelom izletničkih aktivnosti u širem prostoru Velebita. Potrebno je stoga osigurati dovoljnu širinu koridora cestama državnog, županijskog i lokalnog značaja, kao javnu površinu unutar koje se mogu formirati biciklističke staze kao sigurne izdvojene linije uz jače prometnice, posebno na trasama kojim ceste vode kroz naselja.

Biciklističke rute, pješačke, izletničke i planinarske staze treba uređivati i održavati, dopunjavati vidikovcima i atraktivnim odmorištima, opremajući ih mobilijarom i sadržajima. Mreže biciklističkih, izletničkih i planinarskih staza treba označavati markacijama, putokazima i unositi na mape namijenjene izletnicima.

3.5.1.4. Željeznički promet

Prostorom Grada Senja se nikada nije odvijao željeznički promet, a niti se u dosadašnjim planovima i vizijama razvoja ovom vidu prometa davano neko značenje. Promet ličkom željezničkom prugom ima samo posredne utjecaje na razvoj područja, a isti će učinak imati i prolazak Drežničke varijante gdje bi se kod kolodvora Drežnice od pruge Zagreb - Rijeka odvojio krak nove pruge preko Ličko senjske županije za Split.

3.5.1.5. Morski promet

Morski promet u Planu Grada Senja zastupljen je značajem koji ovaj prostor obnaša u mreži morskih prometnih putova državnog značaja - dvije stalne trajektne linije za Rab i Pag (pristaništa Jablanac i Prizna), te povremena za Krk (Senj – Baška). Planom se predviđa premještanje trajektnog pristaništa iz Jablanca u Stinicu, te zadržavanje Jablanca kao rezervne luke za javni promet.

Osim poprečnih veza u sustava putničkog morskog prometa, Plan predlaže prostorne uvjete za uspostavu stalne veze među naseljima Kvarnerskog i podvelebitskog obalnog pojasa (Rijeka – Crikveniva – Senj – Karlobag – Starigrad), te brze i frekventne charter veze na lokalnoj razini među naseljima na području Grada Senja tijekom cijele godine (češće u ljetnim mjesecima). Ove su veze morem funkcionirale u prošlosti, dok cestovna mreža još nije bila razvijena.

Javne luke na području Grada Senja razvrstane prema zatečenom stanju i dopunjene prekategorijskom su postojeće: Senj, Jablanac i Prizna i planirana luka Stinica (luke

županijskog značaja), te Sveti Juraj, Lukovo, Klada, Starigrad i Krivača (luke lokalnog značaja). Unutar lučkog teritorija potrebno je razgraničiti područje za privez plovila stanovnika naselja. Izgradnja (u lučkom akvatoriju i teritoriju) mora biti u funkciji prometa.

3.5.1.6. Sustav telekomunikacija

Pošta i telekomunikacije

nepokretne mreže

Širenje i rekonstrukcija fiksne telefonske mreže predviđa se u koridorima prometnica zajedno s ostalim infrastrukturnim vodovima uz usklađivanje s ostalim korisnicima. Proguščavanje pristupnih čvorova (UPS) treba pokriti izgradnjom tipskih kontejnera najveće dopuštene veličine 12,0 m², vodeći računa o topografiji terena i estetskim kvalitetama prostora.

pokretne mreže

Postojeća VIPnetova mreža na području Grada Senja sastoji se od šest baznih stanica. Planirani razvoj mreže do 2005. god. uključuje izgradnju još jedne nove bazne stanice.

Za sva naseljena mjesta treba osigurati kvalitetnu pokrivenost unutar zgrada na cijelom području Grada Senja, te za sve površine izvan naselja predviđene za turističko - ugostiteljsku ili gospodarsku namjenu.

Za prostore izvan naseljenih mjesta - kvalitetno pokrivanje cestovnih prometnica i plovnih putova na unutarnjim vodama i čitavom akvatoriju.

Osnovne telekomunikacijske postaje koje se mogu graditi podijeljene u tipove:

Tip A - fasadni antenski prihvat (ne prelazi visinu objekta na koji se postavlja)

Tip B₁ - krovni antenski prihvat (visine 2 - 5 m od najviše točke objekta)

Tip B₂ - krovni antenski prihvat (visine 5 - 50 m od najviše točke objekta)

Tip C₁ - samostojeći antenski stup (visine do 25 m od tla)

Tip C₂ - samostojeći antenski stup (visine preko 25 m od tla).

U građevinskim područjima naselja - *stambene zone*, mogu se postavljati tipovi A i B₁, osim na građevinama od javnog i društvenog značaja, telekomunikacijskim građevinama, građevinama poslovne namjene i požarne zaštite, ukoliko nisu u suprotnosti s drugim propisima, gdje se može postavljati i tip B₂.

U građevinskim područjima - *izvan stambenih zona*, ili građevinskim područjima gospodarske namjene, mogu se postavljati tipovi A, B₁, B₂, i C₁.

Izvan građevinskih područja naselja (ali na minimalnoj udaljenosti 100 m od stambenog područja svi tipovi osnovnih postaja).

U zonama zaštićenog krajolika, etnološkim područjima, zaštićenim povijesnim urbanim ili ruralnim cjelinama, unutar nacionalnog parka može se postavljati samo osnovna postaja tipa A. Na pojedinačnim kulturnim dobrima ili u njihovom neposrednom okruženju ne mogu se postavljati nikakvi osnovni uređaji.

3.5.1.7. Poštanski promet

Poštanski promet na području Grada Senja obavlja se preko poštanskog središta Senj i jedinica poštanske mreže raspoređene po pojedinim naseljima. Organizacija poštanskog prometa slijedi hijerarhiju prostorne organizacije ustroja središnjih naselja. Senj kao subregionalno središte preuzima centralnu ulogu u organizaciji poštanske službe, a manja regionalna središta Krasno, Sveti Juraj i Jablanac funkcioniraju kao područne poštanske ispostave.

Mreža lokalnih ispostava poštanskih jedinica, kao područnih jedinica pokriva teritorijalni obuhvat naselja kao statističkih jedinica.

Mreža poštanskih ureda na području Grada Senja je uglavnom izgrađena i optimalna i u odnosu na razmještaj stanovništva i u odnosu na planirane potrebe ovog područja.

3.5.2. ENERGETSKI SUSTAV

3.5.2.1. Elektroenergetski sustav

Novi izvori

U skladu sa Strategijom prostornog razvitka Republike Hrvatske, i temeljem Prostornog Plana Ličko senjske županije, za područje Grada Senja predviđa se izgradnja sustava hidroenergetskog kompleksa Senj II, koji koristi vodeni potencijal novog kompenzacijskog bazena u Gusić Polju, od kojeg se novim tlačnim cjevovodom upućuje prema HE Senj II kod Hrnotina. Ovaj sustav ujedno osigurava dovoljne količine pitke vode za Primorski vodovod.

Prijenos

Uz postojeći 220 kV od HE Senj do Brinja planira se još jedan 400 kV. Uz postojeći vod od Brinja do TS Mraclin i CHE Obrovac planira se dvostruki dalekovod 400 kV s koridorom 300 m. Ovaj DV samo prelazi područjem bez prelazaka prema konzumu.

U sklopu rješenja napajanja Jadransko-jonske autoceste i rješenja priključnih i zaobilaznih cesta oko grada Senja, doći će do razvoja elektroprijenosne kao i distributivne mreže.

Distribucija

Razvoj mreže mora riješiti problem neujednačene isporuke električne energije, učestalih isključenja i nestabilnog napona. U tom je smislu predviđen razvoj distribucijske mreže planovima izgradnje novih dalekovoda naponske razine do 35 kV, interpoliranje novih trafostanica 10 (20) /0,4 kV kao i plan prelaska cijelog područja na 20 kV naponsku razinu.

3.5.2.2. Plinovodi i plinoopskrba

Obzirom na izuzetno nisku gustoću stanovanja, nepostojanje velikih potrošača energije, velike razdaljine među naseljima i nepovoljne terenske karakteristike za povezivanje u mrežu opskrbe plinom ovog prostora, o tome se za sada ne razmišlja. Plan međutim predviđa mogućnost priključka naselja Senj na mrežu plinoopskrbe. Spajanje bi se izvršilo na sustav susjedne Primorsko-goranske županije, preko susjedne općine Novi Vinodolski. Rješenja će ovisiti o rezultatima koje će pokazati Studija plinifikacije za cjelokupno područje Županije i njezina kontaktnog područja.

Razvoj plinoopskrbnog sustava treba ispitati i u kontekstu realizacije autoputa Rijeka - Žuta lokva, ne samo kao cestovnog nego i kao infrastrukturnog koridora. Time će se još više opravdati otvaranje gospodarskih zona uz njega, i omogućiti upotrebu alternativnih energenata za pokretanje proizvodnje.

3.5.2.3. Alternativni izvori energije

U okviru ispitivanja mogućnosti iskorištavanja alternativnih i obnovljivih izvora energije treba uzeti u obzir snagu vjetrova i nastaviti ispitivanja koja su započeta na Vratniku. Lokacija Vratnik (II razred) kao područje za ispitivanje predloženo je već županijskim planom koji preporučuje određivanje zone u Prostornom planu uređenja Grada Senja. Budući da istraživanja to još nisu dokazala, Plan ove zone ne određuje već samo definira opće prostorno planske parametre. U to smislu, uz obavezu izrade studije utjecaja na okoliš,

ovakvi programi su mogući ako se dokaže njihov neznatan utjecaj u pogledu buke i narušavanja estetskih i ekoloških kriterija. Načelno se istraživanja mogu vršiti na cijelom području visoravni Vrataruše, u zoni izvan Parka prirode.

3.5.3. VODNOGOSPODARSKI SUSTAV

3.5.3.1. Vodoopskrba

Prostornim planom Grada Senja predviđeno je (sukladno Strategiji i programu prostornog uređenja Republike Hrvatske, i Prostornim planom Ličko-senjske županije), da svaki stanovnik bude u dogledno vrijeme opskrbljen dostatnim količinama kvalitetne pitke vode, te da se osiguraju do voljne količine za sve postojeće i planirane gospodarske djelatnosti. Prioritet je sanacija u smislu otklanjanja gubitaka u sustavu, gospodarenje i upravljanje sustavom principom tržišnog privređivanja u suglasju s načelima održivog razvoja.

Predviđenom izgradnjom akumulacije Gusić polje II i drugog gravitacijskog tunela prema Hrmatinama, osigurava se dostatna količina vode za postojeći vodoopskrbni sustav i za njegovo proširenje na područja koja danas nisu opskrbljena.

Jedan od ogranaka sustava pokrit će potrebe sjevernog dijela područja Grada Senja s naseljima Krivi Put, Podbilo, Mrzli dol, Alan i Vrataruša, uz izgradnju triju vodosprega. Magistralni vodoopskrbni cjevovod se nastavlja sjevernije u područje susjedne županije.

Drugi ogranak, nakon izlaska iz gravitacijskog tunela, krenut će na jug. Plan predviđa izgradnju dodatnog cjevovoda uz već postojeći zbog slabe protočnosti opskrbnog sustava Vodovoda hrvatsko primorje - Južni ogranak. Time bi se riješio problem opskrbe priobalnih naselja, ne samo na području Grada Senja nego i južnijih područja susjednih općina.

Naselje Krasno posebnim ogrankom treba direktno preko Kutareva vezati na primarni vodoopskrbni sustav najznačajnijih izvorišta Županije Ličko-Senjske (zona A).

3.5.3.1. Navodnjavanje zemljišta

Prema podacima "Hrvatskih voda" na području Grada Senja nema melioracijske odvodnje, niti se u sustavu poljodjelskih gospodarskih aktivnosti predviđaju takvi zahvati. Rješenja manjih razmjera su moguća, ali zbog opasnosti od ispiranja tla, svaki prijedlog treba temeljito ispitati.

3.5.3.2. Zaštita voda

Zona sanitarne zaštite izvorišta na području Senjske Drage (nije još donesena odluka za predloženi obuhvat vodozaštitnog područja izvorišta) – Prva zona sanitarne zaštite je neposredno uz kaptirane izvore, a druga zona sanitarne zaštite obuhvaća površinu od približno 403,8 ha: zaseoke Majorija, Tukanići i Donji Lopci na državnoj cesti D 23.

Zona sanitarne zaštite na području naselja Alan, Podbilo, Vrataruša, Krivi Put određena je kao treća zona sanitarne zaštite.

Uvala Bačvice s izvorom, određena je kao druga zona sanitarne zaštite.

Zaštita mora

Razvojni koncept ne bi smio dovesti do narušavanja i iscrpljivanja prirodnih resursa obalnog područja, obzirom na činjenicu da najveći dio obale na prostoru grada Senja pripada Parku prirode Velebit, treba s posebnom pažnjom iskoristiti kao prirodni resurs. Veći dio

Velebitskog kanala s visokom kakvoćom mora treba se održavati, a treba pristupiti rehabilitaciji ugroženih područja na dijelovima akvatorija.

3.5.3.3. Odvodnja otpadnih voda

U načelu svaku izgradnju vodoopskrbnog sustava treba pratiti izgradnja sustava odvodnje otpadnih voda.

Bilo bi potrebno izraditi Studiju odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda Županije i izraditi program etapnog rješavanja odvodnje.

Za grad Senj treba valorizirati projektno rješenje i ugraditi ga u UPU. Za ostala manja naselja (do 500 stanovnika) pitanje odvodnje otpadnih voda treba rješavati razdjelnim sistemom: oborinsku odvodnju kanalizirati otvorenim sistemom i vratiti prirodi, a sanitarnu kanalizaciju do pročištača, rađenog prema smjernicama i preporukama EU. Planom je predviđeno da se instaliranjem uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i ispuštima na dostatnoj udaljenosti u odnosu na obalu i dostatnoj dubini, riješi pitanje otpadnih voda za naselja i zaseoke: Bunica, Kalić, Žrnovnica, Lukovo, Klada, Starigrad, Josinovac, Vranjak, Prizna te, zbog zone sanitarne zaštite vodocrpilišta, isti se sustav predviđa za odvodnju izgrađenog područja u uvali Bačvice.

Razdjelni kanalizacijski sustav s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda predviđen je i za naselja u unutrašnjosti: Krivi put, a mješoviti (prema odredbama iz prostornog plana županije za naselja s više od 500 stanovnika) za Krasno.

Kanalizacija oborinskih voda za ceste koje prolaze područjima za koje se očekuje donošenje ili je već donesena odluka o proglašenju zone sanitarne zaštite, također treba biti riješena zatvorenim kanalizacijskim sustavom, a recipient izvan zone zaštite.

3.5.3.4. Zaštita od štetnog djelovanja voda

Mnogi bujični vodotoci u podvelebitskom području ugrožavaju prirodni i kultivirani krajolik kao i naseljena područja. Dotok bujičnih voda registriran je u uvalama Bunica i Jelena, u gradu Senju (bujice iz Senjske Drage), uvalama Spasovac, Ujča, Vlaška, uvali Kalić, Rača i Grabova, uvala Rača (autokamp) - opterećena je bujicom Rača-Volarica, uvala mjesta Lukovo, uvala Biluča (bujice iz Ažić Lokve), uvala Klada, uvala Ivanča (vodotoci iz Brisnica), bujice u uvali Velika Stinica i Krivača, uvala Zavratnica, uvala Prizna (trajektna luka) – $F=5,4 \text{ km}^2$ $Q=14,6 \text{ m}^3/\text{sek}$, $G=180 \text{ m}^3/\text{god}$, uvala Vičuša.

Samo neki od navedenih vodotokova imaju regulirano korito:

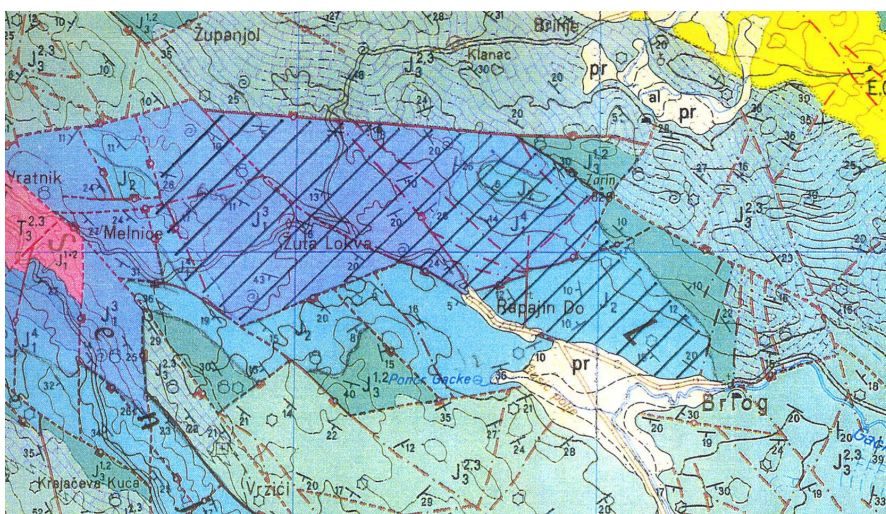
- vodotok koji prolazi gradom Senjom - 50 ustava
- vodotok kroz Sv.Juraj - 22 ustave
- vodotok kroz Lukovo - 2 ustave

Planom se predviđa sanacija i uređenje svih vodotoka koji ugrožavaju naselja.

3.6. POSTUPANJE S OTPADOM

Odnos prema zbrinjavanju otpada jedno je od mjerila kojim se može prosuđivati o civilizacijskoj razini, o gospodarskoj razvijenosti društva, stanju okoliša i općem zdravlju stanovništva. Zbrinjavanje komunalnoga otpada i smanjenje količine neiskoristivog otpada, postaje posljednjih decenija u svijetu jedan od prioriteta bez kojeg nema razvoja. Zbrinjavanje otpada podrazumijeva skrb o postupanju s tehnološkim otpadom (krutim i tekućim), komunalnim i posebnim otpadom (komunalnim otpadom smatramo otpad iz kućanstava, posebnim otpadom smatramo opasan otpad i nisko i srednje radioaktivan otpad).

Županijskim prostornim planom predviđeno je nekoliko centralnih odlagališta na području Ličko senjske županije. Dvije od lokacija predloženih za ispitivanje nalaze se u području Grada Senja: Biljevine i Mačkovac. Zbog rijetke naseljenosti, velikog teritorijalnog obuhvata i međusobne velike udaljenosti između naselja, za podvelebitski prostor treba osigurati imati jedno odlagalište. Kako se veći dio područja Grada Senja nalazi u Parku prirode Velebit, a širi geografski teritorij području krša, lociranje deponije predstavlja izuzetno osjetljiv problem. Prostornom se usmjerava na daljnje istraživanje lokacije Mačkovec, lokacije koja ima više prednosti: prostor je geološki pogodan, nalazi se izvan Parka prirode, nalazi se izvan vizualno izloženog podvelebitskog pojasa, nalazi se u rijetko naseljenoj zoni i na dobroj je dostupnosti iz više pravaca. Danas je to državna cesta D28, a u budućnosti autocesta Rijeka - Žuta lokva, s odvojkom u blizini ove zone.

Sl. 111. Lokalitet Mačkovac (Lokalitet IV - Žuta Lokva - Melnice)

Izvor:
koncept programa cjelovitog sustava gospodarenja otpadom Ličko - senjske županije, str.349 (izradio ZGOI d.o.o. i Investinžinering d.o.o., Zagreb, lipanj 1996.)

Odluka o izgradnji sanitarne deponije (za područje Grada Senja, te dijelom za potrebe općine Karlobag), treba uslijediti nakon temeljitog daljnjeg ispitivanja lokacije i procjene utjecaja na okoliš. Država mora pomoći lokalnoj zajednici u rješavanju ovog problema. Komunalna služba treba provjeravati, održavati pa i gospodariti sustavom prikupljanja nekorisnog i korisnog otpada, tehnološkog otpada i organskog otpada.

Sustavno rješavanje opada podrazumijeva rasterećenje prirode segregacijom i razdvajanjem korisnog otpada, ekonomično gospodarenje sekundarnom sirovinom, zbijanje (eventualno baliranje) volumena i uvođenje ekološke rente i proporcionalno obvezivanje najvećih zagađivača za preuzimanje troškova. Za ove potrebe treba predvidjeti izgradnju reciklažnih dvorišta. Veća reciklažna dvorišta moguća su unutar zona gospodarske namjene u naselju ili izvan naselja (Klaričevac i Melnice), te u zoni komunalne namjene izvan naseljenog područja (Starigradski most).

Mjere za organizirano i kontrolirano postupanje s otpadom obuhvaćaju:

1. smanjenje nastanka otpada,
2. mjere korištenja otpada i
3. sigurno odlaganje neiskoristivog otpada,

sa svim prethodnim i pratećim mjerama i postupcima osiguranja od bilo koje vrste štetnog djelovanja, požara (uređenoga protupožarnoga pojasa širine 4-6 metara prema šumi) ili onečišćenja okoliša.

Postojeće odlagalište iznad Sv. Jurja ne zadovoljava sanitarnim uvjetima, niti se uklapa u kulturni krajolik turističkog mjesta, te ga je potrebno sanirati.

3.6.1. KRUTI OTPAD

Količine komunalnog otpada (kućanstva i gospodarstva) su u stalnom porastu. Budući da će se ovim odlagalištem dijelom koristiti i susjedne općine, tek će se na naknadno utvrditi odnosi u korištenju lokacije, te odrediti modaliteti i troškovi održavanja, zaštite i gospodarenja. Visinom ekološke rente Grad Senj mora sebi osigurati ekonomično zbrinjavanje otpada. Odlagalištem gospodare komunalna poduzeća iz Senja.

Za odlagalište otpada se primjenjuju odredbe *Zakona o otpadu*, (NN 34/1995.), i *Pravilnika o uvjetima za postupanje s otpadom* (NN 123/97). Prema pravilniku poduzeće koje gospodari tim odlagalištem dužno je do 1. siječnja 2002. godine napraviti sanaciju odlagališta, odnosno poduzeti sve mjere radi smanjenja postojećeg štetnog utjecaja odlagališta otpada na ljudsko zdravlje i okoliš. U sklopu Programa zaštite okoliša i poboljšanja stanja s komunalnim i industrijskim otpadom temeljna je zadaća predvidjeti izvore i visinu novčanog izdvajanja za provođenje pojedinih mjera kao i određivanje rokova za njihovo izvršenje. Predlažu se sljedeće mjere:

1. redovito utvrđivanje količine i vrste komunalnoga i tehničkoga otpada i izrada liste najvećih proizvođača otpada (s osobitom pozornosti treba evidentirati opasni otpad);
2. poduzimanje djelotvorne mjere za smanjenje neiskoristivoga otpada, njegovo prikupljanje i odvoz. Odvojeno prikupljanje iskoristivoga i neiskoristivoga otpada, (postavljanje kontejnera za sakupljanje iskoristivoga otpada: staklo, papir, metal, plastika);
3. obrada otpada prije njegova trajnog odlaganja te iskorištavanje korisnog otpada (gradnja građevina namijenjenih skladištenju, obrađivanju ili odlaganju otpada);
4. prilikom izdavanja lokacijskih i građevnih dozvola za proizvodne građevine (zgrade u svrhu obrta, maloga poduzetništva i čiste prerađivačke industrije) potrebno je odrediti uvjete za postupanje s otpadom;
5. Osiguravanje i sanacija odlagališta otpada, koja podrazumijeva:
  - kategoriziranje odlagališta,
  - osiguranje vodonepropusnosti dna i bokova odlagališta,
  - uređenje sustava za prihvat procjednih voda,
  - postavljanje najmanje jedne opažačke bušotine za kontrolu kakvoće vode,
  - i osiguranje, skupljanje i obrađivanje plinova, ako se pokaže racionalnim.

3.6.2. TEKUĆI OTPAD

Tekućim otpadom smatraju se: 1. *sanitarne otpadne vode*, koje se ispuštaju nakon uporabe iz domaćinstava, ugostiteljstva, ustanova i drugih građevina neproizvodnih djelatnosti i 2. *tehnoške otpadne vode*, koje su korištene u proizvodnom procesu (od farmi, industrijskih postrojenja i druge proizvodnje). Za tekući otpad predviđena je izgradnja sustava javne odvodnje (kanalizacije) koji je samo djelomice izveden i to na području središnjega dijela naselja Senj, a u planu je etapna realizacija prema izrađenoj projektnoj dokumentaciji.

U cilju smanjenja onečišćenja od tekućega otpada propisuje se sljedeće:

- Kada se u nekom građevnom području izvede odvodni kanal (javna kanalizacijska mreža), postojeće stambene i ostale građevine moraju se priključiti na sustav javne kanalizacije;
- Ako u građevnom području postoji javni sustav odvodnje, stambena ili druga građevina koja se planira izgraditi mora se priključiti na javnu kanalizacijsku mrežu;

- Ako u građevnom području ne postoji javni sustav odvodnje, otpadne vode iz domaćinstava moraju se prije ispuštanja u okoliš pročišćavati metodom samočišćenja u septičkim jamama;

- Otpadne vode iz gospodarskih zgrada u domaćinstvima s izvorom onečišćenja, kao i otpadne vode gospodarskih građevina (obrt, industrija i dr.) moraju se prije ispuštanja u vodotok pročititi tako da se ne poveća stupanj onečišćenja, odnosno do stupnja i na način predviđen odlukom Gradskoga vijeća.

3.6.3. BIOLOŠKI OTPAD

Zbrinjavanje klaoničkih ostataka i kadavera, ali i ostalih uginulih životinja na području Grada Senja, predviđa se u obliku sabirališta biološkoga otpada na, ako procjena utjecaja na okoliš za lokaciju Mačkovac pokaže mogućim, istoj lokaciji s odlagalištem komunalnog otpada. Za to trebaju biti zadovoljeni osnovni higijensko tehnički uvjeti, a postupak sabiranja mora biti pod kontrolom sanitarne službe. Ukoliko se lokacija studijom pokaže neprimjerena odgovor na pitanje lokacije sabirališta biološkog otpada će se riješiti Županijskim planom.

Vrlo je važno naglasiti potrebu kompostiranja biljnih ostataka u domaćinstvima. Kompostiranje u vlastitom vrtu ili dvorištu smanjit će količinu krutoga otpada u odlagalištima i cijenu (zbog smanjene količine otpada), smanjit će osobne troškove za umjetna gnojiva i pridonijeti zdravijem i ekološki primjerenijem življenju. Kompostiranje u vlastitom vrtu treba poticati raznim mjerama.

3.7. SPREČAVANJE NEPOVOLJNOG UTJECAJA NA OKOLIŠ

U Ustavu Republike Hrvatske izričito se navodi da je zaštita okoliša "ustavna kategorija", a dijelovi ekosustava su proglašeni kao "dobra od državnog interesa i imaju osobitu zaštitu Države". Izjavom o zaštiti okoliša u Republici Hrvatskoj iz 1992. godine prihvaćena je zamisao uravnoteženoga (održivoga) gospodarskoga razvitka uz štovanje vrijednosti okoliša. Potpisivanjem sporazuma o biološkoj i krajobraznoj raznolikosti 1997. godine Hrvatska se pridružila većini zemalja u svijetu koje su to isto učinile. Zakonima - o zaštiti okoliša (NN 82/1994.), o otpadu (NN 34/1995.), o zaštiti zraka (NN 48/1995.), o vodama (NN 107/1995.), o prostornom uređenju (NN30/1994. i NN 68/1998.) i drugim zakonima, pravilnicima i uredbama stvorene su pravne pretpostavke za uspostavu cjelovitoga sustava upravljanja okolišem i prostorom.

- Prema Zakonu o zaštiti okoliša (NN 82/1994.) zaštita okoliša je *skup isprepletenih mjera i akcija uključivo planiranje, valoriziranje i upotrebu svih resursa okoliša, određivanje stupnja njihovog opterećenja, bilansiranje, utvrđivanje učinkovitih mjera zaštite, itd.*

- Prema Zakonu o prostornom uređenju (NN 30/1994.) prostor je *cjelokupna fizička, prirodna i po čovjeku stvorena osnova koja se u skladu s gospodarskim i drugim potrebama obnavlja, razvija i štiti u trajnom procesu prostornog uređenja.*

- U Strategiji prostornoga uređenja Republike Hrvatske iz 1997. godine navedeno je da *prostor Republike Hrvatske treba razvijati uvažavanjem i svrhovitim korištenjem prirodnih izvora, prirode i kulturnih dobara u planiranju gospodarskoga razvitka i potreba stanovništva.*

Program prostornoga uređenja Republike Hrvatske polazište je za utvrđivanje ponašanja u zaštiti okoliša i to je temeljnica ovoga Plana. Zaštitu okoliša valja shvatiti kao neprekidni i, u svim područjima čovjekova djelovanja, nazočan cilj koji se provodi kao opći svjetonazor. Hrvatska ne posjeduje na svjetskoj razini kapitalne prirodne izvore, ali

neprocjenjivu vrijednost čini ukupan prostor sa cjelokupnim prirodnim i stvorenim prirodnim, krajobraznim i kulturnim naslijeđem.

Ključna područja djelovanja u zaštiti okoliša su područja gospodarstva i korištenja prirodnih izvora. Industrijsku proizvodnju treba modernizirati uvođenjem suvremenih tehnologija koje će smanjiti štetne utjecaje, koja će osigurati gospodarske učinke u granicama dopustivih opterećenja okoliša. U području infrastrukture i komunalnim djelatnostima potrebno je provesti modernizaciju, ponajprije pročišćavanje otpadnih voda, izvedbu sustava odvodnje koji osigurava nepropusnost, te sustavno zbrinjavanje otpada (odvajanje, prikupljanje i preradu korisnoga otpada, posebna skrb za opasni otpad, štednju vode i energije). Krajobraz treba čuvati provođenjem mjera zaštite prirodne i kulturne baštine te očuvanjem kulturne i prirodne fizionomije krajolika u cjelini. U poljodjelstvu treba težiti smanjenju upotrebe štetnih kemijskih sredstava i očuvanju kakvoće poljodjelskoga zemljišta. U vodnom gospodarstvu potrebno je provoditi mjere zaštite voda i suvremenih načela korištenja voda s namjerom očuvanja prirodnoga ustroja. U rudarstvu treba provoditi sanaciju i rekultivaciju kopova nastalih uslijed i nakon korištenja mineralnih sirovina.

sustav gospodarenja okolišem

Republika Hrvatska je donesenim zakonima, pravilnicima i uredbama prihvatila tri temeljna načela prava okoliša:

- načelo predusretanja, podrazumijeva prethodnu zaštitu i sprečavanje ugrožavanja prirodnih izvora, odnosno uklanjanje ili svođenje opasnosti na najmanju moguću mjeru - prevencija;
- načelo suradnje podrazumijeva zajedničko djelovanje svih zainteresiranih (države, gospodarstvenika, društva, pojedinaca);
- načelo uzročnosti, podrazumijeva da svatko tko onečišćuje okoliš i prouzroči štete, snosi troškove oporavka ili naknadu.

Djelotvornost zaštite okoliša bit će veća ako ne izostane suradnja županija. Gradovi i općine su maleni i u pravilu s nedostatnim novcem za potrebite djelatnosti u svrhu zaštite okoliša. Zato dogovor županijskih, gradskih i općinskih uprava mora biti na samom početku rješavanja poteškoća zaštite okoliša kako bi se problemi uočili, razmotrili, pratili i najdjelotvornije usklađeno rješavali. Usklađeno djelovanje u zaštiti okoliša treba u ključnim i osjetljivim situacijama podići na državnu.

utvrđivanje stanja okoliša

Zakon o zaštiti okoliša (NN 82/1994.) određuje općinama i gradovima obveze glede izrade dokumenata zaštite okoliša. Gradovi i općine nemaju izravnu zakonsku obvezu izrade izvješća o stanju okoliša, ali su obvezni osigurati uvjete za vođenje očevidnika o stanju okoliša, mjerama zaštite okoliša i načinu obavješćivanja javnosti, te osigurati javnost podataka važnih za zaštitu okoliša. Skrb o zaštiti i unapređenju mjesnoga okoliša je pravo i obveza lokalne samouprave.

Predviđanje, sprečavanje i ograničavanje onečišćenja provode institucije i akteri zaštite kroz monitoring, utvrđivanje smjernica i provedbu zaštite, u redovitim ili izvanrednim situacijama. Potpuni monitoring podrazumijeva uz meteorološka ispitivanja i praćenje kvalitete zraka, površinskih i podzemnih voda, buke, mjerenje emisije štetnih tvari, kontrolu kritičnih postrojenja, te kartiranje svih podataka.

Za instaliranje stabilnog sistema zaštite neophodno je odrediti izvore financiranja koji su u pravilu uvijek nedovoljni i koji upućuje na postupak optimiranja kao jedini realni postupak. Sustav prikupljanja sredstava mora biti stabilan, pravičan i poticajan za sve sudionike, te težiti principu da više troškove snosi onaj privredni ili drugi subjekt koji više sudjeluje u onečišćenju.

program zaštite okoliša

Racionalno gospodarenje šumama, poljodjelskim površinama i građevinskim područjem opći je interes u očuvanju prostora mjerama održivog razvoja. Iskorištavanje prirodnih agrobioloških i mineralnih sirovina mora biti uravnoteženo s potencijalima prostora, a praćeno mjerama sprećavanja degradacije po svim osnovama, te sanacijom i obnovom u slućajevima koji su izmakli kontroli.

3.7.1. MJERE ZAŠTITE TLA

Najkvalitetnija tla štite se obvezom namjene isključivo za agrobiološku pripremu grane bez mogućnosti prenamjene. Ovakvih tala nema na prostoru Grada Senja, što ne znaći da i ona koja se danas koriste u istu svrhu ne treba štiti sličnim mjerama. Racionalno iskorištavanje tla podrazumijeva obradu zapuštenih površina, konstantno unaprećivanje tala ispravnim agrotehničkim mjerama, sprećavanje daljnje erozije tla, održanje i poboljšanje humizacije tla, stimuliranje korisnika na zelenu gnojidbu i gnojidbu prirodnim biljnim otpadom.

Obzirom na degradacije tala i šumskih površina izazvanih antropogenim utjecajima, treba ustrajati na saniranju prostora sadnjom adekvatne vegetacije, te sprećavati krćenje tamo gdje nagibi terena upućuju na mogućnost otvaranja novih klizišta.

3.7.2. MJERE ZAŠTITE VODA (izvorišta pitke vode)

Zaštita izvorišta pitke vode i zaštita podzemnih voda apsolutni je prioritet kojeg. U prvi krug prioriteta spada i izrada integralnog vodoopskrbnog sustava na razini cijele županije. Istovremeno s lokalnom vodoopskrbom treba graditi i kanalizacijske sustave, ćime se ne ugrožava prostor kao recipijent, a time se umanjuje opasnost od erozije. Zaštitu treba proširiti na segment proćišćavanja otpadnih voda, zaštitu podzemnih voda, te obrana od bujica.

3.7.3. MJERE ZAŠTITE ZRAKA

Onećišćenja zraka se na prostoru Grada Senja ne smatra ugrozom, ali mogu se očekivati u većim proizvodnim zonama planiranima uz autocestu (Zone Vrataruša i Melnice), te u krugu područja planiranog za sanitarno odlaganje otpada (Maćkovac).

Grijanje domaćinstava na kruto gorivo, zbog neizgraćenog plinofikacijskog sustava objektivno se može smatrati hendikepom, ali obzirom na vrlo nisku gustoću naseljenosti i znaćajne prirodne površine koje mogu neutralizirati negativne ućinke, opasnost od onećišćenja zraka nije naglašena.

3.7.4. MJERE ZAŠTITE OD BUKE

Onećišćenja zraka i pojaćana buka objektivno se na prostoru Grada Senja ne smatraju ugrozom, ali mogu se očekivati u proizvodnim zonama pogotovo uz drvno preraćivaćke pogone. Mjere zaštite od buke ograćene su u plan i odredbe na naćin da utvrćuju minimalne udaljenosti zona gdje se može očekivati buka od naseljenih područja, turistićkih područja izvan naselja ili rekreacijskih područja.

3.7.5. MJERE ZAŠTITE FLORE I FAUNE

Zaštitu staništa u gospodarski korištenim prostorima određuju uvjeti zaštite prirode a provode ih nadležne službe za poljodjelstvo, šumarstvo, vodoprivredu, zaštitu okoliša i drugi. Biološka raznolikost izložena je stalnim promjenama kojih je posljedica izumiranje biljnih i životinjskih vrsta. Zato je važno u sve oblike korištenja prostora ugrađivati mjere očuvanja biološke raznolikosti. Očuvanje biološke raznolikosti temelji se na zaštiti okoliša te osobito na očuvanju zaštićenih dijelova prirode. Zakonom o zaštiti prirode zaštićene su pojedine biljne i životinjske vrste - rijetke vrste u Hrvatskoj i vrste za očuvanje na što nas obvezuju međunarodni sporazumi.

3.7.6. MJERE ZAŠTITE OD POŽARA

Zaštita od požara zbog klimatskih razloga, velikih površina pod šumama, raspršene izgradnje, velikih udaljenosti i rijetke mreže pristupnih putova, predstavlja objektivno veliku opasnost za prostor i zahtijeva strog i razrađen sustav prevencije, monitoringa i djelovanja. U prostorima tradicionalno ekstenzivne poljodjelske aktivnosti opasnost od požara se javlja zbog nekontroliranog paljena korova. Mjerama zaštite treba od požara podrazumijeva se veća pažnja i kontrola, te edukacija uz poticanje dobrovoljnog vatrogastva.

Sukladno odredbama i mjerama koje propisuje *Zakona o zaštiti od požara* (NN 58/93), sustav planiranih prometnica je takav da zajedno s postojećim omogućava najkraće i najjednostavnije prometno povezivanje pojedinih naselja (građevnih područja). Građevno područje nije planirano uz rubove šuma, već je uvijek predviđen slobodni prostor koji bi trebao predstavljati sigurnosni pojas za sprječavanje širenja šumskog požara na naselje i obrnuto.

Prilikom provedbe konkretne zaštite od požara treba voditi računa da se u većim naseljima organizira protupožarna postaja (Senj, Krivi Put, Lukovo, Stinica-Jablanac, Prizna i Krasno), vodeći računa o udaljenostima od susjednih postaja koje će osigurati što kraći izlazak vatrogasne ekipe na mjesto požarišta. Planom je također predviđen smještaj kontrolne točke i područni punkt vatrogasne službe u sastavu komunalne površine Starigradski most, koja se nalazi u prostornom težištu za cjelokupnog priobalnog područja Grada Senja uz državnu cestu D8.

U cilju što djelotvornije zaštite od požara na području Grada Senja poželjno je poduzeti sljedeće mjere:

- izraditi jedinstveni program protupožarne zaštite za područje Grada Senja;
- unaprijediti protupožarnu preventivu, kao najjeftiniji način rješavanja problema,
- u državnim šumama obvezno provoditi mjere zaštite od požara (izgradnja šumskih prosjeka, prorjeđivanje šumskih sastojina ugroženih požarom, kresanje grana uz javne prometnice i dr.),
- vlasnike privatnih šuma (u kojima se ne provode gospodarske mjere i nužne mjere zaštite od požara) i zapuštenih poljodjelskih površina potrebno je poticajnim mjerama privoliti na privođenje zemljišta svojoj namjeni, ali predvidjeti i kazne zbog neprovođenja zakonskih obveza,
- poticati osnivanje dobrovoljnih vatrogasnih društava i područnim centrima, te unaprjeđivati uvjete za rad postojećeg dobrovoljnog vatrogasnog društva.

3.7.7. MJERE ZAŠTITE KRAJOBRAZA

zaštita mjerama krajobraznog oblikovanja

Mjerama prostornog plana treba očuvati postojeći odnos šumskih i poljodjelskih površina. Naročitu pažnju treba posvetiti očuvanju prirodnih tokova potoka s brdskim i

dolinskim livadama. Mjerama prostornog plana treba zaštititi krajolike, njihove vizualne karakteristike, poglede na prostorne cjeline koji se otvaraju ponegdje i iz udaljenih pozicija.

Izgradnju treba širiti unutar već postojećih seoskih aglomeracija i zaseoka vodeći računa o gabaritima i tlocrnoj površini. Spriječiti širenje naselja duž prometnica, a naselja grupirati. Spriječiti izgradnju raznih gospodarskih građevina u funkciji poljodjelske aktivnosti na sredini livada, unutar agrarnih površina i na vrijednim tlu. Izgradnju takvih građevina planirati na rubovima parcela, bliže putovima.

zaštita mjerama graditeljskoga oblikovanja

U cilju poboljšanja prostora povijesnih i graditeljskih cjelina na području Grada Senja (gradska i seoska naselja), potrebno je primjenjivati slijedeće mjere graditeljskog oblikovanja. Povijesne građevine obnavljati u skladu s izvornim oblikovnim značajkama, a manje vrijedne građevine i interpolirane novogradnje gabaritima i materijalom ambijentalno uskladiti s povijesnim i tradicijskim značajkama (izduženi tlocrti, ograničene visina, dvostrešna krovišta propisanih nagiba i druge odredbe).

Koristiti elemente povijesnog oblikovanja u određivanju proporcija otvora, načinu izgradnje krovnih kućica, ograda i sl. Isključiti primjenu neprihvatljivih oblikovnih elemenata, lukova, lijevanih betonskih balustrada, lučnih i trokutastih krovnih kućica i sl.

U vanjskoj obradi građevina i ugradbi gotovih proizvoda koristiti materijale koji su se izvorno koristili u tradicijskom graditeljstvu, i na prikladan način. Pritom voditi računa o lokalnim specifičnostima unutar ovog područja gdje se tradicijska izgradnja tipološki razlikuje u priobalnom prostoru, prijelaznim zonama na visoravnima okrenutima prema moru, na vršnim planinskim predjelima, odnosno u zaleđu Velebita u naseljima okrenutima prema Lici. Provoditi mjere dovršenja (završne obrade pročelja) svih stambenih i gospodarskih zgrada kroz sve moguće financijske stimulacije. Problem estetskog izgleda i krajolika je u velikoj mjeri rezultat nedovršenosti započete izgradnje.

